

ကညီအတၢ်ခၢ်စၢ် တဲစၢ် ဒီးလၢလၢ်ထူသန့

**History and Traditional Judicial System of
the Karen People**

ကျိၣ်တၢ်ရၤလီၤလံာ်လဲၣ်တၢ်မၤကရူၢ်
Drum Publication Group

History and Traditional Judicial System of the Karen People
ကညီအတ်စံဉ်စိးတဲစိးဒီးလုာ်လုာ်ထူသနူ (ကညီကျိာ်)

Drum Publication Group
P.O Box 66
Kanchanaburi 71000
drum@drumpublications.org
www.drumpublications.org

November 2006

ISBN - 974-94605-7-X

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီ

၁. ထံဆဲးမဲးယွၢ	၁
၂. တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးပှၤကညီအဂ့ၢ်	၆
၃. ပှၤကညီအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ	၁၂
၄. ကွဲးကယုၣ်စိၤပၤ	၁၆
၅. ပှၤကညီဒီးစိၤလိၣ်စိၤပၤအစိၤ	၂၀
၆. ပှၤကညီကလုာ်နီၣ်တယၢ်ဒီးတၢ်သးဝံၣ်	၂၂
၇. ဘျီၣ်	၂၆
၈. ကညီလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပီတု	၂၉

တၢ်ကတိၤလၢညါ

ကျိၣ်တၢ်ရၤလီၤလံာ်လၢတၢ်မၤကၤရှၢၢ်မၤလၢထီၣ်တၢ်လၢကထုးထီၣ်ဘၣ်လံာ်လၢအဘၣ်ယး
ဒီးကညီလၢလၢထူသနူအတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တဘျီအံၤတၢ်ထၢ
ဖျိၣ်အီၤလၢမၤလုၤမ့ၤကျိၣ်အလံာ်လၢအမၤ ကရၢၢ်ရိၢ်ရာသုတပဒေသာ အပူၤအခိၣ်
တီၤဖးဒိၣ်တနီၤဒီးဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်က့ၤအီၤဒီးယုၢ်ကဒါက့ၤအမံၤလၢကညီတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤ
စိၤဒီးလၢလၢထူသနူအတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပိတုန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးတဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ကွဲးကျိၣ်
ထံက့ၤမၤလုၤမ့ၤကျိၣ်အတၢ်ကွဲးလၢပယီၤကျိၣ်ဆူပုၤကညီကျိၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢလံာ်အံၤအပူၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲကညီကလုာ်တဖၣ်အဂီၢ်ထံး, ကညီအတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤ
စိၤတဆံးတက့ၢ်ဒီးလၢလၢထူသနူအဂီၢ်အဂၤတနီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤတၢ်ယု
သ့ၣ်ညါအီၤလီၤတၢ်လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအပူၤဒီးပုၤကွဲးလံာ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲဟံၣ်ဖျိၣ်
ကွဲးက့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဒ်သီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်တဖၣ်ကဖျါလၢအမၤအတီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးအဂီၢ်ကွၢ်သတြီၤက့ၤ
ဝဲဒီးလံာ်လၢတၢ်ကွဲးတၢ်အီၤလၢပျါတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, စိၤသီအလံာ်တဖၣ်, ထါတဖၣ်
ဒီးပုၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤအတၢ်ကွဲးတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်ဖိတဘျီအံၤဂ့ၤလၢတၢ်ကဟံၣ်အီၤလၢလံာ်ရိၢ်ဒီးတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပစံးဘျုး
ဘၣ်စ့ၢ်ကီးသရၢ်ဖးဒိၣ်မၤလုၤမ့ၤကျိၣ်လၢအဟ့ၣ်ပုၤအခွဲးလၢပကထုးထီၣ်ဘၣ်လံာ်
တဘျီအံၤအဂီၢ်လီၤ. လံာ်အံၤပနာ်လၢကကဲထီၣ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိၣ်လၢကွဲးဒီးပုၤယု
သ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

ထံဆဲးမဲးယွာ

လာပှၤကညီအကျိပှၤလာတနၢ်ဟူဘၣ် “ထံဆဲးမဲးယွာ” အဂ့ၢ်န့ၣ်တအိၣ်နီတကၤ ဘၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲလာပျၢၤပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဟဲလီၤလၢကီၢ်ပယီၤကလံးစိး (မဲခိၣ် ထံကျိအခံ) န့ၣ်လီၤ. ပှၤကညီလာပျၢၤတဖၣ်မၤထါ, ဒိထါမုၢ်ဒိၣ်မးလီၤ. ဝဲအဝဲ သ့ၣ်အလံာ်အလံာ်တအိၣ်ဒီးအခါတၢ်လၢအထံၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်မၤလုာ်အုၣ်ထါတီၢ်နီၣ် ဖဲးယာ်ဝဲဒီးစိာ်ခိဝဲဒၣ်ဆူဖိလံာ်တစါဘၣ်တစါလၢ “ထါ” န့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိပကွၢ်က့ၤ ထါတဖၣ်အယိပသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ပှၤကညီအလုာ်အလုာ်ဒီးတၢ်လၢအကဲထီၣ်တ့ၢ် အသးတဖၣ်သ့ဝဲလီၤ.

ထါတဖၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်လီၢ်လာပှၤကညီဖိတဖၣ်အိၣ်ဝဲလာပျၢၤန့ၣ်မုၢ်ဝဲ, “ထံဆဲးမဲးယွာ” လီၤ. တၢ်ကိးလၢ “ထံဆဲးမဲးယွာ” မုၢ်လၢဝဲထံကျိတဖၣ်ယွာလီၤ ခိကဲမဲးမုၢ်ခိၣ်အခါမဲးတဖၣ်ယွာလီၤလၢထံအကျိန့ၣ်လီၤ.

ပှၤသးပှၤလာပျၢၤတဖၣ်အထါပူၤတဲဝဲနမုၢ်လဲၤဆူ “ထံဆဲးမဲးယွာ” န့ၣ်နကလဲၤ တုၤဆိဆူ “ထံဆဲးမဲးဘီ” ဒီးနမုၢ်လဲၤတုၤလၢဆၣ်ဒါမုၢ် --- အဖိလၢာ်တိတိန့ၣ် နကလဲၤတုၤဆူတၢ်လီၢ်လၢအမုၢ်အလၢလၢတၢ်ကိးအီၤလၢ “ထံဆဲးမဲးယွာ” လီၤ. ထံဆဲးမဲးဘီစံးတၢ်န့ၣ်ကမုၢ်ဝဲတၢ်လီၢ်တတိၤတီၤလၢအအိၣ်လၢတရူးကီၢ်ကလံးစိး ဟ့ၣ်ဟီၣ်ထံကျိ (မ့) ထံကျိဘီအခိၣ်အယၤန့ၣ်လီၤ. မဲးလၢအအိၣ်လၢထံကျိဘီ (မြစ်ဝါမြစ်) အပူၤတဖၣ်အလွဲၢ်ဘီအယိတၢ်ကိးအီၤလၢ “ထံဆဲးမဲးဘီ” လီၤ.

ပှၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၣ်တဲၣ်စိၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” န့ၣ်ကအိၣ်လၢတရူးကီၢ်ကလံၤစိး “ကိၣ်ဘၣ်” မဲးမ့ၢ်ခိၣ်တခါပၤသ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံကျိယၣ်စံၣ်န့ၣ်အထံခံအိၣ်လၢထံးဆဲးမဲးယွၤဒီးတံးတၢ်ပၤခိၣ်ဝံၤယွၤခိၣ်ဖျါတရူးကီၢ်ဒီးယွၤန့ၣ်လီၤဝဲဆူပစံးဖံးမးသမံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်တဲၣ်ဒၣ်လၢပှၤတရူးဖိတဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲ “ယၣ်စံၣ်ထံကျိ” န့ၣ်အထံခံအိၣ်လၢတၢ်လီၤလၢပှၤကညီဖိတဖၣ်အိၣ်ဆိးဝဲအယိကိးဝဲလၢယၣ်စံၣ်ကျိ မ့တမ့ၢ် ကညီလိာ်ကျိန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပှၤကညီအထါလၢပျၢၤတဖၣ်အသိးမ့ၢ်ဂ့ၤဒီးပမံၤပပှၤလၢပျၢၤတဖၣ်အတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲၣ်စိၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤတၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဘၣ်ယးထံဆဲးမဲးယွၤအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. “ထံဆဲးမဲးယွၤ” န့ၣ်မ့ၢ်ဖျါလီၤကိၣ်ဒ်တၢ်ယဲၤမုၢ်န့ၣ်ဘၣ်ဆၣ်အိၣ်ဒီးအဂ့ၢ်အကျိလၢအကြးအဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ထါလၢပျၢၤတဖၣ်တဲၣ် “ထံဆဲးမဲးယွၤ” မ့ၢ်တၢ်လီၤလၢအမုၢ်အခုၣ်ဒီးပှၤပၤတၢ်လၢအခါဖဲန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ “ထိးမဲဟ်” န့ၣ်လီၤ.

ခိၣ်ဖျါဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်အတၢ်ဆိတလဲ, ပှၤကလုာ်တဖၣ်သုးလီၤသုးကျဲလၢအနံၤအါအလါအါအယိကိလၢတၢ်ကယုသ့ၣ်ညါ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” အိၣ်တွံအလီၤဖဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သံကွၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဒီးလၢ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” ကစီဒီးန့ၣ်ပှၤလၢအစံးဆၢဝဲသ့န့ၣ်ကမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပှၤတရူးဖိလၢအအိၣ်လၢယူၣ်န့ၣ်ဒီးတရူးကီၢ်ကလံၤစိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤတရူးဖိလၢအအိၣ်လၢကလံၤစိးတဖၣ်စံးဆၢတၢ်သံကွၢ်တခါအံၤတမ့ၢ်ကသ့ဘၣ်. တၢ်ဆိကမိၣ်လၢပှၤကညီကလုာ်န့ၣ်တနီၤကအိၣ်ဒီးဒၣ်လၢတရူးကီၢ်ကလံၤစိးတုၤမုၢ်မဆါတနီၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

လၢကီၢ်ပယီၤအလံာ်ထံးလံာ်ယွၤတဖၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢဘၣ်ယးပှၤကညီဟဲအိၣ်ထီၣ်ဒီးဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤအဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အီၤထဲဒၣ်လၢပူၤလၢပျၢၤတဖၣ်အပူၤဒီးတၢ်တထံၣ်ဒီးလၢတၢ်စံၣ်စိၣ်တဲၣ်စိၣ်အတၢ်ကွဲးအဂၤနီတမံၤဒီးတၢ်ဆိကမိၣ်လၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဝဲတပူၤယီၤဒီးတံး - မ့ၢ်မုၢ်အကလုာ်န့ၣ်တဖၣ်တတီၤယီၤန့ၣ်လီၤ.

ဖျါလၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဟဲလီၤလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤစိးတကပၤဒီးဟဲလီၤလၢယိၣ်လိာ်ကျိအနံၤဒီးန့ၣ်လီၤဝဲတဆိတဆိဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးဖျါအပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ပှၤကညီဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤပူၤမ့ၢ်တဆိထဲန့ၣ်သန့က့ဟဲလီၤဆိဝဲလၢပှၤပယီၤဖိတဖၣ်အမဲၣ်ညါန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပှၤကညီတဖၣ်ဟ်တုၢ်ထါဘၣ်ဃး “ထံဆဲးမဲးယွၤ” အါမးအယိ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” တခါအံၤကအိၣ်ထီဃာ်လၢအသးလၢကွဲးဘၣ်ဘၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်မ့ၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွဲးခိဖျါအဟဲလီၤလၢကီၢ်ပယီၤကလံၤစိးဒီးအတၢ်န့ၣ်လီၤရၢလီၤအိၣ်ဆိးအသးန့ၣ်ပတယာ်သ့လၢကညီပှိၢ်တဖၣ်ဟဲတုၤဆိဝဲလၢကညီစှါတဖၣ်အမဲၣ်ညါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢပကဘၣ်ယုသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးဒီးထံဆဲးမဲးယွၤအဂ့ၢ်တခါမ့ၢ်ဝဲတချုးပှၤကညီဟဲတုၤလၢကီၢ်ပယီၤအဆၢကတီၢ်အခါမ့ၢ်လၢကလံၤစိးထံကီၢ်တဖၣ်အပူၤပှၤသ့ၣ်ညါပှၤကညီအဂ့ၢ်အိၣ်ကစီဒီဒါဒီးမ့ၢ်အိၣ်တခါမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ကိးပှၤကညီကလုာ်တဖၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စါတဲစါတဖၣ်ဒီးသန့ထီၣ်ဝဲလၢတရူးအတၢ်စံၣ်စါတဲစါတဖၣ်အဖီခိၣ်ဒီးတယာ်ဝဲ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” န့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကအိၣ်လၢတၢ်လီၢ်တတိၤတိၤဝဲ “ကိၣ်ဘၣ်” မဲးမုၢ်ခိၣ်လၢအအိၣ်လၢတရူးကီၢ်ကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်တဲအိၣ်ဝဲတခါလၢ “ယၣ်စံၣ်” ထံကျိန့ၣ်အထံခံအိၣ်လၢတံဘဲးတၢ်ပၤခိၣ်တၢ်လီၢ်တဖၣ်ဒီးခိကဲဝဲတရူးကီၢ်အယိပှၤတရူးဖိတဖၣ်သ့ၣ်ညါလၢထံကျိအံၤအခံအိၣ်ဝဲပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်ဒီးကိးဝဲလၢ “ယၣ်စံၣ်ကျိ” မ့တမ့ၢ် “ကညီလိာ်ကျိ” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤဖျါလၢအမ့ၢ် “ယၣ် (မ်) (ယမ်)” မ့တမ့ၢ် “ယၣ် (ယံ)” မ့တမ့ၢ် “ယၣ် (နံ) (ယနံ)” တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ထံၣ်အီၤဝဲ (၁၉၁၆ ခုနစ် မြန်မာနိုင်ငံရေးဟောင်းကမ္မည်းကျောက်စာသုတေသနအစီရင်ခံစာ) အပူၤဒီးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီအစၢၤအသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဘူးလိာ်အသးဒီး “ကါ (မ်)ယၣ်” (ကမ်းယံ) ကလုာ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအတၢ်စံၣ်စါတဲစါအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, “ယီၣ် (ဝ်)

ယောဝ်” ဒီး “မ္တိုင် (မြောင်)” ကလုာ်လၢအအိၣ်လၢယုၣ်န့ၣ်တဖၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီလၢအအိၣ်လၢကလံၤစိးတဖၣ်န့ၣ်ယုၣ်တဖၣ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်လီၤသီတတီၤ ဘၣ်တတီၤဒီးဟဲလီၤဝဲဆူယိၣ်လီၤကျိၤ, မဲခိၣ်ကျိၤတဖၣ်ဒီးတဆိဘၣ်တဆိတုၤလီၤ ဝဲဆူကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. အယိၤဖျါဝဲလၢကညီအန့ၣ်ဖိထၢဖိတဖၣ်န့ၣ်အိၣ်တုၤဝဲလၢ ကလံၤစိးတံးဘဲတၢ်ပၤခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကညီအထီလၢပုၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟ် ဖျါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. “ယၣ် (ယန်)” ကလုာ်န့ၣ်လၢတၢ်ဟ်ဖျါတုၤအီၤတဖၣ်မ့ၢ်ပမိၢ် ပၢ်ဖဲလၢပုၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤပကထံၣ်ဘၣ် “ယၣ် (ယန်)” အကလုာ်န့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ကါမ်ယၣ် (ကမ်းယံ), ကယါ (နီ) (ကယန်း), ကယါ (ကယား), ကယုၣ် (ကညီ), ယၣ် (မ်) ဘိၣ် (ယမ်ဘော်), ယၣ် (မ်) တလဲး (ယမ်တလဲ) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၤတၢ်လီၤလၢယၣ် စံၣ်ကျိၤ, မဲခိၣ်ကျိၤဒီးယိၣ်လီၤကျိၤအခံအိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တုၤဝဲကညီအန့ၣ် မ့တမ့ၢ် ယၣ် (ယံ) အန့ၣ်တဖၣ်အလီၢ်အိၣ်လီၤဆိးထံး “ထံဆဲးမဲးယွၤ” န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်မၤထီဘၣ်ဃးတၢ်လီၤလၢအအိၣ်ဆိးတုၤဝဲဒ်လၢလၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

၁.	ပမ့ၢ်အိၣ်လၢယိၣ်အခံ	ပပုၢ်အိၣ်လၢယိၣ်အခံ
	ယုၣ်အထူယုၣ်တဘၣ်ဒီး	ယုၣ်အယွၤယုၣ်တဘၣ်ဒီး
	လူၤယုၣ်ထူလၢသ့ၣ်ခိၣ်ထံး	လူၤယုၣ်ယွၤလၢသ့ၣ်ခိၣ်ထံး
	နၤဒီးယၤပယွၤအိၣ်ဒီး	လူၤယုၣ်က့ၤလၢယုၣ်ကီၢ်ခံ
	ထံမ့ၢ်အိၣ်လၢယုၣ်ကီၢ်ခံ	ကီၢ်မ့ၢ်အိၣ်လၢယုၣ်ကီၢ်ခံ
	ဖိဒ်အိၣ်ဖိဒ်တညံး	ဖိသၣ်အိၣ်ဖိသၣ်တညံး
	ဖိဒ်လီၢ်ကွဲးယုၢ်ရံးရံး	နၤဒီးယၤဒိၣ်ဒိၣ်ဆိးဆိး
	သးသယုၢ်ဆါထံၣ်ဘၣ်ဒီး	

၂။ မိၢ်အိၣ်ယုၤယၤလၢလၢလၢ မိၢ်အိၣ်ယုၤယၤလၢလၢလၢ
 မိၢ်အိၣ်မိၢ်သံသဒၣ်ယၤ မိၢ်အိၣ်ပၢ်သံသဒၣ်ယၤ
 ယသးထီၣ်ယစံၣ်လီၤဟး ယသးဖျိးယစံၣ်လီၤဟး
 ယဟးပၢ်လၢထံအဝါ ယဟးပၢ်လၢကီၢ်အဝါ
 ထံအဝါတမ့ၢ်အိၣ်ယၤ မ့ၢ်န့ၢ်ယၤလၢနီၣ်ခိၣ်လါ

 သူၣ်လီၤက့ၤပခူလၢထး သူၣ်လီၤက့ၤပဝုၣ်လၢထး
 ဟံၣ်ဆဲးခိၣ်တၢ်မုၢ်ယၢ်ဝါ ဟံၣ်ဆဲးလၢတၢ်မုၢ်ယၢ်ဝါ
 အိၣ်ကုၢ်ဖိဆဲးအါဆဲးအါ အိၣ်ပှၤဖိဆဲးအါဆဲးအါ
 အိၣ်ကုၢ်ဖိဆဲးယဲၢ်ကယၤ အိၣ်ပှၤဖိဆဲးယဲၢ်ကယၤ
 ယသးထီၣ်ယစံၣ်လီၤဟး ယသးဖျိးယစံၣ်လီၤဟး

“ထါ” လၢထးတယုၢ်န့ၢ်မ့ၢ်မတၢ်ကွဲးဒီးကွဲးတၢ်ဝဲလၢအခါဖဲလဲၣ်န့ၢ်မတၢ်မးတသ့ၣ်
 ညါဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်တယၢ်လၢကကွဲးတၢ်ဝဲဖဲတချုးပှၤကညီတဖၣ်ဟဲတုၤဆူ
 ကီၢ်ပယီၤပူၤဒီးဖဲအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤကလံၤစိး “မဲခိၣ်” ထံကျိအခံအခါန့ၢ်လီၤ.

ပှၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီကလုာ်န့ၢ်တဖၣ်န့ၢ်
 ဟဲလီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢမိၣ်ကိ (မွၢ်ဂီၢ်) ကလုာ်ဖးဒိၣ်တကလုာ်လၢအအိၣ်လၢအ့ၣ်
 ကီၢ်မိၢ်ပှၤခါၣ်သးန့ၢ်လီၤ. ဟံၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢပှၤကညီတဖၣ်
 ခိၣ်မိၣ်ကိလံၤယါ, တံဘဲဒီးယုၢ်န့ၢ်တဖၣ်ဝံၤဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၢ်လီၤ.
 လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါတဖၣ်အပူၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီအဆိကတၢ်တဖုလၢ
 အဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၢ်ဖဲဘၣ်စံၣ် ၁၁၂၅ ဒီးခံဖုတဖုန့ၢ်ဖဲဘၣ်စံၣ် ၇၃၉
 န့ၢ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အီၤလၢထးတဖၣ်န့ၢ်ပကထံၣ်ဘၣ်
 လၢ “ထံဆဲးမဲးယွာ” လၢပှၤကညီဖိတဖၣ်စံၣ်ယဲၤတၢ်ဒီးဒိတၢ်လၢထါန့ၢ်ကမ့ၢ်တၢ်
 အမ့ၢ်ဖဲယဲၤန့ၢ်လီၤ.

တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးပုၤကညီအဂ့ၢ်

ပုၤကီၢ်မုၢ်န့ၣ်ဖိလၢအဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးကညီကလုာ်န့ၣ်အဂ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဃုထံၣ်အကလုာ်ကလုာ်လၢအဘၣ်ဃးတၢ်စံၣ်စိၣ်တဲၣ်ဒီးလၢ်လၢ်ထူသန့ပုၤကီၢ်ပယီၤပူၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟံးန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလၢကန့ၣ်ဝဲလၢအဖျါလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးကွဲးတၢ်အတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးပုၤကညီကလုာ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်အတၢ်ဟဲတုၤလၢကီၢ်ပယီၤအဂ့ၢ်န့ၣ်တဲၣ်ဒီးဝဲလၢထါ မ့တမ့ၢ် တၢ်စံၣ်ဃဲလၢပျါတဖၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢကဖျါဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်တထံၣ်ဘၣ်ဒီးအီၤနီတမံၤဒီးဘၣ်. အဲၣ်ဒီးဟ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃးပုၤဃုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၣ်တဲၣ်ဒီးလၢ်လၢ်ထူသန့ပုၤကီၢ်မုၢ်န့ၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤတဖၣ်အတၢ်ကွဲးလၢ ၁၉ ယၢ်ဖျါန့ၣ်အတၢ်ပူၤဒီးလၢလၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

အမဲၤရကၤဘျါထံၣ်ပုၤစိၣ်တၢ်သးခုကစီၣ်လၢအမုၢ်ဒီးကထၢၣ်ဖရါစူးမ့ၢ်စံၣ်ကွဲးဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်ကမ့ၢ်ပုၤအံၣ်စ့ၣ်လးဖိအလီၤမၢ်တန့ၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ. အတၢ်ကွဲးအံၤဘၣ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အီၤလၢ ၁၈၃၄ န့ၣ် Missionary Magazine တၢ်သးခုကစီၣ်မဲးကစံအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအကွဲးကဒါက့ၤလံာ်ဘါမါ Burmah လၢ ၁၈၆၀ န့ၣ်န့ၣ်ထူးကွံာ်ဝဲအတၢ်ထံၣ်လၢပုၤကညီမ့ၢ်ပုၤအံၣ်စ့ၣ်လးဖိလၢအလီၤမၢ်တန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလံာ်ဝဲန့ၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီကျိာ်န့ၣ်မ့ၢ်ယီၤတရူးအတၢ်ကတိၤဒီးအတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လီၤကလိာ်အသးအါဒိၣ်လၢတရူးအယီၤဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကမ့ၢ်ပုၤတရူးဖိတဖၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီးကထာ်ခရီး(၆) Dr. Cross လၢအမ့ၢ်ပုၤမၤတၢ်သးခုကစီၣ်တဂၤလၢအမၤတၢ်တၢ်လၢတီၢ်အူၤထံတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်တဂၤတဲၤလၢပုၤကညီမ့ၢ်ကလုာ်တကလုာ်လၢအဟဲလီၤတုၤဆိကတၢ်ဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤပယီၤဖိတဖၣ်ကိးအဲၤသ့ၣ်လၢ “ကရင်” ခိဖျိအဲၤသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤတဖၣ်လၢအ (ယၣ်ကျေး) တရၢ်တစၢ်လၢတကလုာ် မ့တမ့ၢ် ဟဲတုၤလီၤဆိလၢပုၤဂၤအမဲၣ်ညါ (အရင်) အယိသ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ. အဲၤတဲၤအါန့ၢ်အန့ၢ်ပုၤကညီတဖၣ်မ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဟံၤစၢၤလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤစိးမူးတမးပိၣ်ကျိၤတခီပၤန့ၣ်လီၤ.

စၢ်(၇)အါသၢၣ်ဖဲရါ (Sir Arthur Phayre) တခီတဲၤလၢတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤလံာ်ဖးဒိၣ် (မဟာရာဇဝင်) အပူၤဟံၤဖျါထီၣ်လၢပုၤကလုာ်လၢအဟဲလီၤဆူကီၢ်ပယီၤလၢကလံၤစိးတကပၤအိၣ်ဝဲသၢကလုာ်လၢအမ့ၢ်ပုၤ (ပျူ) ကါ(မ်)ယၣ် (ကမ်းယံ) သး(ဖဲး) (သက်စက်) အကျါကါ (မ်)ယၣ် တကလုာ်န့ၣ်ဆိတလဲကိးက့ၤအမံၤမ့ၢ် “ကယုၣ်” န့ၣ်လီၤ.

ဟဲန့ၣ်မၤတ့ၣ်အဲ (မ်) အုၣ် (Henry Martin Ma) န့ၣ်မ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢအယုသ့ၣ်ညါဘၣ်သးတရူးကီၢ်အတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤန့ၣ်လီၤ. လၢအဲၤအတၢ်ကွဲးအပူၤဟံၤဖျါထီၣ်ပုၤကလုာ်လၢအထံၣ်ဘၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိ (Yang Fiver) တဖၣ်အမံၤန့ၣ်လီၤ. အဲၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲကယါ(နီ) Ka Yang, ကညီ Ka Nyang ဒီးကယိ Ka Yaung တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကတိၤတဖၣ်အံၤဘူးလိာ်အသးဒီးတၢ်ကတိၤလၢအမ့ၢ်ကညီဖးဒိၣ်လီၤ. ကယါန့ၣ်ကအိၣ်ဟဲလီၤစၢၤလၢ Ka Yang ဒီး Ka Young ဒီးကညီန့ၣ်ကဟဲလီၤစၢၤလၢ Ka Nyang သ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ဒိၣ်စိက့ၣ်အုး(၉)လူး(၆) Prof.G.H. Luce တဲၤပုၤကညီကျိၣ်တခါအံၤမ့ၢ်ဝဲတံး-မ့ၢ်မၤကျိၣ်ကလုာ်ဒ်ပယီၤကျိၣ်အသိးစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. မ့တထၢၣ်မၤရှၢၣ် (Mr. Mashall) တခီန့ၣ်ပုၤကညီတဖၣ်မ့ၢ် (ထိုင်း-တရုတ်) အကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

လၢဒီးကထၢၣ်ဒီး (Dr Dodd) အတၢ်ကွဲးတခီဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကလုာ်လၢအအိၣ်လၢ (အုၣ်ဒိၣ်-ခါနါ) ကလုာ်ဖျါအကျါတဖၣ်န့ၣ်ညီန့ၣ်ကိးလီၤအသးလၢ “ပှၤကညီ” (“လူ”) န့ၣ်လီၤ. လၢအိၣ် (Lao) အမၤအခီပညီစ့ၢ်ကိးမ့ၢ်ဝဲပှၤကညီ န့ၣ်လီၤ. လၢလံာ် (The Thai Race) လၢဘၣ်တၢ်ကွဲးအိၣ်လၢ Dr.Dodd အပူၤန့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကံယၣ်ဖဲ (Kiensen) လၢအအိၣ်ကီၣ်တဲၣ်ကလံာ်စီးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ပှၤကညီစၢ်ပၤလၢပျၢၤတဂၤအပှၤန့ၣ်လီၤ. ဝှံးန့ၣ်မ့ၢ်ကီၣ်ကီၣ်တဲၣ်အပှၤလီၤလံာ်လၢပျၢၤတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ခဲအံၤဝှံးအံၤလီၤပျီၤကွံာ်လံာ်န့ၣ်လီၤ.

စးပထုၣ်ကွၢ်အုၣ်(၌)ကြွၣ်(န) (Capt.J.H Green) ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီကစၢ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်မ့ၢ်ပှၤတဲ မိၣ်-ခမၣ် (မွၢ်ခမာ) တၢ်ကတိၤကလုာ်ဒီးလီၤကလၢဝး- လဝးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုးစထၢၣ်ကွၢ် အၣ်(ရ်)” လိကဲ(န) (Mr. J.R Logan) အတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီတဖၣ်အတၢ်ကတိၤန့ၣ်အိၣ်ဝဲန့ၣ်အိၣ်ဝဲလၢ (အုရၣ်ဝဒီၤတြၢ်မၤပုးတရၣ်(န) Irrawaddo - Brahmaputran) တၢ်ကတိၤကလုာ်အပူၤဒီးဘၣ်တၢ်လုာ်ဘၢအိၣ်လၢတရူးကျိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ဒိၣ်စိဒိၣ်လၢနီၤဖရံၣ် (Prof. De Lacouperie) ကွဲးတၢ်ဝဲတၢ်ကတိၤလၢညါလၢလံာ်တဘျီလၢတၢ်ကိးအိၣ်လၢ (Amongst the Shans) ပှၤကွဲးလံာ်အမၤမုးစထၢၣ်ခိၣ်ကဟီ (Mr. Colquhoun) အပူၤန့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီတဖၣ်ဟဲလီၤစၢ်လီၤသ့ၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်လၢအအိၣ်လၢအုၣ်စၢ်ခါသးတဲး(စ) Tek မုတမ့ၢ် (Tok) ကလုာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခါနၢၣ်လ်အုၣ်အၣ်(ရ်)မဲးမဟီ (Col. A. R McMahon) ကွဲးတၢ်ဝဲလၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်လၢတရူး ကီၣ်ကလံာ်စီးဒီးအဝဲသ့ၣ်အပူၤအခိၣ်မ့ၢ် “ထိးမဲဟ်” န့ၣ်လီၤ. လၢခဲအဝဲသ့ၣ်သုးယီၤအသးဆူကလံာ်ထံးတကယၤဒီးခိၣ်ကတၢ်လီၤလၢတၢ်ကိး

အီၤလၢ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” (ဟ့ၣ်ဟီၣ်) ဒီးအိၣ်ဝဲတရူးကီၢ်ဖးယံၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်ဝဲတၢ်ဘိးဆီယံအတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်လၢတရူးတဖၣ်အိၣ်ဒီးစးထီၣ်သ့ၣ်ကျိၣ်တဖၣ်ဖဲအခါဖဲန့ၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.

မ့ၢ်ကျါအ့ၣ်ကဲး (Major Enrigneg) တခီဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်ဟဲလီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢ (ယံၤ-တရူး၊ ထိုင်း - တရုတ်) အကလုာ်လုာ်တဖၣ်လီၤ.

တရူးအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤလၢဘၣ်တၢ်ကွဲးအီၤလၢသရၣ်ဒိၣ်စိၤဘလယုၣ်အံၤစိး(သ်)ဟ့ၣ်(လ်) (Prof. W. E.Soothill) လၢ ၁၉၂၉ နံၣ်မ့ၢ်, သရၣ်ဒိၣ်ခါလံၣ်စိးစလး (Rev. Charles Gutzlaff) လၢအကွဲးတၢ် (Ancient and Mordern) ခါပူၤကွံာ်ဒီးခါခဲအံၤတရူးအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢဖဲ ၁၈၃၄ နံၣ်န့ၣ်တရူးကီၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲအကလုာ်ကလုာ်ဒီးကညီကလုာ်လုာ်တဖၣ်ဟးထီၣ်လၢတရူးကီၢ်အပူၤဒီးဟဲလီၤဆူကလံၤထံးတကပၤဖဲ (AD ၇၃၉) နံၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်ကွံာ်လၢတရူးကီၢ်အပူၤခဲလၢခဲဆုလၢသၢနံၣ်အတီၢ်ပူၤဒီးဟဲတုၤလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤဖဲ AD ၇၄၁ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်စထၢၣ်မဲး(က)ဒီကီၢ်လ် (Mr. MCDongal) တခီတဲတၢ်ဝဲလၢပုၤကညီလၢအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤကလိာ်အသးဒီးပုၤကညီလၢအိၣ်လၢဘိနံၣ်ယိၣ် (Borneo) ကိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

စံၣ်စံၣ်လူဝံး(စ်) (C.C Louis) တခီန့ၣ်ဝဲလၢပုၤကညီလၢအိၣ်လၢတရူးကီၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဟဲလီၤဆူကလံၤထံးတကပၤလၢမဲခိၣ်ထံကျိဒီးဆူယိၣ်လိာ်ကျိတဆိဘၣ်တဆိဒီးတုၤဆူယိၤကီၢ်တၢ်လုၢ်ခိၣ်ဒီးကယါကီၢ် (ကရုၢ်နံၣ်ကီၢ်) န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ဒိၣ်ကွီ(နံ)ဟဲးကနံၣ် (Rev. John Hackney) တဲဝဲကညီကလုာ်တဖၣ်တမ့ၢ်ပုၤဒုၤတြိဖိတဖၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်လၢစိၤအိၣ်လးကညီတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤ

ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဟဲလၢကီၢ်ဘၢဘူလိၣ် (Babylon) ဒီးသုးယီၤ အသးကယိကယိဆူကီၢ်မိၣ်ကိလံယါ (Mongolia) တၢ်ကံးစတၢ် (Tarkistan) ဒီးဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤဖဲ AD ၇၃၉ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှၤကညီတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ (ကရင်ရာဇဝင်) လၢအူစီကွဲးတဘျီအပူၤဟ်ဖျါထီၣ် ဝဲပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်တၢ်ဝဲပကိရိမး, ရခါၣ်ရိမးဒီးတနီၤသရံၣ်ရိမးတဖၣ်အပူၤတ ချးလၢဘူးဒးကစၢ်ကိတမးအိၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤကညီဒီးတလၢၤနီၢ် (ဝေါထိုင်းနွံမွဲ) တဖၣ်န့ၣ်ဟဲတုၤဆိလၢကီၢ်ပယီၤပူၤလၢပှၤလံၤလံၤဒီးသ့ၣ်ထီၣ် ခူဝ်ဒီးအါထီၣ်ကိထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအတၢ်ကွဲးလၢလၢ်ဘျီဘၣ်အတၢ်ဟ်ဖျါ (The Archxacological Survey) ၁၉၁၆ နံၣ်အပူၤကွဲးဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီတဖၣ် န့ၣ်အစၢၤသ့ၣ်ဘူးလိာ်အသးလၢကါ(မ်) ယၣ်ကလုာ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအ တၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ယီၣ်(ဝ်)ဒီးမိၣ် (မြောင်) လၢအအိၣ်လၢယုၣ်န့ၣ်တ ဖၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

အူထိယံၣ်လၢအအိၣ်လၢဟၣ်သၣ်ဝတံၢ်, ကွီးတၢ်တဂၤအတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအပူၤဟ် ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ပၣ်ဒး” သဝီလၢအအိၣ်လၢကွီးတၢ်ဝံၣ်အကပၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ် ထီၣ်အီၤလၢတလၢၤနီၢ်တဖၣ်လၢအပူၤကွံာ် ၂၆၀၀ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအဝဲအတၢ် ဟ်ဖျါအပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲယုဒီးကွီၣ်တၢ်, တလၢၤနီၢ်ဒီးပယီၤအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤတ ကးဘၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ဂီၤတၢ်ဖိၣ်, လၢ်ဘျီဘၣ်အကူအခီလၢတၢ်ခူၣ်န့ၢ် အီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လၢ်ယီၣ်ဝဲအကဟီၣ်ကပၤတဖၣ်အတၢ်လၢအကွဲးဖျါထီၣ်တၢ်ဝဲတ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတလၢၤနီၢ်တဖၣ်အတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလီၤတံၢ်လီၤ ဆဲးလၢလၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဟဲလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤတချးတလၢၤနီၢ်တဖၣ်ဟဲ န့ၣ်လီၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လၢပှၤကညီအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤ တၢ်တအိၣ်နီတမံၤဒီးအိၣ်ဒၣ်ထဲ “ထါ” တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပမ့ၢ်ကွၢ်ပှၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤတဖၣ်အတၢ်ကွဲး, တၢ်ဟံၣ်ဖျါလၢထးန့ၣ်ပကထံၣ်ဘၣ်လၢကညီတကလုာ်န့ၣ်အိၣ်ဟဲလၢယိၣ်လိာ်ကျိးဒီးမဲခိၣ်ကျိအကလံၤထံးဒီးဟဲလီၤဝဲဆူကလံၤစိးတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ. ၆ AD ၇၀၀ ဒီး ၈၀၀ ဖှိၣ်န့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်စးထီၣ်န့ၣ်လီၤဝဲဆူကီၢ်ပယီၤလၢယဲသ့ (ရမည်းသင်း) ဒီးတီအူအမုၢ်ထီၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤအိၣ်ဝဲတဆိဘၣ်တဆိကယီၤကယီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးပှၤကတိၤ (တံဘဲး - မ့ၢ်မၣ်) တၢ်ကတိၤအူၣ်ဖိထၢဖိတဖၣ်ဒီးမုၢ်မဆါတနံၤအံၤတၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်အကျိၤဟဲလီၤတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီအတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤ

ပုၤကညီစံးတၢ်န့ၣ် : ပုၤကညီတဖၣ်န့ၣ်အိၣ်ဟဲတုၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤဖဲ AD ၇၀၀ န့ၣ်လီၤ. တချုးစိၤပၤအနီၣ်ရထၣ်ပၤတၢ်ဖဲ ၁၀၄၄ နံၣ်ပူၤဒီးမိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲလၢကီၢ်ပယီၤလၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အယိပုၤကညီတဖၣ်စ့ၢ်ကိးကအိၣ်ဒီးအခိၣ်အနၢ်လၢအပၤအိၤဆၢအိၤဒၣ်ဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ. (ဇေယျတံဆိပ်ကျမ်း) အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်ပၣ်ယုၣ်လၢယိၤကလုာ်သၢဆံအကျါလီၤ.

လၢပယီၤအလုာ်ဇိၤထါဇိၤ (မှန်နန်းရာဇဝင်) အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “သက်နှင့်ရခိုင်နှိုင်းပြိုင်တောင်သူ၊ ယူကမ်းယံယော၊ ထားဝယ်နောက်၊ မျိုးသတ္တ” ဒီး ဖဲအတဲဘၣ်ယးကါမ်ယၣ် (ကမ်းယံ) အဂ့ၢ်န့ၣ်တဲဝဲကါမ်ယၣ်တဖၣ်န့ၣ်စးထီၣ်အိၣ်လၢဝံၣ်သၣ်တွဲဒီးကစၢ်နွံဖျါၣ်ကီၢ်ရၣ်နွံဘၣ် (တောင်စဉ်ခုနစ်ခရိုင်) မ့ၢ်ဂ့ၤ, သရၣ်လၢအကွဲးတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤလၢအအိၣ်လၢဝံၣ်ပံၣ်အမုၢ်န့ၣ်ယိၣ်လိာ်ကျိအကၢ်ခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကါမ်ယၣ်တဖၣ်အယိတၢ်ဆိကမိၣ်လၢပုၤကညီတဖၣ်န့ၣ်ကဟဲလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်လၢကါမ်ယၣ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

တချုးကစၢ်ကိတမးအိၣ်ထီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်ကီၢ်သူးဝနးဘူၣ်မံး (သုဝဏ္ဏဘူမိတိုင်း) န့ၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢကရၣ်နကး (ကရုဏ္ဏကတိုင်း) န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပုၤကရၣ်နကးဖိလၢအအိၣ်လၢပၤထံးတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢ (မွန်)န့ၣ်လီၤ.

ပုဂံကရင်နကးဖိလၢအအိၣ်လၢကစၢ်ခိၣ်ကလိကျါတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢ
ကရၣ်(နံ) (ကရၣ်) ဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်ဆိတလဲအသးဒီးဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကကဲထီၣ်
ဝဲကယုၣ် (ကရၣ်) န့ၣ်လီၤ. ပုဂံလၢအအိၣ်ဒီးမိၣ်လၢကိၢ်လၢနီၤခိတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိး
အီၤလၢ “မိၣ်-ကယုၣ်” မိၣ်-ကညီ (ကညီပိုင်) တဖၣ်တုၤမုၢ်မဆါတနံၤအံၤ
န့ၣ်လီၤ.

လၢသီလးသၣ်ရထးဒံၣ်ပနံၣ် (သောဠသာရဠဒီပနီကျၢ်) အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤ
သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်မၤခးမၤသံၣ်လၢအစု, ဘၣ်ထီၣ်လီၤဘုအသိတၢ်ကိးအီၤလၢ
ပၣ်လံးကျိၣ်လၢ (ကရး) ကရဒီးဝဲဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထီၣ်န့ၣ်ပၣ်လံးကျိၣ်ဟးဂီၤဒီး
တၢ်ကိးအီၤလၢ “ကယုၣ် (ကရၣ်)” န့ၣ်လီၤ.

ဖူယီ (ဒုံရၣ်) : ဝဲကစၢ်ကိတမးတချုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်ကစၢ်ကွၢ်ကဘီလု
လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ (ဗန္ဓဝဂီၢ်) န့ၣ်အိၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိၣ်လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ
(အဿကဏ်နဒီ) အမုၢ်ထီၣ်တခီဒီးလၢကွၢ်ကဘီလုအခိၣ်ထံးန့ၣ်အိၣ်ဒီးပုၤဒိၣ်ပုၤ
ယိာ်လၢတၢ်ကိးအံၤလၢပုၤပအၣ်ဝနး (ပအာဂုၣ်) န့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်ပုၤလူၤပုၤ (နၤ
ပုၤ) ပုၤကညီတဂၤလၢအမံၤဟူသၣ်ဖျါလၢတၢ်ကိးအီၤလၢလးစွဲန့ၣ်အိၣ်တုၤလၢ
လုတဖျါလၢတၢ်ကိးအီၤလၢ (ဆဒ္ဒန်ဂူ) အကိပူၤလီၤ.

ဆၢကတီၢ်ဝဲန့ၣ်ဘၣ်ဝဲကရၣ်နကးစီၤပၤ (တလၢနီၢ်စီၤပၤ) တဂၤဒုးပျီကွံာ်ဝဲယိ
(ယွန်း) ပုၤပူထီၣ်တၢ်တ ဖၣ်ဝံၤအလီၢ်ခဲဟဲအိၣ်ဝဲ ခိုဟန (ဒေါန) လၢတၢ်ကိးအီၤ
လၢတီၢ်နီၢ်ကစၢ်အကပၤနွံလၢယၣ်ယၣ်န့ၣ် လီၤ.

နၤပုၤလးစွဲလဲၤဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်စီၤပၤလၢတၢ်ညၣ်ယိမံ, ကၣ်မံတဖၣ်အသိစီၤပၤအ
သးခုဒီးအဲၣ်အီၤဒိၣ်မးလီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အသိစီၤပၤဟ့ၣ်သါအီၤလၢစီၤပၤတၢ်လၢက
ပီၤယဲၤမံၤဒီးဟ့ၣ်အီၤမံၤလၢသၣ်ကပီၤလၢအမုၢ်လုးဒးယိဒးယၣ်စၣ်ဒီးမၤအသ့ၣ်

ထီၣ်ခူဝ်ဖဲပှ်ဒိၣ်ပအၣ်ဝနးလီၤ. ဟ့ၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဘၣ်ဒဝးကံၣ်ရံၣ်ကစၢ် (ကွၢ်ကဘိ), ပှ်ဒိၣ်ပအၣ်ဝနးဒီးမိၣ်, လဝးတိသူ, ပအိၣ်, ပှၤကညီသဝိလၢအအိၣ်တ့ၢ်ကပိၣ် ကပၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခဲအံၤပအၣ်ဝနးဝ်လီၤလံၤန့ၣ်နကထံၣ်ဘၣ်အိၤဝဲကွၢ်ကဘိအကပိၣ်ကပၤတၢ်လီၤ လၢပကိးလၢထၣ်ကဝုးသဝိအကပိၣ်ကပၤဝ်လီၤလံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်ပှၤဝမိၣ် ဖိတဖၣ်အိၣ်ဝဲအါမးဒီးကိးဝဲဝ်အံၤလၢမိၣ် (တလၢနီၢ်) ကျိၣ် ခုံကရၢင် (ကညီဝ်) ဒီးဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်ဆိတလဲကွၢ်အသးတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်ကထီၣ် က့ၤလၢ “ဒုံရၢင်း (နူယီၤ)” န့ၣ်လီၤ. ကညီပှၤတဖၣ်ကိး “ဒုံရၢင်း” လၢ (ဒုံရၢင်း) ဒီးကညီစှၢ်တဖၣ် ကိးလၢနူယီၤလီၤ. အခိပညီမ့ၢ်ဝ်လီၤလံၤလီၤ.

(မွန်ရာဇဝဏ်ကျမ်း) လၢတၢ်ကွဲးတ့ၢ်အိၤဝဲဘိတီၣ်မ့တယါ (ဘိုးတော်မင်းတရား) အစၢ်ဝဲ ၁၁၄၄ နံၣ်န့ၣ်တၢ်ကွဲးကျိၣ်ထံက့ၤဆူပယီၤကျိၣ်ဒ်အံၤတချုးလၢကစၢ်ကီ တမးအိၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ် ၁၄ နံၣ်တုၤလၢအသံဝံၤအလီၢ်ခဲအနံၣ် ၁၆၀၁ နံၣ်ဝဲကီၢ် သုးဝနးဘူၣ်မံ, သုးဒမးဝတံၢ်ကီၢ်သထူၣ်န့ၣ်တုၤလၢစီၤပၤမနူဟၣ် (သုးနူး) အစၢ် ဒၣ်လၢဝ်အိၣ်ဝဲတဝ်လၢတၢ်ကိးအိၤလၢပအိၣ်ဝနးဝ်ဒီးဘၣ်တၢ်ပၤအိၤလီၤစီၤပၤ ပအၣ်ဝနးယၣ်စၣ်န့ၣ်လီၤ.

လးစွဲ မ့တမ့ၢ် လုးဒးယီဒးယၣ်စၣ် (လုးဒးယုး) စီၤပၤန့ၣ်အိၣ်လၢစီၤပၤတံးသး သဲကံးအဖိလၢ်ဒီးပၤဝဲဝ်ပအၣ်ဝနးဒ်ပှၤပၤဝ်တဂၤအသိး ၂၁ နံၣ်ယၣ်ယၣ်ဝံၤ အလီၢ်ခဲဝဲ (ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၁၁) နံၣ်န့ၣ်စီၤပၤတံးသးသးကးလၢအအိၣ်လၢ သုးဘံန့ၣ်ကရးဝ် (သုဘိန္ဒနဂရမြို့) ကရၢ်နကးကီၢ် (ကရုဏ္ဏကတိုင်း) စူးကွၢ် အသးန့ၣ်လီၤ. ကတီၢ်ဖဲန့ၣ်မ့ၢ်လၢစီၤပၤတအိၣ်လၢနီတဂၤအယိပအၣ်ဝနးစီၤပၤ လုးဒယုးထုးဖးအကီၢ်ဒီးကထီၣ်ဝဲစီၤပၤလီၤ. အဝဲကဲစီၤပၤခဲလၢ်အနံၣ် ၅၁ နံၣ်ဒီး စူးကွၢ်အသးဝဲအသးအိၣ် ၈၆ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

စီပမနုးဟင် (သုးနုး - မနီဟရံ) လာအအိင်လာကီသုးဝနးဘူမံးသုး
ဒမးပူင်ရးသုးဒမးဝတံင်ကီသထူင်န့ကဲထိင်စီပမနုးအသးအိင် (၁၈) နံင်
ဒီးလဲယုဝဲပအင်ဝနးစီပမနုးလာအသးအိင် (၁၉) နံင်တကန့လီ. မှ်
လာပအင်ဝနးစီပမနုးညါလာအကြိဆာစီပမနုးဟင်တန့အယိတအဲဒီး
ဟင်လီအဖိမုင်ဘင်ဆင်ဘင်ဟင်လီဝဲန့လီ. တံအံမုတံဟ်ဖျါထိင်အီလာ
“မိင်အတံစံင်စီတဲစီ” အပူန့လီ.

လာတံန့အယိပအင်ဝနးန့အိင်ဟ်စာတချးလာကစင်ကီတမးအိင်ထိင်ဒီးဒီး
အိင်တုလာကစင်ကီတမးသံဝံအလီခံတုလာ ၁၆၀၁ နံင်ကီသထူင်ဟးဂီတစု
အယိပသ့ညါလာပအင်ဝနးစ့လာဘင်တံပမနုးလာပုဂံကညီစီပမနုးအိင်တု
အနီကီလာတံစံင်စီတဲစီအပူန့လီ.

ကွဲးကယုန်စီပ၊

မုၢ်လၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ရၤလီၤအသးသကုၤဆးဒးလၢကီၢ်ပယီၤဒီတဘျီအယိကီၢ်
ဒိၣ်မးလၢကလုာ်ဂၤတဖၣ်ကဘၣ်ကိးအိၣ်လဲၣ်လီၤ. ပှၤကညီစီၤတဖၣ်ခိဖျိအိၣ်
လၢကစၢ်ခိၣ်ကလိကျါတနီၤအယိတံကိးအိၣ်လၢကညီကစၢ်ခိၣ် (တောင်ပေါ်
ကရင်), တနီၤအိၣ်လၢပၤထံးအယိတံကိးအိၣ်လၢကညီပၤထံး (ကွဲးကရင်)
ဒီးတဘျီတဖၣ်ကျိၣ်ကျိၣ်လိာ်အသးဒီးပယီၤတဖၣ်အယိတံကိးအိၣ်လၢမ့ၣ်မၣ်ကယုာ်
(မ့ၣ်မၣ်ကညီ) စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ကညီပှၤတဖၣ်တအိၣ်ညီန့ၣ်လၢကစၢ်ခိၣ်ဒီးအိၣ်
လၢပၤထံးဒီးအိၣ်ကျိၣ်ကျိၣ်လိာ်အသးဒီးမိၣ် (တလၢနီၢ်) တဖၣ်အယိတံကိးအိၣ်
လၢမိၣ်ကယုာ် (တလၢကညီ) ဒီးတနီၤတံကိးအိၣ်လၢ (ကွဲးကရင်) စ့ၢ်ကိးလီၤ.

ကီၢ်ပယီၤအတံစံစိတဲစိဒီးတလၢၤအတံစံစိတဲစိတဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်လၢ
ကွဲးကယုာ် (ကွဲးကရင်) န့ၣ်မ့ၢ်မ့ၣ်မၣ်ကယုာ် (မ့) ကညီစီၤ (မ့) ကွဲးကယုာ်
(ကွဲးကရင်) န့ၣ်လီၤ. မုၢ်လၢကညီစီၤကျိၣ်တံကိး (ကွဲး) န့ၣ်တံကိးအိၣ်
တတုၤလီၤအယိတံကိးအိၣ်လၢကွဲး (ကွဲး) န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကိးလီၤအသးလၢ
ကွဲးကယုာ် (ကွဲးကရင်) လီၤ. လၢတံန့ၣ်အယိလၢတလၢၤဒီးပယီၤအတံစံစိ
တဲစိတဖၣ်အပူၤတံကိးအိၣ်လၢကွဲးကယုာ် (ကွဲးကရင်) လီၤ.

ဖဲပယီၤန့ၣ် ၁၁၀၂ (AD ၁၇၄၀) န့ၣ်ကီၢ်အ့စး (ရှင်လောကသာရဏုဒါယကာ
ဟံသာဝတီရောက်မင်းတရားကြီး) အစီၤန့ၣ်ဖဲဟၣ်သၣ်ဝတံပကိန့ၣ်ပှၤကညီ

စီမံ (ကျွေးကရင်မင်း) လာပယီကီးအမံလံ (ဆင်ကျားရှင်သမိန်ထောရာဇာ) အိပ်အဂ်နုတ်ကွဲးတွဲးအီလံလာပယီအတံစံစီမံလံအမံ (မှန်နန်းရာဇဝင် တော်ကြီး) ဒီးတလံစီမံ (မှန်ရာဇဝင်မင်းဆက်ကျမ်း) တဖင်အပူလီ။

ဒ်နုတ်အသီးဖဲ ၁၁၅၃ နံ (AD ၁၇၉၁) ဘိတိုင်မှတယါကွဲးအစီနုတ်အိပ်တွဲးဒီး ရွှင်မိန်ဒီလံတံစံစီမံ (ရွှေမော်ခေါသမိုင်းကျမ်း) လံဘင်ကွဲးကျိင်ထံအီလံ (သံတော်ဆွင်မင်းကျော်ထင်သယံ) ဒီး (မှန်ဆရာမောင်တက်တိုး) အပူ မံဂု၊ ၁၁၇၇ နံ (AD ၁၈၁၅) မိပ်အတံစံစီမံအပူ (မှန်ရာဇဝင်ချုပ် ကျမ်း) လံတံကွဲးကျိင်ထံကွဲးအီလံအူထိုင်ခဲ (ယေးမြို့အစဉ်စာရေးဆရာကြီး ဦးတော်ခဲ) ဆူပယီကျိင်သုတ်တဖင်အပူမံဂု၊ ကွဲးတွဲးဘင်ယးပုကညီစီမံ အဂ်ဒ်လံအသီးလီ။

လံ (မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး) အပူပတ်ဖျါထိုင်ဝဲလံပုကညီစီမံ (ကျွေး ကရင်မင်း) ထိုင်စီမံလံလံတံသုတ်ဝံတံဖဲ ၁၁၀၂ နံ (AD ၁၇၄၀) နုတ်လီ။ တလံစီမံအစီတဖင်လံတံကွဲးတွဲးအီလံ (ပေမူ) အပူတခီကွဲးဝဲလံ ၁၁၀၄ နံ (AD ၁၇၄၂) နံနုတ်လီ။ စီမံဝဲနုတ်အမံဖိသုတ်လံ (မှန်နန်း ရာဇဝင်တော်ကြီး) အပူနုတ်ကီးအီလံ “သုတ်လံ” နုတ်လီ။ ဘင်ဆင်ဖဲ ရွှင်မိန်တံလံတံစံစီမံ (ရွှေမော်ခေါသမိုင်းကျမ်း) အပူနုတ်ကွဲးဝဲအမံ ဖိသုတ်လံ “မိန်ဖိ” (မောင်ဖုန်း) “မိန်တံ” (မောင်တုန်း) မံဂု၊ ဘူးဒီးကုတ် သံမံဂု၊ ဘူးဒီးယပ်စပ်မံဂုနုတ်လီ။ ဖဲအကဲထိုင်စီမံအခါကီးကွဲးအမံ လံသမုတ်ထီယပ်စပ် (သမိန်ထောရာဇာ) အဂ်နုတ်ကွဲးအီလံလံတံစံ စီမံအါဘုတ်အပူနုတ်လီ။

မိပ်အတံစံစီမံ ၁၁၇၇ နံ (AD ၁၈၁၅) (မှန်ရာဇဝင်ချုပ်ကျမ်း) လံတံ ကွဲးကျိင်ထံကွဲးအီလံအူထိုင်ခဲ (ယေးမြို့အစဉ်စာရေးဆရာကြီးဦးတော်ခဲ) ဆူပယီကျိင်အပူပတ်ဖျါထိုင်ဝဲလံကွဲးကယ့်တံနီ (ကျွေးကရင်အစစ်) နုတ်လီ။

လၢလံာ်တံစံခါတဲစါတဖၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ (ကျွဲကရင်) တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲမ့ၢ်မၣ်-ကညီ (မြန်မာကရင်) လၢအမ့ၢ်ကညီစှါန့ၣ်လီၤ.

တံစံခါတဲစါအသီ (ရာဇဝင်သစ်) လၢတံကွဲးအီၤလၢ (တွင်းသင်းဝန်မဟာ စည်သူ) အစါန့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ (ကျွဲကရင်) ကလုာ်ဒီးတလၢၤကလုာ်ဟ် ဖျိၣ်ထီၣ်အသးဒီးဒုးကဲထီၣ်ပှၤတကၤအံၤလၢစါပၤဒီးဟ့ၣ်ဝဲအမံၤလၢ (ကျွဲဘုရင် မင်း) န့ၣ်လီၤ. ဖဲပယီၤစါပၤ (အင်းဝပြည့်ရှင်လောကသရဘူဒါယကာမင်း) နာ် ဟူဝဲအခါလဲၤထီၣ်ဒုးဝဲဟ့ၣ်သၣ်ဝတံာ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်ဟ့ၣ်သၣ်ဝတံာ်ကညီစါပၤ (ကျွဲ ကရင်မင်း) တခါမၤပှၤကူၣ်လိာ်တံစါဘူးကရၢကရိထီၣ်သုးဒီးဖိၣ်လိာ်စုဒီးတလၢၤ တဖၣ်ဝံၤဒုးကဒါက့ၤအ့ဝးအသုးမုၢ်ဒိၣ်န့ၣ်အယိသုးတဖၣ်ဘၣ်ယုာ်ကွံာ်ဝဲဒီးလဲၤဟ် ဖျိၣ်ထီၣ်အသးလၢသတိမ့ၢ်ခိၣ် (သတိုးမင်းခေါင်) လၢအအိၣ်လၢဝုာ်ပွံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကျွဲကညီဒီးမိၣ်တဖၣ်စးထီၣ်ဟးလၢတီအူဒီးလဲၤဆူဝုာ်တီၣ်တူကွံာ်ဒီးနုာ်လီၤဒုးန့ၢ်ဝဲ ပထၣ်နကိၣ်, မလိၣ် (မလွန်) ဝုာ်လၢကီၢ်ပယီၤခၢၣ်သးထံကျိအမုၢ်ထီၣ်ဒီးအမုၢ်နုာ် သဝီခဲလၢကိၢ်ဝံၤထီၣ်ဝဲဆူကီၢ်လိာ်ကျိ, ကၣ်န့ၣ်မ့ၣ် (ကနွီမင်းခင်း) ဒီးဟ်လီၤအသုး ဖဲတတါအူ (တံတားဦး), ပုယး (ပင်းယ), သုပါ (သင်ပန်း) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲသတိမ့ၢ်ခိၣ်လၢပွံၣ်ဝုာ်တခါန့ၢ်ဟူဝဲကျွဲကညီဒီးမိၣ်တဖၣ်ဟဲတုၤလီၤလၢအ့စးတစု အဝဲသ့ၣ်ဟဲထီၣ်ဆူထံကျိတခါလၢချံတဖၣ်လီၤ. ဖဲသတိမ့ၢ်ခိၣ်ဟဲတုၤလီၤလၢပကၣ် (ပုဂံ) န့ၣ်မိၣ် (တလၢၤ) ဒီးကျွဲကယုာ် (ကျွဲကရင်) တဖၣ်ဟ်လီၤအသးလၢက ဒုးပံးဝဲခံခိၣ်ကပၤလၢကအယိကဘၣ်ဂုၤက့ၤဝဲအခံတစးန့ၣ်လီၤ. ဖဲပှၤဟဲထီၣ်ဒုးတံ တစုအဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်လၢဝုာ်ချါဒီးစးထီၣ်ဒုးတံလီၤ. ကျွဲကညီဒီးတလၢၤတဖၣ်တခါ ထုးက့ၤအသုးဒီးဂုၤက့ၤအခံချသးလီၤ.

ဖဲတံဟ်ဖျါထီၣ်တံဂုာ်တခါလၢထးန့ၣ် (မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး) အပူၤန့ၣ် တဟ်ဖျါဝဲ “ကျွဲကရင်” ဒီးဟ်ဖျါဝဲထဲဒ် “မွန်တို့မွန်တို့” န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်

ဖဲမိတ်တံစံတံစီ (ပေမူ) အပူနုနုပပ်ယုန်ဒီး “ကွေးကရင်နှင့်မွန်တပ်သား
တို့” (ကွေးကညီဒီးတလားသုးဖိတဖု) လီၤတံၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. ဖဲပယီၤအတံၢ်စံ
စီတံစီအပူတကွဲးဖျါဝဲဘၣ်ဃးတံၢ်ဂုၢ်အံၤသနက်ကုဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢကွေးကယုန်
တဖုဟ်လီၤအသုးဖဲစုးကဲၣ် (စဉ်းကိုင်) မုၢ်ထီၣ်, အိးဘိၣ်ကစၢ်ခိၣ်ထံးဒီး
ကွေးကယုန်အသုးခိၣ်ကျၢ်ကုၣ်န့ၣ်အံၣ် (ကုဏ္ဍအိမ်) န့ၣ်ဟံးန့ၣ်တံၢ်လၢကပီ
လၢအမ့ၢ် (သူရိန်စော) ဒီးပျဲလီၤဒုၣ်လဲၣ်အကလူးဆူ (အလောင်းမင်းတရား) အ
အိၣ်လၢကဘၣ်အိၣ်လၢကညီစီဟအဖီလၢ် (သစ္စာတော်စံ) အပူန့ၣ်ကွဲးဝဲထဲ
“ကွေး” တခါန့ၣ်လီၤ. လၢပယီၤကျိၣ်ကွဲးဖျါဝဲဒ်အံၤ (စဉ်းကိုင်အရှေ့ဘက်
အုပ်ဘိုတောင်ခြေၣ်ကွေး ကရင်လူမျိုးတို့ တပ်ကြီးတည်လျက်ကွေး ကရင်ဗိုလ်ချုပ်
“သူရိန်စော” ဘွဲ့ခဲ “ကုဏ္ဍအိမ်” စသောကွေးကရင်လူမျိုးတို့သည်သက္ကရာဇ်
၁၁၀၉ ခုနှစ် (အေဒီ ၁၇၄၇) မှစ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃ ခုနှစ် (အေဒီ ၁၇၅၁) အင်း
ဝပြည်ပျက်သည့်တိုင်အောင်သော်လည်းကောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၄ ခုနှစ် အေဒီ
၁၇၁၅) အလောင်းမင်းတရားကြီးလက်ထက်သို့ တိုင်အောင်သော်လည်း
ကောင်း အုပ်ဘိုအရပ်တွင် အင်းဝမပျက်မီကပင် ခြားနားထောင်ထား၍ မင်းပြု
လေသော် ကွေးကုဏ္ဍအိမ်ကလည်း သစ္စာပေးစေလွှတ်၍ မုဆိုးဘိုမြို့သို့ လူနှစ်
ဆယ်ကျော် ရောက်လာသည်) န့ၣ်လီၤ.

〇〇〇〇

ပှၤကညီဒီးစိၤလိၣ်စိၤပၤအစိၤ

ပမ့ၢ်ကွၢ်လၢတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤပကထံၣ်လၢပှၤကညီဒီးတလၢၤနီၢ်တဖၣ်န့ၣ်အိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤကလံၤထံးတၢ်ပၤခိၣ်တဖၣ်ဒီးယုထၢထီၣ်ပှၤအခိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့, တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၤဒီးအပါရမံအါတဖၣ်လၢကကဲစိၤပၤဒီးပၤအီၤအဂီၢ်လီၤ. မ့တမ့ၢ် ကညီဒီးတလၢၤနီၢ်တဖၣ်ဟ်ဖှိၣ်ထီၣ်အသးဒီးယုထၢထီၣ်ပှၤခိၣ်ပှၤန့ၢ်လၢအကူၣ်သ့ကူၣ်ဘၣ်တဖၣ်လၢကပၤအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်လီၤ.

မ့ၢ်လၢကညီအလံာ်အလံာ်လၢပျၢၤတဖၣ်လီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲအယိတၢ်ဆိကမိၣ်လၢပှၤကညီတဖၣ်အတၢ်ကူၣ်သ့တအိၣ်, လံာ်တအိၣ်လဲၣ်တအိၣ်အယိတၢ်ဆိကမိၣ်ဆံးအီၤဒီးတဲဝဲလၢ ကရၢၣ်ကြီးကစောဲကဲမျှ ပှၤကညီမ့ၢ်ဒိၣ်န့ၢ်မ့ၢ်တဲစိၤကၢၣ်အဲၣ်ဒီးတဲဝဲအခီပညီလၢပှၤကညီတဖၣ်အတၢ်ကူၣ်သ့တအိၣ်အယိကဲစိၤလိၣ်စိၤပၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ (ပံၣ်ဒရောၣ်စုံ) လၢတၢ်ကွဲးအီၤလၢတီသု (ပအိး) ကျိၣ်အပူၤဟ်ပျါဝဲလၢစိၤပၤ “အန့ၣ်လၢၣ်” (အဒုလၢမင်း) လၢအဒီးန့ၢ်တၢ်လၢကပီၤလၢအမ့ၢ်ပှၤဘိထီၣ်ယိၣ် (၃၃) ပျၢၣ် (ဇယုတူမိတိုင်းဒါရုရုမြို့ၣ် ၃၃ ဆူဘုရားဒါယကာစောဗျညားကုန္တသေနရာဇာ) န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကညီစိၤပၤန့ၣ်လီၤ. (ပံၣ်ဒရောၣ်ဒုံ) န့ၣ်မ့ၢ်ပှၤအကျိၣ်ဒီးအခီပညီမ့ၢ်ဝဲဝဲတြီၣ် (တံခါးဝမြို့) န့ၣ်လီၤ.

စီပၤတၢ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံအဖိခွါသမုၢ်န့ၣ်မၢ် (သမိန့်နွတ်ကုမ္မာ) ထီၣ်နီၤဒီး တၢ်ကိးအီၤလၢပၣ်လံးကျိၣ်လၢအုၣ်ဒီးဒုးပၣ်လးယၣ်စၣ် (ဣန္ဒဒေဝပါလရာဇာ) န့ၣ်လီၤ. လၢပယီၤကျိၣ်အခိပညီမ့ၢ်ဝဲစီပၤလၢဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲအီၤလၢသံၣ်ခိၣ်မ့ၢ် ဃါတဖၣ်လီၤ. လၢပိၣ်ကျိၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဟအံၣ်တုၣ်ဝဲယုၣ်ထူဟူ န့ၣ်လီၤ. (ဟူအခိ ပညီလၢစီၤကျိၣ်မ့ၢ်ဝဲပဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.)

စီပၤအူလၢထံၣ် “ဝုၢ်ဝဲတြီၣ်” လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ ဇုၢ်ရးပုၣ်ရး (ဒွါရုပုၣ်) အဝုၢ် န့ၣ်အိၣ်လီၤလုၢ်ခိၣ်လုၢ်ကပၤဒီးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤကီၤအယိသုးအသးလၢ “စယး ဝုၢ်သီ” (ဇယါမြို့သစ်) ဒီးသုၣ်ထီၣ်ဝဲဝုၢ်သီ န့ၣ်လီၤ.

စယးဝုၢ်အံၤအိၣ်လၢဟီၤသယီၤကျိၣ်အမုၢ်ထီၣ်ကလံၤစိးထံၣ်ခိ (ခဲအံၤအိၣ်လၢဆုဖျၢၣ် ကူသဝီဒီးနီၣ်တမၢ် သဝီအကပၤဝုၢ်လီၢ်လံၤတၢ်လီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.) ဖဲကညီစီပၤ ၂၇ ဂၤတၢ်လၢအမ့ၢ် (သံၣ်ရံးပၣ်ကံၣ်စီပၤ) အစီန့ၣ်စီပၤစၢၤကတၢ်ဝဲဒီးဟ် မ့ၢ်လိာ်အသးဒီးစီပၤအဂၤတဖၣ်အကီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲဝုၢ်စယးလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အခါဝုၢ်အဂၤတဖၣ်လၢအမ့ၢ်မုးဝတံၢ်, လူၣ်ပိၣ် (လုံပေါင်), ကွံး (ကျိတ်မြို့) တိၣ်ပိး (တောင်ပို့မြို့) တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပၤအီၤလၢက ညီစီပၤန့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ်ဝုၢ်ကိးဘု (ကျော့ပိန်းမြို့) လၢတၢ်ကိးအီၤလၢရၣ်မၢ် ပူရရၣ်မၢ်ဝတံၢ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပၤအီၤလၢ (ယီၤစီပၤ) ပအၣ်ဝနးဝုၢ် (ကညီစီပၤ), ကွဲ (ဂြိုင်းမြို့) ကညီစီပၤ, ထါကွဲ (ထားကြိုင်းမြို့) ကညီစီပၤ, လါဝွဲ (လှိုင်းဘွဲမြို့) လဝးစီပၤ, သီးခွဲးပၣ်ပိၣ် (ကညီစီပၤ), သစဲ (သဇိုင်းမြို့) ကညီစီပၤ, ဒီးတ လၢနီၢ်စီပၤတဖၣ်လၢအပၤသုးဝနးဘူၣ်မံၣ်သုးဒးမးဝတံၢ်, ဝုၢ်သထူၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်စီပၤလၢအပၤပြၢလိာ်သးတၢ်ဒီးဝုၢ်စယးအစီပၤန့ၣ်လီၤ.

〇〇〇〇

ပှၤကညီကလုာ်နီၣ်တယၢ်ဒီးတၢ်သးဝံၣ်

မုၢ်မဆါတနံၤအံၤကညီဒီကလုာ်အပှၤတဝၢအပူၤတၢ်စူးကါနီၣ်တယၢ်ခံကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်ဝဲကညီဒီကလုာ်နီၣ်တယၢ်လၢအကဲကညီဒီကလုာ်ခၢၣ်စးဒီးကညီကီၢ်အနီၣ်တယၢ် (Karen State Flag) န့ၣ်လီၤ.

ဖဲၤ၁၈၈၁ နံၣ်န့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ် “ဒီကလုာ်ကရၢ” Karen National Association န့ၣ်လီၤ. ဒီးကထၢၣ်ထံၣ်သၣ်ပှၤ (M.A.D.D) ကရၢကရိထီၣ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ကရၢအံၤဒီးမုၢ်စ့ၢ်ကိးပှၤပၤလီၤဆ့ၣ်နီၤအဆိကတၢ်တဂၤလီၤ. ဖဲဒီးကထၢၣ်ထံၣ်သၣ်ပှၤဝံၣ်အလီၢ်ခံပှၤလၢကဲထီၣ်ဒီကလုာ်ကရၢပှၤပၤလီၤဆ့ၣ်နီၤမ့ၢ်ဝဲသရၣ်စၣ်ဘီၣ်ဖဲ (၁၉၃၀-၄၀) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. သရၣ်စၣ်ဘီၣ်မ့ၢ်ပှၤတဂၤလၢအယုဝဲဒ်သိးတၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ကညီနီၣ်ထီၣ်သီ, ကညီဒီကလုာ်တၢ်သးဝံၣ်ဒီးကညီဒီကလုာ်နီၣ်တယၢ်လၢဘျီၣ်ဒိၣ်အပူၤယုာ်ဒီးပှၤကညီခိၣ်နီၣ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤန့ၢ်အခွဲးဝံၣ်အလီၢ်ခံ “ဒီကလုာ်ကရၢ” ရၤလီၤတၢ်ကစီၣ်ဆူကညီဒီကလုာ်အအိၣ်ဒီးယုသကွံာ်ကညးလၢကဆၢထီၣ်ကညီနီၣ်တယၢ်အဒိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကမၤဝဲဒ်တၢ်ပြၢအခါအသိးဒီးပှၤလၢအမၤန့ၢ်တၢ်န့ၣ်ကဟ့ၣ်ဝဲခိၣ်ဖးန့ၣ်လီၤ. တယံာ်ဘၣ်အတီၢ်ပူၤပှၤဆၢထီၣ်နီၣ်တယၢ်အဒိတကယၤဘျီၣ်န့ၣ်လီၤ. အခိၣ်ထံးတၢ်ယုထၢထီၣ်နီၣ်တယၢ်အဒိအဂၤကတၢ် ၁၂ ခါဒီးယုထၢထီၣ်ကဒီး ၃ ခါန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢမၤန့ၢ်အခိၣ်ထံးကတၢ်တဂၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကိတိာ်မၤဘးခွၣ်န့ၣ်လီၤ.

[illegible]

၁. အင်္ဂါ တံသုဉ်နုသးနု
၂. အဝါ တံစီတံဆုံ
၃. အလါအဲး တံသုဉ်တီသးရါ
၄. မုၢ်ဟဲထီၣ်သီ (မုၢ်အယဲါ ၉ ယဲါ) ပှါကညီကလုာ်အတံးဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်တံး
မုၢ်တံးခုၣ်
၅. ကျိၣ် ကျိၣ်မုၢ်ကညီအတံးဆဲးတံးလါဒီးတံးမုၢ်တံးပၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၁၉၅၆ နံပါတ်ကြူအါရုံ ၂၅ သီကညီကိုးကိုက်ကးအတိအစိုဗိုင်အပူမါအိုင်
ရှင်တိုင်ဖျါထိုင်လတ် ကဟ်ဂုာ်ဟ်ကျါကညီကိုးအနီတယာ် (Karen State
Flag) နှပ်လီ၊ တိအိုင်ဖိုင်တဘျီအံအပူ ပုကညီဘျိုင်ဒိုင်အခါစးဟဲထိုင်
(၂၈) ဂါနှပ်လီ၊

နီၣ်တၢ်အကၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲန့ၣ်ဘၣ်ခံကနူၤယူန့ၣ်လီၤ. အလွဲၤအိၣ်သၢကလၢ်ဒီး
ဖဲနီၣ်တၢ်အစ့ၣ်တခါအိၣ်ထိးဖဲနီၣ်တၢ်သၢပူတပူတၢ်လီၤန့ၣ်အိၣ်ဒီးဆၣ်အဝါ
တဖျၢၣ်လီၤ. နီၣ်တၢ်အဖိခိၣ်တခါအလွဲၤလါအဲး, အခါၣ်သးမ့ၢ်အလွဲၤအဝါဒီးအ
ဖိလၢ်မ့ၢ်ဝဲအလွဲၤဂီၤန့ၣ်လီၤ. နီၣ်တၢ်ဒီးတၢ်အလွဲၤအခိပညီတဖၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢ်အ
သိးလီၤ.

- ၁. တၢ်ထၢန့ၣ်လီၤဆၣ်အဝါတဖျၢၣ်လၢတၢ်အၢၣ်လါအဲးအကဆူးန့ၣ်မ့ၢ်လၢအ
ကဲကီၢ်စဲၣ်တဘျီလၢကီၢ်စၢ်ဖျိၣ်အပူၤအယိန့ၣ်လီၤ.
- ၂. အလွဲၤလါအဲးအခိပညီမ့ၢ်ဝဲမူကပိၣ်လီၤဒီးမ့ၢ်ဝဲသးတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်အပနီၣ်လီၤ.
- ၃. အလွဲၤဝါမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ကဆိသးကဆိ, တၢ်စီတၢ်ဆ့ၣ်, တၢ်တိတၢ်လီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၄. အလွဲၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်န့ၣ်သးန့ၣ်, တၢ်သးစွံကတုၤ, တၢ်ယူတၢ်ဖိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီကီၢ်စဲၣ်အကရၢခိၣ်ဒီးကထၢၣ်လးထိအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲမါအိၣ်ရှၢၣ်တၢ်ဆှၢ
န့ၣ်လၢကဟ်ဂၢၢ်ဟ်ကျၢၤကညီကီၢ်အနီၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘျီၣ်ဒိၣ်အခါၣ်စးတဂၤ
လၢအမ့ၢ်စီၤကွၢ်(မ်)တၢ်ပးတခါဟ့ၣ်ပလီၢ်ဝဲလၢနီၣ်တၢ်တခါအံၤမ့ၢ်ဒ်ကညီကီၢ်
စဲၣ်အနီၣ်တၢ်ဒီးကညီဒီးကလၢ်အနီၣ်တၢ်မ့ၢ်ဝဲနီၣ်တၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ဟ်
ဂၢၢ်ဟ်ကျၢၤအီၤလၢ “ဒီးကလၢ်အတၢ်ကရၢကရီ” န့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ်ကညီကီၢ်စဲၣ်ကးအပုၤပၤလီၤဆ့ၣ်နီၤမါတ့ၣ်အိၣ်သၢပၢ်ဂၢၢ်ဟ်
ကျၢၤန့ၣ်ဝဲလၢ “နီၣ်တၢ်လၢတၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အံၤန့ၣ်ကိၣ်ကးကရၢကဟ်ဂၢၢ်ဟ်
ကျၢၤအီၤလၢအမ့ၢ်ဝဲကညီကီၢ်အနီၣ်တၢ်ထဲတခါမိၤန့ၣ်လီၤ.” တၢ်ဆဲးလီၤ
ကညီကီၢ်အနီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤမူးလၢအဘၣ်ယးဒီးကညီကီၢ်စဲၣ်တခါမိၤလီၤ.

ကညီဒီးကလၢ်တၢ်သးဝံၣ်, ဖဲ ၁၉၃၀ - ၄၀ နံၣ်တဖၣ်အတီၢ်ပူၤသရၣ်စၣ်ဘီၣ်
လၢအမ့ၢ်ဒီးကလၢ်ကရၢအကရၢခိၣ်ကရၢကရီဒီးယုန့ၣ်ကွၢ်ဝဲကညီနံၣ်ထီၣ်သီအ
မ့ၢ်န့ၣ်, ကညီဒီးကလၢ်တၢ်သးဝံၣ်ဒီးကညီဒီးကလၢ်အနီၣ်တၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်ယုၤထီၣ်အီၤသၢမံၤအကျါကညီဒီးကလုာ်တၢ်သးဝံၣ်မ့ၢ်တၢ်
လၢအကဲကညီဒီးကလုာ်အခါၣ်စးအယိအရၢဒိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. စီၤစၢ်ဘးကွဲးကညီဒီး
ကလုာ်အတၢ်သးဝံၣ်ဒီးဆှၢန့ၣ်ဝဲဆူ “ဒီးကလုာ်ကရၢ” ဒီးမ့ၢ်လၢခိၣ်နီၣ်တဖၣ်အၢၣ်
လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲအယိကညီဒီးကလုာ်တၢ်သးဝံၣ်စးထီၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်
သးဝံၣ်အံၤတၢ်ညီန့ၢ်သးဝံၣ်အီၤလၢတၢ်မၤမူးလၢအဘၣ်ယးဒီးကညီကလုာ်ဒီးတၢ်ဆဲး
တၢ်လၢလုာ်လၢ်ထူသန့တဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဖွဲလၢတၢ်ကရၢကရိတနီၤနီၤ
အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ယူးယိၣ်ဆူကညီဒီးကလုာ်နီၣ်တယၢ်ဒီးသးဝံၣ်ကညီဒီးက
လုာ်တၢ်သးဝံၣ်ကိးဂီၤဒဲးန့ၣ်လီၤ. ကညီဒီးကလုာ်အတၢ်သးဝံၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢအံၤအ
သိးလီၤ.

ယပုၤကလုာ်ယဲၤစၢ,
ပုၤလၢအဂ့ၤကတၢ်
ယအဲၣ်ဒိၣ်န့ၤ
နအဲၣ်တၢ်တီတၢ်လီၤ
တမ့ၢ်နအဲၣ်တူၢ်လိာ်
နတၢ်အဂ့ၤကိးမံၤ
ယအဲၣ်ဒိၣ်မး

○○○○

ဘျီၣ်

လၢကစၢ်ခိၣ်သဝီတနီၤန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ “ဘျီၣ်” တဖၣ်အိၣ်ဝဲတၢ်မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဝဲအံၤန့ၣ်စ့ၢ်တဖၣ်ကိးဝဲလၢ “ဘျီၣ်” ဒီးပျီၣ်တဖၣ်ကိးဝဲလၢ “ဘလီ” န့ၣ်လီၤ. လၢညါပျီၣ်သဝီတဖၣ်အပူၤ “ဘျီၣ်” အိၣ်သန့က့ၣ်အံၤတၢ် တထံၣ်ဘၣ်အီၤလၢဘၣ်.

ပထံၣ်လၢပှၤခဲအံၤတဖၣ်အလူၤဟံၣ်မၤထွဲဒီးဒုၣ်တၢ်လၢ်တၢ်လၢ်မိၢ်ပၢ်ဖဲသ့ၣ်တဖၣ်မၤတ့ၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်ဖဲတဖၣ်အိၣ်တ့ၢ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢတၢ်မၤလၢတၢ်ကြးမၤအီၤလၢဟံၣ်ပူၤန့ၣ်တၢ်တကြးမၤအီၤလၢ ဟံၣ်ပူၤတဖၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိတၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤအီၤလီၤဆီဒီးတၢ်တကြးမၤလၢဟံၣ်ပူၤတဖၣ်တၢ်မၤအီၤကသ့အဂီၢ်တၢ်တ့ၣ်ထီၣ် “ဘျီၣ်” အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လၢသဝီကိးဖျၢၣ်ဒဲးအဂီၢ်လီၤ.

ဖဲတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီၣ်န့ၣ်တၢ်ယုထၢတၢ်လီၤလၢဟံၣ်ဖိယိဖိကိးန့ၣ်ဒဲးလဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ ကညီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤကညီစ့ၢ်ဖိတဖၣ်တဲဝဲ “ဘျီၣ်ဒိၣ်နွံစၢ်, ဘျီၣ်ပူၤနွံဆူး” န့ၣ်လီၤ. အယိဖဲတၢ်ဘျီၣ်ထီၣ်ဘျီၣ်အခါဟံၣ်ထူၣ်အိၣ်သၢဂ့ၢ်ဒီးတဂ့ၢ်န့ၣ်ဟံၣ်ထူၣ်အိၣ်နွံထူၣ်လီၤ. တၢ်ကဘၣ်ကတဲာ်ကတိၤန့ၣ်ဖၣ်ကွၢ်အလီၢ်ဒီးတၢ်လီၤလၢတၢ်ကဟံၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ဟံၣ်မဲၣ်ညါကျူၣ်ခိၣ်ဟံၣ်အဂၤတဖၣ်အသိးလီၤ. အခိၣ်ဒုးတခိၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်လီၤတတိၤဘၣ်တတိၤလီၤ. တနီၤဒုးဝဲအ

ခိပ်ဒီးဝင်ကျူ, ဖုဒါ မ့တမ့ တနီဒီးကဟံလင်န့လီ. တာ်သူဘျီအံလၢကျဲ
အဘိဘိလီ.

တာ်သူအိၤတမ့အဟံစ့ကီးလီ. ဖဲကစၢ်ခိပ်သဝီတဖၣ်န့ၣ်မုၢ်ဆါခိအဆၢက
တီၢ်ပုၤသးပုၤသးစၢ်တဖၣ်လဲၤမၤတာ်လၢစုးဇိၤသံၣ်ဇိၤအပူၤအယိသဝီပူၤအိၣ်ထီၣ်
ထဲသးပုၤဒီးဖိသၣ်တဖၣ်ဇိၤလီ. အယိတမ့ၤလၢလီၤယံၤမ့ၢ်ဟဲတဂၤန့ၣ်တထီၣ်
ဆူဟံၣ်ဘၣ်ဒီးလဲၤအိၣ်ကဒဲလၢ “ဘျီ” လီ. ဖဲသးပုၤတဖၣ်ဟဲက့ၤတုၤလၢ
အဟံၣ်လၢမုၢ်ဟါလီၤခိအခါသံကွၢ်အဖိအလံၤမ့ၢ်ပုၤတမ့ၤအိၣ်လၢဘျီတဂၤ
ဇိၤန့ၣ်လီ. မ့ၢ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢတမ့ၤအိၣ်လၢဘျီပူၤန့ၣ်ကတဲာ်ကတီၤန့ၣ်ဝဲတာ်အိၣ်
တာ်အိတဖၣ်ဒီးလဲၤဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်ဝဲလီ. တကတီၢ်ယိလဲၤစိာ်န့ၣ်စ့ကီးဝဲလီၤမံလီၤဒါ
ဒီးလဲၤကတီၢ်သကိးဝဲသကိးတာ်ဒီးမံစၢၤဝဲန့ၣ်လီ.

တာ်သူစ့ကီး “ဘျီ” လၢပိၣ်ခွါသးစၢ်, ပိၣ်ခွါလိၣ်ဘိတဖၣ်ကလဲၤမံသကိးဝဲအ
ဂီၢ်န့ၣ်လီ. တာ်ကတီၢ်အိၣ်တ့ၢ်ဝဲ “ပိၣ်မုၢ်လၢဒး, ပိၣ်ခွါလၢဘျီ” အခိပညိကမ့ၢ်
ဝဲပိၣ်ခွါသးစၢ်တဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်လဲၤမံလၢဘျီဒီးမုၢ်လိၣ်ဘိ, ပိၣ်မုၢ်ဖိတဖၣ်တခိက
ဘၣ်မံဒၣ်လၢအဟံၣ်ဒၣ်ဝဲလီ.

တာ်မၤတာ်တ့တာ်ဖျိအမူးဖဲဘျီပူၤစ့ကီးလီ. တာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲတနီၤနီၤတာ်မၤအိၤ
လၢဘျီပူၤလီ. အဒိ, တလးမူးပိၣ်မုၢ်လဲၤဟံၣ်စၢၤဝဲကျိၣ်ဒီးပီၤကူဖဲ “ဘျီ”
ဒီးမၤတလီၤဝဲတာ်သိၣ်တခါလီ. ဖဲတလးမူးပိၣ်ခွါဒီးအသကိး “ဖိဝါ” တဖၣ်
ဟဲတုၤလၢဘျီန့ၣ်တလးမူးအသကိးကျိတဂၤကဘၣ်ဒုးကွၢ်ဝဲပီၤကူအသိၣ်ဒီး
ကဘၣ်ဘျီဘၣ်မၤလီၤကဒါက့ၤဝဲဒ်ကလဲၤအသးဘၣ်ဘျီဘၣ်ဒါဒီးကျိၣ်အသိၣ်န့ၣ်
လီ. တာ်အံၤမ့ၢ်တာ်လုာ်တာ်လၢတာ်ညိန့ၣ်မၤအိၤန့ၣ်လီ.

တာ်ဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်စ့ကီးတာ်အိၣ်တာ်အိဖဲဘျီန့ၣ်စ့ကီးလီ. အဝဲသ့ၣ်တိသ့ၣ်ဖးဝဲ
ထိးခိၣ်ခိဒီးထၢန့ၣ်လီ. ဝဲမၤလၢထိးခိၣ်ပူၤဒီးစီၤတလီၤပာ်ခဲလၢပိၣ်မုၢ်တခိမ့ၢ်ဂ့ၤ,
ပိၣ်ခွါတခိမ့ၢ်ဂ့ၤကဘၣ်ဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်လိာ်သးမ့ၢ်ယၢ်ခိယၢ်ခိန့ၣ်လီ.

တံမတံစံညီပိတု, တံသိင်လီသီလီဖိဒံမိသုလၢဘျီပူစုကီးန့လီ. လၢသဝီပူတံမကမဉ်မုၢ်ကမဉ်ခါ, တံဟုၣ်တံဘျီ, တံအုၣ်လိာ်တံလိာ်မုၢ်ကဲထီၣ်အခါသဝီခိၣ်သဝီန့လၢအမုၢ်စကီၤစံညီအီၤလၢဘျီပူန့လီ. ပုၤသုၣ်ကုသးပုၤတဖၣ်သိၣ်လီသီလီဖိဒံမိသုတဖၣ်လၢ “ဘျီ” ပူစုကီးလီ. တံမတံခါဖိသုတဖၣ်လဲၤမံလၢ “ဘျီ” ပူန့မုၢ်ဒ်သိးကမၤန့အီၤထီၣ်တံကုၣ်သုတံသုညါန့ပာ်အဂီၢ်လီ.

တံသူ “ဘျီ” ဖဲတံသံအမူအဆၢကတီၢ်န့လီ. တချုးတံလဲၤခူၣ်လီၤပုၤသံန့ပုၤဆိးသီပုၤသံဖဲဘျီပူန့လီ. အဝဲသုၣ်ဟးကဝီ, ဆုၣ်နီၤကဝီပုၤသံဒီးမၤလိာ်အသးဒီးထါတဖၣ်န့လီ. အဝဲသုၣ်ဆိးသီဝဲဒ်အံၤဒီးမၤလၢတံဆၢကတီၢ်န့လီ. ပိာ်မုၢ်တဖၣ်လဲၤဆူ “ဘျီ” ပူထဲဒ်ဖဲပုၤသံအမူအိၣ်အခါခါလီ. ဖဲတံဆၢကတီၢ်အဂၤန့ပိာ်မုၢ်တဖၣ်တဘၣ်လဲၤဆူ “ဘျီ” ပူဘၣ်န့လီ.

“ဘျီ” န့မုၢ်တံလီၤလၢတံမလုာ်လှ်ထူသန့တံဆဲးတံလၢအတံဖဲတံမတဖၣ်န့လီ. အဒိ, တံမတံကီးကလၢ, တံအိၣ်လါခူးလၢအမုၢ်တံဘျီတံဘါအမူးဒီးတံဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်ကစၢ်သံခိၣ်မုၢ်ဃါလၢကမၤခူးမၤသံမၤဘုမၤဟုအဂီၢ်တဖၣ်န့လီ.

လၢတံန့အယိန့မုၢ်တံလီၤလၢတံဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်သံခိၣ်မုၢ်ဃါ, တံဘျီတံဘါ, တံအိၣ်သကိးအိၣ်သကိး, တံအိၣ်သကိးသံခိၣ်မုၢ်ဃါလၢတံရံလိာ်သးအဂီၢ်န့လီ. တကးဒီးဘၣ်တံသူစုကီးအီၤလၢတံမံၤဟံၣ်, ပုၤပိာ်ခါလိာ်ဘိတဖၣ်မံသကိးအလီၢ်, တံမၤမူးသးဖုံ မ့တမ့ၢ် တံသူၣ်အုးသးအုးအမူးတဖၣ်အဂီၢ်, တံစံညီပိတုတံအလီၢ်, တံသိၣ်လီသီလီဖိဒံမိသုအလီၢ်ဒီးတံထုကဖၣ်သုကမဲၤဟ့ၣ်တံဆိၣ်ဂ့ၤအလီၢ်န့လီ.

ကညီလုာ်လုာ်ထူသနူတၢ်စံာ်ညီၣ်ပီတု

တၢ်ပၤတၢ်ပြဲး : ဖဲပုၤကညီအပုၤတၢ်တၢ်အပူၤပုၤတၢ်တၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်
ကိးအိၤလၢစိုၤကျိၣ်လၢ “စကီၤ” ဒီးလၢပိုၤကျိၣ်မ့ၢ်ဝဲ “စခိ” န့ၣ်လီၤ. “စကီၤ”
န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ယုထၢထီၣ်အိၤလၢသဝီတဖၣ်ဒ်လုာ်လုာ်ထူသနူအသိးန့ၣ်လီၤ.
“စကီၤ” အဖီလၢန့ၣ်အိၣ်ဒီးသဝီခိၣ် (သဝီသးပုၤ) တဖၣ်စုၣ်စုၣ်လၢဘၣ်တၢ်ယု
ထၢထီၣ်အိၤလၢအသဝီဖိဒ်န့ၣ်လီၤ. သဝီခိၣ်အဖီလၢန့ၣ်အိၣ်ဒီးဟံၣ်တဆံခိၣ်,
ဟံၣ်တကယၤခိၣ်တဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ. ပုၤယုထၢထီၣ်ထဲဒ်ပုၤလၢအတီအ
လီၤအိၣ်ဒီးသူးသ့ၣ်လၢကဝီၤလၢကကဲသဝီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်ဟံၣ်ကိးဒီးကနၣ်ဒ်ထဲသဝီခိၣ်လၢတၢ်ယုထၢထီၣ်အိၤထဲဒ်လုာ်
လုာ်ထူသနူတဖၣ်ဒီးလီၤ. သဝီသးပုၤတဖၣ်စံာ်ညီၣ်တၢ်ဒ်လုာ်လုာ်ထူသနူအတၢ်စံာ်
ညီၣ်ပီတုကျဲအသိးန့ၣ်လီၤ. လၢသဝီပုၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်တဖၣ်အပူၤတၢ်ကဘၣ်လူၤ
ပိာ်မၤထွဲဒ်မိၢ်ပၤဖဲအတၢ်သိၣ်တၢ်သိဒီးတၢ်တဘၣ်လုာ်သ့ၣ်ခါပတၢ်အိၤနီတစဲး
ဘၣ်လီၤ.

လၢသဝီကိးဖျၢၣ်ဒဲးအပူၤတၢ်တီၣ်ထီၣ်ဟံၣ်စၢၤမုၢ်ကနီၤ, ဖိာ်သၣ်ခွါသၢဆံအခိၣ်
တဖၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်မၤစၢၤတၢ်လၢနူသဝီတၢ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ
အဂီၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤအပူၤလီၤ. ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအလၢအ

ဖၣ်ဘၣ်. တလိၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်လဲၤထီၣ်ဂ့ၢ်လိာ်လီၤသးဘၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤမၤဘၣ်
လိာ်န့ၢ်က့ၤခံၣ်ခိၣ်ကပၤလၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအစံၣ်ညီၣ်တၢ်အခါဒီးသနူထီၣ်အသးလၢ
ကညီတၢ်လုာ်တၢ်လုာ်ထူသနူအဖီခိၣ်လီၤ.

တၢ်မၤသံမၤဝိမ္မာ်ကဲထီၣ်ဒၣ်လဲာ်တၢ်မၤအဟ့ၣ်လိာ်က့ၤပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တခါပၤဒီးမၤ
ဘၣ်လိာ်ဖိးဒုန့ၢ်က့ၤအီၤလီၤ. တၢ်တစံၣ်ညီၣ်သံပုၤကြီၤကြီၤဘၣ်. တၢ်ကမၣ်အဒိၣ်က
တၢ်မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်လၢသဝီချၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤသံမၤဝိမ္မာ်ကဲထီၣ်ခိဖျိအ့ၣ်
လိာ်ဆိးက့ၤလိာ်သးဒီးစုတလၢခိၣ်တလၢဒီးပုၤသံကွံာ်ဘၣ်ဖုးန့ၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအခွဲးလၢ
ကလိာ်က့ၤဝဲပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးမၤလီၤမၤဘၣ်က့ၤဝဲဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢ
တၢ်ကူၣ်သံန့ၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအခွဲးလၢကမၤကၣ်က့ၤလိာ်အသးလီၤ. ပုၤလၢဘၣ်တၢ်မၤသံ
အီၤအဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးအန့ၣ်ဖိထၢဖိတဖၣ်ဟံကဲပုၤမၤသံတၢ်ဒီးအပုၤဟံၣ်ဖိယိဖိ
တဖၣ်ဒ်အန့ၣ်ဖိထၢဖိအန့ၣ်အခါဒီးညီန့ၢ်မၤကၣ်က့ၤဝဲဒီးသဝီခိၣ်သဝီန့ၢ်ဒီးန့ၣ်ဖိသ
ဝီဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟ့ၣ်အခွဲးဒီးဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

လုာ်လုာ်ထူသနူတဟ့ၣ်အခွဲးလၢကဘုၣ်သံပုၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကယိၣ်သံပုၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်ဘၣ်.
တၢ်မ့ၢ်ထီၣ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖိၣ်ဟံၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိ, တၢ်အချံအသၣ်လၢအိၣ်ဒီးအစုၣ်တ
ဖၣ်န့ၣ်ပုၤတဂၤအံၤတၢ်ကစံၣ်ညီၣ်အီၤခိဖျိတၢ်လိအီၤလၢမုၢ်ဒ်အနံၤအသီလၢတၢ်
ဟံပနီၣ်ယၢ်အီၤအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မူးတၢ်ရၢၣ်အမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဘျၢၣ်, တၢ်လီ
တၢ်ဝုၤ, တၢ်အ့ၣ်လိာ်ဆိးက့ၤ, ဒီးတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဘုၣ်ဝဲတၢ်
ဒီးတၢ်မၤအဟ့ၣ်စ့အိၣ်လိးတဖၣ်ဒီးမၤလီၤမၤဘၣ်က့ၤဝဲလီၤ.

တၢ်မူးတၢ်ရၢၢ်မ့ၢ်ကဲထီၣ်လၢသဝီတဖျၢၣ်ဒီးတဖျၢၣ်, သဝီဖိတသဝီဒီးတသဝီအဘၣ်
စၢၤန့ၣ်ဒီးပုၤသ့ၣ်က့ၤသးပုၤလၢသဝီခံၣ်ဖျၢၣ်ဟံၣ်ဖိၣ်ထီၣ်အသးဒီးယုၣ်လီၤသကိးတၢ်
ဂ့ၢ်ကိတဖၣ်လီၤ. ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးဒိကန့ၣ်မၤထွဲဝဲလီၤ. ပုၤလၢတဒိကန့ၣ်လူၤ
ဟံၣ်မၤထွဲဝဲတဖၣ်တခါဘၣ်တၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်အီၤလၢသဝီပုၤန့ၣ်လီၤ.

ပှၤလၢမၤကမၢ်ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးအဟံၣ်ဖိယိဖိန့ၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲသဝီခိၣ်လၢဆီဖါကီၢ်
ဂီၤဂီၤတဘျီဒီးသံးတပလီၤလီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်တသဝီဒီးတသဝီလီၤဆီလိာ်
အသးလီၤ. ပှၤလၢအမၤကမၢ်တၢ်ခံၤလၢကိၢ်စၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ်အမၤအဝၤတဖၣ်မ့ၢ်
ယုလိးအိၣ်စုဒီးကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲလီၤ. ကဘၣ်လုၢ်ထီၣ်ဟံၣ်ထီၣ်စၢ်ကိးထံကစၢ်ကီၢ်က
စၢ်လၢအခိးသဝီလၢပနၢ်တန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပှၤကိးအိၣ်လၢ “အိၣ်ပနၢ်” န့ၣ်လီၤ.
တၢ်ကဘၣ်အိၣ်ပနၢ်ဒ်သိးန့ၣ်သဝီကစုၣ်လီၤဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်အံၤအခိ
ပညိမ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ကဆိမၤကဆိထီၣ်က့ၤန့ၣ်သဝီန့ၣ်လီၤ.

ပှၤမုၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါလၢလီၤကမၢ်တချုးလၢအဖျိသးတဖၣ်စၢ်ကိးကဘၣ်ဟ့ၣ်
စုအိၣ်လိးဒ်အံၤအသိးလီၤ. ဖဲမုၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါတဖၣ်သ့ၣ်မုၢ်နံၤဖးမုၢ်သီဝံၤလၢ
ကဖျိအသးဒီးပှၤစိစၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဟဲထီၣ်လၢအဟံၣ်ဒီးကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲစုအိၣ်လိးန့ၣ်လီၤ.

ဟိၣ်ခွါလၢအအိၣ်ဒီးအဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးမုၢ်ကနီၤဖိမ့ၢ်လီၤကမၢ်န့ၣ်ဟိၣ်ခွါကဘၣ်ဟ့ၣ်
လိးဟိၣ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိၣ်သ့ၣ်ခွါဒီးဟိၣ်မုၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအဝၤမ့ၢ်လီၤကမၢ်တခိဖိၣ်
သ့ၣ်ခွါတဂၤကဘၣ်ဟ့ၣ်လိးဝဲဟိၣ်မုၢ်တဂၤအံၤအဝၤန့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ကမဲ, ခွါကမဲတဖၣ်မ့ၢ်မၤကမၢ်လိာ်အသးအယိကဘၣ်ဆဲးထိးဒီးဖျိအသးဒ်ပှၤ
မုၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆဲးထိးန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကဘၣ်ဆဲးထိးဒီးတၢ်
ခိၣ်စု မ့တမ့ၢ် ဘီခိၣ်စုဒီးတၢ်သ့စိကွံာ်တၢ်ဒဲးဘးဒီးထိးအသ့ၣ်လၢအယုၤလီၤဝဲန့ၣ်
လီၤ. လၢကျဲအဂၤတဘျီန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်ဟံၣ်လီၤအတၢ်ဒဲးဘးခဲလၢၢ်လၢထိးတန့
အံၤအလိၤဒီးထိးဘၣ်တူၢ်သံအသးလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲထိးလဲၤခီဖျိသဝီအခါပှၤဆဲးထိးဒီးဘီမ့တမ့ၢ်ဝဲခိၣ်စုတဖၣ်လီၤ. ဖဲထိးလဲၤတူၢ်
သဝီချုးဒီးပှၤဘၣ်ဆဲးသံအိၣ်လီၤ. တၢ်လီၤတနီၤအိၣ်က့ၤထိးအံၤဘၣ်ဆၣ်တၢ်လီၤ
တနီၤဟံၣ်တၢ်ကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒိပုၢ်ဝဲ, ဒိဖိမိာ်, ဒိဖိမိာ်ကဒဲကဒဲမ့ၢ်မၤကမၢ်လိာ်သး

ကဒဲကဒဲနဲ့ဟဲ့ဝဲတံကမာ်အဒိင်ကတၢ်လၢအမၤတၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်ကွံာ်လၢသဝီ
ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီဘူးဒီတံၢ်ဒ်အမၤဒီတခါကဒဲကဒဲ, ဖိဒိၣ်ခါဒီးမၤဂံၢ်, ဖိဒိၣ်မုၢ်ဒီးဖါတံၢ်
တဖၣ်မၤကမာ်လီၤအသးန့ၣ်တံၢ်တဲလၢအမၤတၢ်တလီၤကူလီၤကညီဒီးလီၤထွံာ်
လီၤထိးန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအမၤကမာ်တၢ်ခံၤဘၣ်အံၣ်စိာ်ထံခွးလၢအကိာ်ပူၤဒီး
တိန်နီၣ်စံာ်လီၤဆူဟံၣ်ဖိလၢလီၤ. ဖဲယိဒိၣ်ထံးန့ၣ်အိၣ်ဒီးထွံာ်ဆၣ်ကျိးတခါဒီးဘၣ်
အိၣ်ဝဲတံၢ်အိၣ်ဖဲထွံာ်ဆၣ်ကျိးဒ်ထွံာ်အိၣ်အသးတစဲးလီၤ. တၢ်အံၤပကိးလၢတၢ်
အိၣ်ထွံာ်ဆၣ်ကျိးလီၤ. ဖဲတၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်လၢသဝီပူၤအခါစ့ၢ်ကိးဘၣ်တိန်နီၣ်ဒီးစွါ
ဟးထီၣ်လၢသဝီပူၤဒ်ထွံာ်အသးလီၤ.

တၢ်တုၤတၢ်ဖျါ : လၢကညီဖိတဖၣ်အဂီၢ်မုၢ်ကနီၣ်ဖိၣ်သ့ၣ်ခါအဆၢ
ကတီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဂ့ၤလီၤ. မိၢ်ပၢတဖၣ်ဟ့ၣ်အဖိတၢ်သဘျုးအကြး
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုထၢမါ မ့တမ့ၢ် ဝါဖဲကစၢ်ဒၣ်ဝဲအသးသ့လီၤ. တၢ်မၤထါအမူးန့ၣ်
မ့ၢ်မူးလၢတၢ်ယုထၢတၢ်အဲၣ်တီ မ့တမ့ၢ် ဒီသိၣ်ဒီမ့ၢ်အမူးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢလုၢ်လၢ
ထူသန့အဂီၢ်စၢၤဂ့ၤအယိတၢ်တြီတၢ်လီၤကမာ်တချုးဖျါအသးယံးယံးန့ၣ်လီၤ.

ကညီကလုာ်န့ၣ်အပူၤတၢ်ပဲာ်ဖးကရူၢ်, ဘူးတံၢ်, အဆၢအါမးလီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်
တဂၤလၢအကရူၢ်ဒၣ်ဝဲဒီးတညီနီၣ်ဖျါအသးဒီးပုၤလၢတၢ်လီၤဂၤတဖၣ်ဘၣ်. မ့မ့ၢ်န့ၣ်
သက့ကညီကလုာ်ကဒဲကဒဲဘၣ်ဆၣ်နီၣ်ဖးဝဲကရူၢ်ဒီးန့ၣ်ဖိထၢဖိအဆၢန့ၣ်လီၤ. အ
ဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပလီၢ်သ့ၣ်ပလီၢ်သးလၢတၢ်ဆိဟံၣ်ဆိယိအပူၤဒိၣ်မးလီၤ. ဖဲပုၤ
ကညီဖိတဖၣ်ကဒီးတုၤဒီးဖျါအသးန့ၣ်ကွဲးအဘူးအတံၢ်တခါဒီးတခါန့ၣ်လီၤ. ဟိာ်မုၢ်
အဘူးအတံၢ် မ့တမ့ၢ် ဟိာ်ခါအဘူးအတံၢ်မ့မ့ၢ်န့ၣ်ဖိထၢဖိလၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအန့ၣ်ဖိ
ထၢဖိဘၣ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်ညီနီၣ်အမိၢ်အပၢတဖၣ်တြီဝဲအဖိလၢကဖျါအသးန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်ဒၣ်ဝဲမ့ၢ်ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးလီၤတဂ့ၤတၢ်ဆါ, ပသိၣ်တၢ်ဆါ,
တၢ်သးဘံးဒီးတၢ်ဆါအဂၤလၢအလီၤကံၢ်ဒ်တၢ်ဆါသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်

ကဘၣ်လဲၤကဟ် (န့ၣ်) စ့ၢ်ကိးဝဲပုၤအၢပုၤသီ, ပုၤကၢၣ်ပုၤကျူ, ပုၤဆါတခီတၢၤလၢအဂီၢ်, ပုၤပျူဒီးပုၤနီၤတအၢ, တဲတၢ်တဘၣ်တဖၣ်လီၤ.

လီၤဆီဒၣ်တၢ်ကဘၣ်န့ၣ်ဖိထၢဖိလၢအဘၣ်ဆိၣ်အၢတဖၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လၢပုၤလၢအဘၣ်တၢ်ဆိၣ်အၢတဖၣ်ကဘၣ်ဆိၣ်အၢတုၤဖိစါလံၤစါနွံစါဒီးကတူၢ်ဘၣ်နီၢ်ခိၣ်သးအတၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်တုၤတၢ်ဖျိအပူၤတၢ်ဟ်ကဲဒီးမၤလီၤတၢ်ဒ်လၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတဖၣ်သိၣ်သီတုၢ်ဟ်ဝဲအသိးလီၤ. တၢ်လီၢ်တနီၤနီၤဘၣ်လဲၤလၢ်ထီၣ်ဟ်ထီၣ်တၢ်လၢချၢၣ်လၢအဖဲအဖုတဖၣ်ဘါတုၢ်ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤ, သံၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါတဖၣ်အိၣ်တၢ်လီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤဝံၤမးကဲထီၣ်နီၢ်ဒီးမၤဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်လီၢ်လၢကစၢ်ခိၣ်သဝီတနီၤနီၤတလိၣ်လၢ်ထီၣ်ဟ်ထီၣ်ဝဲသံၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါဘၣ်ဒီးဖျိအသးဒ်ကညီလၢ်လၢ်အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မ့ၢ်တဆုၤတလးမူးပိၣ်ခွါဆူဒီးပုၤဘၣ်န့ၣ်တၢ်တဟ်အီၤလၢတၢ်တုၤတၢ်ဖျိဘၣ်. လၢကကဲထီၣ်နီၢ်ဒီးမၤဝဲအဂီၢ်ကဘၣ်မၤဝဲဒ်လၢ်လၢ်ထူသန့အသိးလၢပုၤအါဂၢအမဲၣ်ညါလီၤ. လၢကညီအပုၤတဝါအပူၤမုၣ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါခံၣ်မ့ၢ်တဒီးတုၤဒီးဖျိအသးအိၣ်ယုၣ်တပူၤယီၤန့ၣ်တၢ်တဟ်အီၤလၢနီၢ်ဒီးမၤဝဲဘၣ်. တၢ်အိၣ်ယုၣ်တပူၤယီၤဒ်အံၤမ့ၢ်လၢတၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတ်တၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်အယိၣ်န့ၣ်သဝီတတူၢ်လီၢ်အီၤလုၢ်တက့ၤဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်မၤဒ်အံၤတၢ်န့ၣ်လၢမ့ၢ်တၢ်မၤဘၣ်ဒီးသဝီလီၤ. ဘီၣ်သိၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူသဝီပူၤဒီးမၤကီၤမၤခဲတၢ်သ့လီၤ. အယိၣ်ပုၤခံၣ်ဂၢအံၤပုၤဟ့ၣ်အီၤတၢ်ကမၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်ကွံၣ်အီၤလၢသဝီပူၤခံၣ်ဂၢလၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီစှီၤကစၢ်ခိၣ်ဖိတနီၤဖဲအဖိမုၣ်စးထီၣ်မုၣ်လိၣ်ဘိထီၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖဲစါတလီၢ်ဟ်ဟဲထီၣ်တလီၢ် အီၤအခါမ့ၢ်ဂ့ၤမၤအစးထီၣ်ဘုၣ်ဝဲထိးတဒုလၢတၢ်ကိးအီၤလၢ

“ထီးခိုးကျ” နှုတ်လို့။ ဖဲပိတ်မုတ်တကယ့်ထီးခိုးကျနှုတ်ပိတ်ခွါတလဲယခုအဲဒါလားဘုရား။ ဒီဖျီသုတ်ညါဝဲလားပိတ်မုတ်နှုတ်အိတ်ဒီးအတတ်အိတ်တိ မှတမ့် ပှာတလိာ်အိတ်ဝံလံအယိန်လို့။

တတ်တဘုတ်ပှာအိတ်ထီးခိုးကျဘုရား။ တတ်ပညိတ်အိတ်ဒ်သီးတတ်ကသူအိတ်ဖဲတတ်ဖျီအနံအယိလို့။ ပိတ်ခွါလားအဲဒါလိာ်သီးဒီးအိတ် မှတမ့် သုတ်မုတ်နံဖးမုတ်သိတကမုတ်သံနှုတ်တတ်တဘုတ်အိတ်အိတ်၊ ဒ်သံအိတ်ထီးအံဘုရား။ တတ်ကဘုတ်ဘုတ်အိတ်တုအသးပှာသံတစုနှုတ်လို့။ ဖဲထီးအံသံဒီးတတ်တဘုတ်အိတ်အိတ်ဘုရားဒီးတတ်ကဘုတ်နှုတ်လိာ်ကွံအိတ်နှုတ်လို့။ ဒ်မုတ်ကနီဖိတဖုတ်ကဆုမိတ်ဝါဖးထိအသီးပှာအိတ်မုတ်ကနီပှာလားတဖျီအသးတဖုတ်စွာ်ကီးကားဆုမိတ်ဝါတုအသးပှာတစုသုလို့။

ဖဲတတ်လဲထိတ်တလိာ်ပိတ်မုတ်ဒီးသုတ်မုတ်နံဖးမုတ်သိအခါနှုတ် “စီတလိာ်ပတ်” မုတ်ပှာလားအရုဒ်ကတတ်တကလို့။ ဖဲစီတလိာ်ပတ်လဲထိတ်တလိာ်ပိတ်မုတ်လားအမိတ်အဟ်အိတ်အခါတဘုတ်လဲကီးဝဲဖိတ်သုတ်ခွါအနီကစာ်လားကဖျီအသးဘုတ်ဒီးကဘုတ်လဲကီးဝဲဖိတ်သုတ်ခွါတကနုတ်အသကီးလို့။ တတ်လဲကီးပိတ်ခွါဝဲနှုတ်အသကီးလားကအုတ်ကိတ်အသးလားပိတ်ခွါဝဲနှုတ်အဂီလို့။ တတ်သုတ်မုတ်နံမုတ်သိဝံပိတ်ခွါတကမုတ်မားဟးဂီအတတ်အာ်လိာ်နှုတ်အသကီးကဘုတ်ဖျီကွာ်အသးဒီးပိတ်မုတ်အံလို့။ ဘုတ်ဆတ်တတ်အံတကထိတ်ညိန်အသးဒီးတတ်ဘုတ်ဖျီသးလားတလးမူးအလိာ်စွာ်ကီးတကထိတ်နီတဘျီဘုတ်။

ဖဲစီတလိာ်ပတ်လဲထိတ်တလိာ်ပှာပိတ်မုတ်ဝံတတ်ခဲလက်မုတ်လဲအသးဂုဏ်ဒီးသုတ်မုတ်နံဖးမုတ်သိမုတ်ဝံဒီးအဝဲသုတ်ကဘုတ် “အိတ်ဆိ” လို့။ အဝဲသုတ်ကဘုတ်ဖိဆိမိတ်ဆိဖါခဲဘုတ်ဒီးကဘုတ်အိတ်သကီးဝဲဒီးသံခိမုတ်ခိမုတ်မုတ်ခုတ်ခုတ်နှုတ်လို့။ ဖဲတချုး “အိတ်ဆိ” အခါပှာမုတ်အဲဒီးတြိနုတ်ပှာတြိတတ်ဖျီအံသုဝဲဘုတ်ဆတ်ဖဲအိတ်ဆိဝံအလိာ်ခဲပှာတြိတတ်ဖျီတသုနီတကလားလားဘုရား။ တတ်မုတ်တြိဘုတ်ဆတ်တတ်တထာ်နှုတ်အိတ်လားစရိပှာလားဘုရား။

ဖဲတၢ်လၢတၢ်ဖျါအမၤန့ၣ်ဖိဝါလၢအမၤတလးမူးပိၣ်ခွါဒီးအသကိးတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ် တၢ်တိခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢစၢ်တလိၣ်ပၢ်ဒီးလဲၤသကိးဆူတလးမူးပိၣ်မုၢ် “ဖိသူ” အ ဟံၣ်လီၤ. လၢအတၢ်လဲၤကျဲဒီးဘိမၤထီၤဒီးသ့ၣ် ဝံၣ်သးဆၢတၢ်ကတၢ်ကျဲန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ဖိသူတဖၣ်တခါကတၢ်ကတၢ်သးမိၤမ့ၢ်ဒီးတၢ်လိၣ်ပၢ်တမ့ၢ်ဝံၣ်မၤလုၢ်ဖိထီၤ ဖိတဖၣ်ဒီးလဲၤကိးဝဲဆူတလးမူးပိၣ်မုၢ်အဟံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအလဲၤတၢ်ဆူတလးမူးပိၣ်မုၢ်အဟံၣ်ဒီးတလးမူးပိၣ်ခွါထီၣ်ယိအခါပၤသးပၢ်တ ဂၤကဘၣ်လူလီၤတလးမူးပိၣ်ခွါအခိၣ်ဒီးထံလၢသပၤထံ မ့တမ့ၢ် ဝံၣ်ပီၤအပူၤန့ၣ် လီၤ. တလးမူးပိၣ်ခွါအသကိးတဖၣ်ကဘၣ်မၤသ့ၣ်ဖးသပၤထံ မ့တမ့ၢ် ဝံၣ်ပီၤတၢ် အလီၤဘျဲးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတလးမူးပိၣ်ခွါထီၣ်ဆူဟံၣ်ဖိခိၣ်တၢ်အခါန့ၣ်ပိၣ်ခွါကဘၣ်ကၤထီၣ်ဝဲဆူကၤသီ လၢပိၣ်မုၢ်ထီၣ်န့ၣ်အီၤဝံၣ်သ့ၣ်ကုသးပၢ်တဖၣ်ကဘၣ်ဆၢထီၣ်တလးမူးပိၣ်ခွါဆူတ လးမူးပိၣ်မုၢ်အဒီးဒီးကသိၣ်က့ၤသီက့ၤပၤခံၣ်ဒီးပၤခံၣ်အံၤကကဲထီၣ်နီၣ်ဒီးမၤဝါလီၤ.

တၢ်မၤလံာ်လီၤဖျါ : ပၤကညီတဖၣ်န့ၣ်ညီန့ၣ်အိၣ်ဒၣ်မၤတဂၤဝါ တဂၤလီၤ. တၢ်မၤလံာ်လီၤဖျါန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအစၢ်ဒိၣ်မးလီၤ. လၢကစၢ်ခိၣ်သဝီတ ဖၣ်တအိၣ်ဒၣ်လဲာ်ဘၣ်. လၢတၢ်လီၤတနီၤသဝီခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢနီၣ်ဒီးမၤ ဝါကလီၤဖးလိာ်အသးဘၣ်. တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်မၤလံာ်လီၤဖျါတခါတၢ်န့ၣ်ဘၣ်.

တၢ်ထံၣ်လၢပၤကညီတဝါအပူၤတလိၣ်လၢနီၣ်ဒီးမၤဝါကဘၣ်လီၤဖးလိာ်အသးဘၣ်. လၢတၢ်ဂ့ၢ်အါမံၤအလိမ့ၢ်တလီၤဖးတသ့တခါသဝီသ့ၣ်ကုသးပၢ်တဖၣ်မၤလီၤဖျါန့ၣ် အီၤလီၤ. တၢ်မၤလီၤဖျါ (လီၤဖး) န့ၣ်နီၣ်ဒီးမၤဝါထဲဒၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲတီၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ် ဂ့ၢ်အါဘျီဝံၣ်အလီၤခံန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၣ်ညီၣ်န့ၣ်တၢ်ပဒုၣ်ဟးဆွဲးလၢတၢ်ကဘၣ်မၤလီၤဖးနီၣ်ဒီမၤဝၤခံၤန့ၣ်လီၤ. အခိၣ်ထံးအဝဲသ့ၣ်တဲဘၣ်လိာ်ဖိးဒုစၢၤဝဲဘၣ်ဆၣ်တဲဝဲမ့ၢ်တန့ၢ်တခါကိးဝဲနီၣ်ဒီမၤဝၤလၢအမၤလံာ်လီၤဖှၣ်ခံၤဒီးမၤအက့ၤအိၣ်လၢအကစၢ်အဟံၣ်လၢဒၤတဖျၢၣ်ယီအပူၤနွံသီဒီးအိၣ်သကိးမ့ၢ်ကိးမုၢ်နံၤန့ၣ်လီၤ. နွံသီဝံၤအလီၢ်ခံမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလီၤဖးဒီးဒၣ်တၢ်တခါတၢ်မၤလီၤဖးနီၣ်အီၤလၢကမျၢၢ်တဖၣ်အမဲၣ်ညါသ့န့ၣ်လီၤ.

ဖဲခံခိၣ်ကပၤလီၤဖးဝံၤအလီၢ်ခံတၢ်ဟံၣ်ဖှိၣ်ထီၣ်ဒီးဟံၣ်ယီအတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ထူးတၢ်တၢ်ခဲလၢကိးနီၤလီၤဝဲၣ်သးသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်တနီၤဖးလီၤဟံၣ်ယီတၢ်ဖိတၢ်လံၤဒ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤဖဲ ထီၣ်ပှၢ်သီ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤအါထီၣ်, တၢ်လၢအဟဲပၣ်ဟံၣ်စၢၤတဖၣ်ဒီးနီၤဖးလီၤဆူပှၢ်လၢအကြးတဖၣ်ဘၣ်. ဖိလၢအဆဲးတဖၣ်ဘၣ်ဟီၣ်မိၢ်အခံဒီးဖိလၢအဒိၣ်တဖၣ်ယုထၢလၢကဟီၣ်မတၢ်အခံဂ့ၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဝၤယုလီၤဖးအမၤသ့ဒၣ်ထဲလၢအမၤမၤကမၣ်တၢ်လၢလံာ်တဖၣ်အခါလီၤ.

- ၁. ဆိကမိၣ်လၢအမၤကဲတၢ်နါ
- ၂. အမၤတၢ်သကဲာ်ပဝးတဂ့ၤ
- ၃. အမၤလီၤကမၣ်ဒီးပှၢ်ဟီၣ်ခွါအဂၤ

ပှၢ်ကညီအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢပူၤပှၢ်မ့ၢ်တဲလၢပှၢ်တဂၤဂၤမ့ၢ်တၢ်နါန့ၣ်ပှၢ်ဒူဖိသဝီဖိတဖၣ်ပျံၤအီၤဒီးတအဲၣ်ဒီးဟံၣ်အီၤလၢသဝီပူၤဘၣ်. အဝၤစ့ၢ်ကိးမ့ၢ်ပျံၤအီၤဒီးမ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးအိၣ်ယုာ်ဒီးအီၤလၢအယိလဲၤဆူသဝီသးပှၢ်တဖၣ်အအိၣ်ဒီးယုလီၤဖးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. သဝီသးပှၢ်တဖၣ်မၤလၢပှၢ်ဟီၣ်ခွါအတၢ်ဘၣ်သးဒီးဒုးလီၤဖှၣ်ဝဲဒီးအမၤလီၤ.

ဟီၣ်မုၢ်တဂၤအတၢ်သကဲာ်ပဝးမ့ၢ်ဟးဂီၤဒ်အမ့ၢ်ယုလီၢ်ပှၢ်တၢ်ဒီးတဟ့ၣ်က့ၤဝဲ, ဟ့ၣ်ပှၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤ, တမၤဟံၣ်ယီတၢ်ဖိတၢ်မၤဒီးအိၣ်ကၢၣ်အိၣ်ကျဲၤအယိအဝၤသိၣ်

က့ၤသီက့ၤအီၤအါဘျီဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်တဂ့ၤထီၣ်တခါဒ်သးပိၣ်ခွါကပူၤဒီးတၢ်တဲးအါတဲး
သီအဂီၢ်အတီၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဆူသးပၢ်အအိၣ်ဒီးယုမၤလီၤဖးအသးသ့လီၤ.

ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးအမၤအဝၤလံးဒီးမ့ၢ်လီၤကမၣ်လိာ်အသးန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်ကမၣ်လၢ
အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်လိးက့ၤသဝီလီၤ. ပိၣ်မုၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအဝၤမ့ၢ်လီၤက
မၣ်ဒီးပုၤဖိၣ်သၣ်ခွါန့ၣ်ပုၤသးပၢ်တဖၣ်ကိးထံၣ်လိာ်ပိၣ်မုၢ်အဝၤဒီးဖိၣ်သၣ်ခွါလၢ
အမၤကမၣ်တၢ်ဝံၤသံကွၢ်ပိၣ်မုၢ်အဝၤလၢမ့ၢ်အအိၣ်ဒီးအိၣ်က့ၤဒီးအမၤကစီဒီခါ
န့ၣ်လီၤ. ပိၣ်ခွါအံၤမ့ၢ်အိၣ်ဒီးကဒါက့ၤအမၤဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ဖိၣ်သၣ်ခွါအံၤလၢတၢ်ကမၣ်
လီၤ. ပိၣ်မုၢ်အဝၤတဂၤမ့ၢ်အိၣ်လီၤဖးတခါဒ်ဒီးလီၤဖးအီၤလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပိၣ်ခွါ
တဂၤအံၤမ့ၢ်မံးဒီးအမၤလၢအမၤကမၣ်တၢ်န့ၣ်ဟံၣ်လၢပိၣ်ခွါအံၤပျီအတၢ်ကမၣ်လံ
အယိတဟ့ၣ်လီၤဖျၢၣ်လၢဘၣ်.

ပိၣ်မုၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးမၤလီၤဖးအသးဒီးအဝၤဘၣ်ဆၣ်ကမၤလီၤဖးအသးဒ်ကျဲလၢအဖီ
ခိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အခွဲးအယၢ်စ့ၤဒိၣ်မးလီၤ. သဝီသ့ၣ်က့ၤသးပၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲ
လၢပိၣ်မုၢ်တဂၤအံၤတူၢ်ဘၣ်သ့ၣ်သးတၢ်ဆါ, တၢ်နးတၢ်ဖျိၣ်လၢနီၢ်ခိၣ်နီၢ်သးခံမံၤ
လၢကိးမံးဒီးဟ့ၣ်လီၤဖးဝဲလီၤ. ပိၣ်ခွါမ့ၢ်မၤကမၣ်ပိၣ်မုၢ်အဂၤခဲအံၤခဲအံၤဒီး
မ့ၢ်မၤဘၣ်ဒိဟံၣ်ယိအမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ် မ့တမ့ၢ် မ့ၢ်မၤအမၤသီအမၤန့ၣ်အမၤယုလီၤ
ဖးဒီးအီၤသ့လီၤ.

ဘၣ်ယးဒီးနီၢ်ဒီမၤတၢ်ယုလီၤဖးန့ၣ်မၤဒီးဝၤမ့ၢ်တိၣ်ပျီထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ခဲအံၤခဲအံၤမးသဝီ
သးပၢ်တဖၣ်ဒီးလီၤဖးအီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်တၢ်နီၤဖးလီၤအီၤတုၤခံဂၤ
လၢကိးဘၣ်သးဒီးတူၢ်လိာ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. ပိၣ်ခွါမ့ၢ်ဆီဟံၣ်ဆီယိကွၢ်ဒီးပိၣ်မုၢ်အဂၤန့ၣ်
တမၤန့ၢ်တၢ်နီတမံၤလၢဘၣ်. ပိၣ်မုၢ်ကမၤန့ၢ်ကွၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢဟံၣ်ယိလၢအ
သ့ၣ်ထီၣ်တ့ၢ်ဝဲအပူၤခဲလၢလီၤ.

တံလုဖိမိ : ပုၤကညီတဖၣ်လုၢ်ဖိအဖိသ့လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တနီၤဖး
ဖိတံၢ်နီၤဒီးဖိလုၢ်ဖိအဆၢဘၣ်ဒီးဟ့ၣ်နီၤဝဲအတံၢ်န့ၢ်သါၣ်သးသီးန့ၣ်လီၤ. လၢ
တံလုၢ်ဖိမိန့ၣ်တလိၣ်တံၢ်မၤဒီးလံာ်အါၣ်လီၤအီၤလီၤတဖၣ်ဘၣ်. ပုၤမ့ၢ်သ့ၣ်ညါအ
လုၢ်ဖိဝဲန့ၣ်ဘၣ်လံာ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်လၢအလုၢ်ဖိမိတဖၣ်တချုးအသံန့ၣ်ကွဲးတ့ၢ်လံာ်ဒ်သီး
ကနီၤဖးလီၤတံၢ်ဖိတံၢ်လံာ်, တံထူးတံၢ်တီၤဆူမတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.
တနီၤနီၤအဝဲသ့ၣ်နီၤဖးလီၤန့ၢ်စ့ၢ်ကိးဝဲပုၤလၢအမၤဘျူးတ့ၢ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိလၢအအိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်လၢဟံၣ်ဖိယီၤမိၢ်ပၢ်တကၤယီၤအဖိတဖၣ်န့ၣ်အမိၢ်အပၢ်မ့ၢ်ဖျိၣ်
မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကဲဒိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤအိၣ်သကိးဝဲတပူၤယီၤယူယူဖိဖိန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်
ဖျိၣ်မ့ၢ်ယၢ်သနၢ်က့တညီၣ်န့ၢ်ဟ့ၣ်လုၢ်ဖိအဖိတဖၣ်ဆူပုၤဂၤအအိၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်
ပုၤလၢအကလုၢ်ဖိတံၢ်တကၤအဖိမ့ၢ်တအိၣ်နီၣ်တကၤဒီးမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလုၢ်ဖိမိသၣ်လၢက
ဟ့ၣ်က့ၤအတံၢ်န့ၢ်သါသ့ၣ်တဖၣ်တခီညီၣ်န့ၢ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲလီၤ.

မိၢ်ပၢ်လၢအဖျိၣ်တဖၣ်ညီၣ်န့ၢ်ပျဲလီၤအဖိဆူအဘူးအတံၢ်တဖၣ်အအိၣ်ဒီးမၤအလဲၤမၤ
စၢၤဒီးအိၣ်သကိးဒီးအဝဲသ့ၣ်လီၤ. တမ့ၢ်ဟ့ၣ်လီၤလုၢ်ဖိလီၤဝဲဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်အက
စၢ်ဒဲၣ်အဖိမ့ၢ်တအိၣ်တခီညီၣ်န့ၢ်လုၢ်ဖိဝဲအဘူးအတံၢ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်အဖိဒိၣ်မ့ၢ်, အဖိ
ဒိၣ်ခွါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တံလုၢ်ဖိမိန့ၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒ်သီးတံလုၢ်ဖိလၢကဟ့ၣ်တံၢ်န့ၢ်သါ
အကီၢ်ဒီးတလိၣ်လၢတံၢ်ကလုၢ်ဖိအီၤအိၣ်ဒီးလံာ်ခိၤလဲၢ်ခိၤန့ၣ်ဘၣ်. ပုၤလုၢ်ဖိတံၢ်မ့ၢ်
ဂၢ်ဖါတံၢ်တဖၣ်တချုးစူးကွံာ်အသးန့ၣ်ဟ့ၣ်တ့ၢ်ဝဲအတံၢ်န့ၢ်သါလၢအကီၢ်ပူၤလၢပုၤ
ကိးဂၤဒီးအမဲၣ်ညါသ့န့ၣ်လီၤ. သဝီသးပုၤတဖၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါပုၤသံအတံၢ်ဘၣ်သးန့ၣ်
မၤထွဲန့ၢ်ဝဲဂ့ၤဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီအတဝၢအပူၤတညီၣ်န့ၢ်လုၢ်ဖိမိၣ်ယဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်. တံၢ်နၢ်လၢမိၢ်ပၢ်လၢ
အလုၢ်ဖိမိၣ်ယဲဖိန့ၣ်ကသံကွံာ်ဒ်ဖိၣ်ယဲဖိအမိၢ်အပၢ်သံကွံာ်အသးလီၤ. အယီၤဖိၣ်ယဲ

ဖိတဖၣ်အမၞိၣ်သၣ်ဆံးလၢပှၤကျါဒီးပှၤဟးဆဲးလၢကယုထၢသးသမူအတံၤသကိး
ဒီးဖိၣ်ယဲၤဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိဖိၣ်ယဲၤဖိတဖၣ်န့ၣ်ပှၤအဂၤတညီၣ်န့ၣ်လၢ
ဖိအိၤဘၣ်ဒီးအမၞိၣ်ဂၢ်ဖါတၢ်တဖၣ်ဘၣ်ကိးအိၤလၢအဝဲသ့ၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

မိၢ်ပၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဖိၣ်မ့ၢ်ယၢ်အယိပှၤစိၤတဖၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလၢ်ဖိဖိသၣ်လၢတဒိၣ်တုၣ်
ခိၣ်ပှၤတဖၣ်န့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲမိၢ်ပၢ်အတၢ်ဘၣ်သးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဒိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပှၤတဒိၣ်တုၣ်
ပျဲအိၤလၢအကစၢ်အသးဒၣ်ဝဲလီၤ. ဖဲတၢ်ဒုးလၢ်ဖိဒ်အံၤန့ၣ်ပှၤန့ၣ်ဖိသဝီဖိဒီးသဝီသး
ပှၤတဖၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဘၣ်လံ. တလိၣ်မၤဒီးလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၤလီၤတဖၣ်ဘၣ်.

တၢ်လၢ်ဖိဖိသၣ်အိၣ်ဝဲ (၃) ကလုာ်လီၤ. ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢတၢ်ကလုာ်အံၤ
အဖိခိၣ်ဒီးတၢ်ဒီးန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢတဖၣ်လီၤဆိလိာ်အသးလီၤ.

- ၁. ဘၣ်တၢ်လၢ်ဖိအိၤလၢဘူးတံၢ်တဖၣ်မ့ၢ်လၢမိၢ်ပၢ်တဖၣ်စူးကွံာ်သးအယိ
- ၂. လၢ်ဖိဖိဒိၣ်တဖၣ်ခီဖျိအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအဖိတအိၣ်
- ၃. မ့ၢ်ဂၢ်ဖါတၢ်တဖၣ်လၢ်ဖိအိၤမ့ၢ်လၢမိၢ်ပၢ်တဖၣ်ဖိၣ်ယၢ်အယိ

ဖဲမိၢ်ပၢ်စူးကွံာ်သးဒီးတၢ်လၢ်ဖိအိၤလၢဘူးတံၢ်တဖၣ်အခါပှၤလၢအဘၣ်တၢ်လၢ်ဖိအိၤ
တကၢတမၤန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢလၢအမိၢ်အပၢ်လၢလၢ်ဖိအိၤအအိၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်လၢကမၤန့ၣ်ဝဲ
အကစၢ်ဒၣ်ဝဲအမိၢ်အပၢ်အတၢ်န့ၣ်သၢအယိလီၤ. အမၞိၣ်ဂၢ်ဖါတၢ်လၢအလၢ်ဖိအိၤတ
ဖၣ်န့ၣ်ကကွၢ်ထွဲဆိပာ်စၢၤန့ၣ်အိၤအမိၢ်အပၢ်အတၢ်န့ၣ်သၢတဖၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်
မၤဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်တၢ်န့ၣ်သၢတဖၣ်တခီကြးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘျူးတၢ်
ဖိၣ်လၢအမၤအါထီၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်လၢအလၢ်ဖိဝဲမ့ၢ်ဒိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပှၤ မ့တမ့ၢ် ထီၣ်ပှၤတဒိၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်လီၤကဒါ
က့ၤဝဲတၢ်န့ၣ်သၢခဲလၢာ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်မ့ၢ်သံတ ချူးလၢအမၤန့ၣ်က့ၤအတၢ်န့ၣ်သၢတ
ခီအဘူးအတၢ်အမၞိၣ်ဂၢ်ဖါတၢ်တဖၣ်နီၤလီၤလိာ်အတၢ်န့ၣ်သၢသ့လီၤ. မ့ၢ်ဂၢ်ဖါတၢ်လၢ
အလၢ်ဖိအိၤကမၤန့ၣ်တၢ်လၢအကြးမၤန့ၣ်ဝဲတပူၤဒီးကမၤန့ၣ်အါထီၣ်ဝဲတပူၤလီၤ.

မၤဂၢ်ဖါတၢ်တဖၣ်မၤဆိဟံၣ်ဆိယီၤဒီးအဖိအလံၤမၤတအိၣ်တခါကိးလုၢ်ဖိအဖိဒိၣ်တဂၢၢ်ဂၢၤသ့လီၤ. ဖဲတၢ်လုၢ်ဖိအိၤအံၤန့ၣ်မိၢ်ပၢ်လၢအလုၢ်ဖိတၢ်တဖၣ်မၤစူးကွၢ်အသးဒီးအဖိဒိၣ်တဖၣ်ကမၤန့ၣ်ကွၢ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်န့ၣ်သၢ်လီၤ. ဖဲတၢ်လုၢ်ဖိအံၤအမိၢ်အပၢ်လၢအအိၣ်ဖျၢၣ်အိၤတဖၣ်မၤဒီးဒုတၢ်အမိၢ်အပၢ်လီၤ. အယိဖဲအဝဲသ့ၣ်အမိၢ်အပၢ်သံအခါကြးမၤန့ၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲအမိၢ်အပၢ်တၢ်နီၢ်တဖၣ်အတၢ်န့ၣ်သၢ်အဒိပုၢ်ဖဲအဂၢၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.

ဖဲမိၢ်ပၢ်တနီၤဖျိၣ်ယၢ်တလၢအခါညီၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်လီၤအဖိဆူအဘူးအတၢ်တဖၣ်အအိၣ်လၢကလုၢ်ဖိဒီးဟံၣ်ကဲဝဲဒီးအဖိတၢ်နီၢ်အသိးလီၤ. ဖဲတၢ်လုၢ်ဖိအံၤအခါဖိလၢတၢ်လုၢ်ဖိတဂၢၤအံၤမၤတပျုၤဒီးမၤမၤစၢၤအမိၢ်အပၢ်လၢအလုၢ်ဖိအိၤအတၢ်မၤတဖၣ်ဒီးကဘၣ်မၤန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢ်ဖိတၢ်နီၢ်အဂၢၤတဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. တဘျီတခါဖိလၢတၢ်လုၢ်ဖိတဂၢၤတၢ်န့ၣ်န့ၣ်အိၤသ့ဒီးဖဲတၢ်မၤတၢ်ဂ့ၤန့ၣ်ဖိတၢ်နီၢ်တဖၣ်အယိတၢ်မၤအကွၢ်ဒုၣ်လဲၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤခဲလၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမိၢ်ပၢ်လၢလုၢ်ဖိတဖၣ်တအိၣ်လၢအခါအဝဲနီၤလီၤန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢ်တဖၣ်သ့လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်န့ၣ်တလုၢ်ဖိညီၣ်န့ၣ်ဖိသ့တဖၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်လၢဟံၣ်ဖိယိဖိတန့ၣ်အပူၤမိၢ်ပၢ်မၤစူးကွၢ်အသးခံၣ်လၢၣ်န့ၣ်ဝဲလၢအဒိၣ်တဖၣ်ကွၢ်ထွဲက့ၤအပုၤတဖၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်တဖၣ်စူးကွၢ်အသးလၢဖိသ့တဖၣ်တဒိၣ်တုၢ်ခိၣ်ပွၤဒီးဘၣ်န့ၣ်အဘူးအတၢ်တဖၣ်ညီၣ်န့ၣ်ကိးလုၢ်ဖိအိၤလီၤ. လုၢ်ဖိဝဲအဒိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, အဆဲးမ့ၢ်ဂ့ၤသ့လီၤ.

တၢ်ဒီးန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢ် : မိၢ်ဒီးပၢ်အိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်တုၤသိးလၢကပၤဆုၤဟံၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပၢ်တဂၢၤမၤသံန့ၣ်မိၢ်မုၢ်ကမဲတဂၢၤကဘၣ်ဟံးမူဒါက့ၤဘၣ်လးတၢ်နီၤလီၤတၢ်န့ၣ်သၢ်တဖၣ်လီၤ. တဘျီဘျီမိၢ်ပၢ်ခံၣ်ဂၤနီၤလီၤတယၢ်ဟံးစၢၤအတၢ်န့ၣ်သၢ်တချုးအစူးကွၢ်အသးစ့ၢ်ကိးလီၤ. အယိဖဲအမိၢ်အပၢ်သံအခါတၢ်ကနီၤလီၤအမိၢ်အပၢ်တဲတုၢ်ဝဲအသိးလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအမိၢ်အပၢ်ခံၣ်ဂၤလၢၣ် မ့တမ့ၢ် တဂၢၤကအိၣ်မူဒီးအခါဖိတဖၣ်တညီၣ်န့ၣ်ယုတၢ်န့ၣ်သၢ်တဖၣ်ဘၣ်.

ဟံၣ်မ့ၢ်သံဆိန့ၣ်မိၢ်န့ၣ်တၢ်န့ၣ်သါခဲလၢ်လီၤ. ဖဲမိၢ်မ့ၢ်တဆူၣ်တချုဒီးမ့ၢ်သ့ၣ်ညါလီၤ. အသးလၢကသံန့ၣ်ကိးဖျိၣ်အဖိအလံၤတဖၣ်ဒီးတၢ်ပိၣ်သကိးဘၣ်ဃးတၢ်န့ၣ်သါ ဝံၤနီၤလီၤန့ၣ်ဝဲဒ်သိးသိးဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးန့ၣ်လီၤ. မိၢ်တဂၤမ့ၢ်သးသပူၤတခီဝဲၣ်မုၢ် မ့တမ့ၢ် ဝဲၣ်ခွါအဒိၣ်ကတၢ်တဂၤ (မ့ၢ်တပျါ) န့ၣ်ကဘၣ်နီၤဖးလီၤန့ၣ်ဝဲတၢ်န့ၣ်သါ တဖၣ်လီၤ. ဒီပုၢ်ဝဲၣ်အဂၤတဖၣ်မ့ၢ်တသးမံတခီကဘၣ်တၢ်ပိၣ်ဒီးသဝီသးပုၢ်တဖၣ် ဒီးနီၤဖးလီၤန့ၣ်ဝဲဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးန့ၣ်လီၤ.

မိၢ်မုၢ်ကမဲ မ့တမ့ၢ် ဟံၣ်ခွါကမဲတဂၤမ့ၢ်ထီၣ်ပုၢ်အသိန့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်လီၤကွံာ်အဖိ တဖၣ်လၢအတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအမၤန့ၣ်သကိးဝဲလၢမါ မ့တမ့ၢ် ဝဲလၢအစူးကွံာ်အ သးတဂၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲထဲလဲၣ်န့ၣ်တၢ်တဟ်ဖျါထီၣ်အီၤဘၣ်. အဝဲမ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးနီၤဖးလီၤဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤ, အဖိတဖၣ်မ့ၢ်ဆံးမ့ၢ်ဂ့ၤမၤသကိးယုာ်ဒီးအမါ မ့တမ့ၢ် အဝဲအသိသ့န့ၣ်လီၤ. ဖိလၢအအိၣ်ဖျါထီၣ်လၢအမါ မ့တမ့ၢ် အဝဲအ သိတဖၣ်န့ၣ်တဘၣ်ဃးဒီးတၢ်န့ၣ်သါ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအမါ မ့တမ့ၢ် အဝဲလီၤလံၤ တဖၣ်အတၢ်လုၤတက့ၤဘၣ်. ကမၤန့ၣ်ဒ်ထဲတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအမၤန့ၣ်ဝဲလၢအဖိ အမါခဲအံၤတဖၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်နီၤလီၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်န့ၣ်သါတဖၣ်အခါတၢ်ညီန့ၣ်နီၤဖးဖိမုၢ်ဒီးဖိခွါတဖၣ် အဘၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. ကညီစှီၤလၢအအိၣ်လၢဖၣ်ပူၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်လီၤအဖိတဖၣ် လၢတၢ်ပိးတၢ်လီၤ, တၢ်န့ၣ်သါလၢတၢ်သုးကွံာ်အီၤသ့ဒီးအဖိမုၢ်တခီဟ့ၣ်ဝဲတၢ်လၢတၢ် သုးအလီၤအကျဲတသ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢတၢ်သုးလီၤသုးကျဲသ့န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပနၢ်, ကျိၢ်ဒီးကဆိတဖၣ်ဒီးတၢ်လၢတၢ်သုး အလီၤအကျဲတသ့တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲစံာ်လီၤပုၤလီၤ, သးကျိး, ယီၤကျိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ် ကညီလၢပၤထံးတဖၣ်တခီထံၣ်ဝဲလၢဖိခွါတဖၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးအဂံၢ်အဘါ ဒီးကဘၣ်မၤဒုးအိၣ်အဖိအမါအယိဟ့ၣ်လီၤဝဲစံာ်လီၤပုၤလီၤ, ပနၢ်ဒီးကျိၢ်တဖၣ်န့ၣ် လီၤ. ဖိမုၢ်တဖၣ်မ့ၢ်လၢအဝဲကမၤဒုးအိၣ်အီၤအယိတၢ်ဟ့ၣ်အီၤထဲကျိးမိၤ, ကရၢၢ်

ဧကတဖန်လီၤ. ကျိန်စုဒီးဟံဉ်ယီၤအတၢ်ပိးတၢ်လိတဖန်တခိတၢ်နီၤဖးလီၤအီၤ
ပွဲၤသီးသီးန့ၣ်လီၤ.

ဖိလၢအကမၤန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢမ့ၢ်တအိၣ်တခိတၢ်ဟ့ၣ်လီၤဘူးတံၢ်လၢအဘူးဒီးအီၤတ
ဖန်သ့လီၤ. ပှၤဟံးတၢ်န့ၣ်သၢမ့ၢ်တအိၣ်နီတဂၤတခိသဝီသးပှၤတဖန်ဟံးန့ၣ်ဒီးသူ
ကဒါက့ၤလၢအသဝီတၢ်ဘဉ်ဘျးအဂီၢ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ပှၤလၢအဘူးအတၢ်တအိၣ်
လၢကဟံးန့ၣ်အတၢ်န့ၣ်သၢတဖန်တအိၣ်ဒၣ်လဲၣ်ဘဉ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်နီၤလီၤဟ့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢအခါဖိအဒိၣ်ကတၢၢ်ဒီးအဆံးကတၢၢ်န့ၣ်အရ့ဒိၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်
လီၤ. ဖဲမိၢ်ပၢ်တဖန်သံဝံၤအလီၢ်ခဲဖဲအဝဲၣ်ဒိၣ်ကတၢၢ်တဖန်နီၤလီၤတၢ်န့ၣ်သၢအခါ
အပှၤအဂၤတဖန်မ့ၢ်တသးမံတခိပှၤအဆံးကတၢၢ်တဂၤဘျီဘဉ်နီၤလီၤက့ၤတၢ်န့ၣ်
သၢသ့န့ၣ်လီၤ. ဒီပှၤဝဲၣ်အဂၤတဖန်ကသးမံဖဲအပှၤသဒါနီၤဖးန့ၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

တဘျီတခိအဝဲသ့ၣ်အသးမ့ၢ်တမံလိာ်အသးန့ၣ်အမုၢ်ဂၢ်ဖါတံၢ်ဒီးသဝီသးပှၤတ
ဖန်ကနီၤဖးလီၤန့ၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်နီၤဖးလီၤတၢ်န့ၣ်သၢအခါလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤ
တအိၣ်နီတမံၤဘဉ်ဆဉ်တၢ်ဟံးန့ၣ်အီၤဒီးတၢ်ဆၢတံာ်လၢအဖိးသဲစးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်နီၤဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၣ်သၢအခါတၢ်ဟ့ၣ်ဖိသဒါတဖန်အါန့ၣ်ဒီးအဒိပှၤဝဲၣ်အဂၤတ
ဖန်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်အါဖိသဒါဒ်လဲၣ်န့ၣ်တၢ်လီၢ်တတီးဒီးတတီးလီၤဆီလိာ်အ
သးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်လီၢ်အါတီးဖိသဒါတဖန်မၤန့ၣ်မိၢ်ပၢ်အဟံဉ်အယီၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်
လီၢ်တဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်လီၢ်တနီၤဟ့ၣ်ဖိမုၢ်သဒါအါန့ၣ်ဖိခွါသဒါန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ဖိမုၢ်သဒါန့ၣ်မၤန့ၣ်
ဟံဉ်ဒီးကရၢၢ်တဘျီယီၤဘဉ်ဆဉ်ဖိခွါန့ၣ်မၤန့ၣ်ထဲဟံဉ်ဒီးဖိမုၢ်န့ၣ်စၢၤလၢအဖိခိၣ်
တဂၤမၤန့ၣ်ဟံဉ်ကရၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ဖိသဒါအဖိခိၣ်ဖိန့ၣ်စၢၤမ့မ့ၢ်အပိာ်ခွါဒီးဖိ
သဒါကမၤန့ၣ်ဟံဉ်ဒီးကရၢၢ်ခဲလၢာ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤဖိသဒါတဖန်ကမၤန့ၣ်ဟံဉ်

မိမိတို့ဘုံကရားတစ်ခုလုံးကိုသိမ်းဆည်းပြီးနောက်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုးအမြတ်ကို ဖယ်လှီးပေးခဲ့သည်။

ဖဲတၢ်နီၤလီၤစံၢ်လီၤပွဲၤလီၤ, ကျိးကရၢၢ်တဖၣ်အခါပှၤအဒိၣ်တဂၢၢ်ကမၤန့ၢ်တၢ်လီၤလၢကလံၤစိးတကပၤဒီးကမၤန့ၢ်လီၤဝဲတဆိဘၣ်တဆိဆူကလံၤထံးဒ်အဒိၣ်အဆံးရဲၣ်လီၤအသးအသိးန့ၣ်လီၤ. အယိပှၤသဒါ တဂၢၢ်ကမၤန့ၢ်တၢ်လီၤလၢကလံၤထံးကတၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤအဆံးတဖၣ်တဘၣ်ဟံးန့ၢ်အဝဲဒိၣ်အတၢ်လီၤလၢကလံၤစိးဘၣ်. မ့ၢ်ဘျီဟံၣ်ဘျီယီၤစ့ၢ်ကီးကဘၣ်ဘျီဝဲဒ်အဒိၣ်အဆံးရဲၣ်လီၤအသးအသိးကလံၤစိးဆူကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်န့ၢ်လၢပှၤအဆံးမ့ၢ်ဘျီဟံၣ်လၢပှၤအဒိၣ်ကလံၤစိးန့ၣ်မၤဘၣ်ဒိပှၤအဒိၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်တၢ်န့ၣ်လၢတၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်အီၤလၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဗုလၢပျၢၤတဖၣ်
န့ၣ်လီၤ.

၁. လှိုဘဲရှင်လှိုင်ထိထင်မှန်

ကညီဖိတဖှ်စးထီၣ်လၢအဟဲန့ၣ်လီၤဆူကီၢ်ပယီၤန့ၣ်လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်အသး
သမူအဂီၢ်ကျိးစးသံၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအကျိးစးသံၣ်အယီၤမၤန့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိ
ဒီးမၤန့ၣ်တၢ်ကူတၢ်သိးလီၤ. အါတက့ၢ်ဖဲအထီၣ်လီၤစးန့ၣ်ဖှ်လီၤယုၣ်ဝဲဘဲချံလီၤ.
တနီၤနီၤကျိးစးဒီးလီၤန့ၣ်သ့ၣ်ဝဲဘဲလီၤ. ဖဲအဆၢကတီၢ်ဝဲန့ၣ်တၢ်ဆါတၢ်ပွၤတအိၣ်
ဒီးဘၣ်. အိၣ်ဒၣ်တၢ်လဲလိာ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလီၤ. အါတက့ၢ်တၢ်လဲအိၣ်အံၤသၣ်ဒီး
ဘဲ, တၢ်လဲအိၣ်ဘုဒီးဘဲလီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤပမံၤပပှ်ဒုးပလီၢ်အဖိအလံၤဒီး
စံးဝဲ,

တၢ်တကၤတၢ်ဝါသၢကလုာ်

တၢ်ဝါသၢကလုာ်မ့ၢ်ဝဲ, မ့ၤ, အံၤသၣ်ဒီးဘဲလီၤ.

မၤဝဲလၢထါဒီးစံးဝဲ,

တၢ်ကကၤဘုကကၤဟု

တၢ်ကၤနီၢ်ဂ့ၤယအိၣ်ယု

တၢ်ကကၤဘုကကၤဟု

တၢ်ကၤနီၢ်ဂ့ၤယအိၣ်ဟဲဒ်ပသးပှ်စံးတုာ်ဝဲအသိးမုၢ်မဆါတနံၤအံၤတၢ်ဝါသၢက
လုာ်ကၤဝဲဒီးလၢအကျါဘဲတကလုာ်န့ၣ်ပတထံၣ်လၢအိၣ်လဲာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
ပကညီဖိလၢအသ့ၣ်ဘဲအိၣ်တၢ်ဒၣ်ထဲလၢပကိကစၢ်ခိၣ်ကညီဖိတဖှ်ဒီးကီၢ်မုၢ်
တြိကစၢ်ခိၣ်မိန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်လၢကညီဖိအိၣ်တၢ်အလီၢ်အကျဲအဂၤတဖှ်တၢ်
တသ့ၣ်ဘဲလၢဘၣ်. သ့ၣ်ဒၣ်ဘဲယိထံးလၢဟံၣ်ကပိာ်ကပၤဒီးသ့ၣ်လၢခိၣ်သ
ခါၣ်အဂီၢ်မိန့ၣ်လီၤ.

တုၤတၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လၢဘဲဖိထီၣ်ဖးထီၣ်လံၤန့ၣ်ဒီးဒဲးန့ၣ်ဝဲဝဲမၤကွံာ်အချံ, အ
ဖံး, အကမူၣ်ကမ့ၢ်တဖှ်ဝဲဘဲဘုကိၣ်လိာ်န့ၣ်ဝဲဝဲလၢကဟၣ်အလီၤဒီးကဲ

ထိပ်ပဲလှဲအဒိဘိလီ၊ လှဲအဒိဘိလကဟင်အလီအံမကိပ်လိပ်ဖျာသ
လာပဲန့ပစံးလာပရဲလှဲလီ၊ လှဲဖျာသလာအံန့ကွာပလာအခိပ်မုာ်
ခံဘိအလီဒီးမန့လှဲတကွီတကွီန့ပစံးလာရဲလှဲန့နီလီ၊ လှဲတ
ကွီတကွီန့ပစံးလာတနဲတနဲဒီးပုတနီနီစံးလာလှဲဖျာလီ၊

ဒ်သိးဘဲကိပ်လိပ်ကကဲထိပ်လှဲန့ပိပ်မုာ်တဖၣ်ဘၣ်မာပလာတံသးစူအ
ပူဒ်သိးအဆာသုတတံတဂုအဂီလီ၊ လာတံန့အပိပ်ခွါတဖၣ်မအိပ်
အီလာထါဒ်အံ၊

ပစီကွာဖိသ့လှဲအူ၊ ကွာဖိသးစူသးတစူ၊
ပစီကွာဖိသ့လှဲဘီ၊ ကွာဖိသးတိသးတတိ
ပိပ်မုာ်တဖၣ်စုာ်ကီးတဘျီဘျီကတိဒ်ကတိသ့လီအသးဒီးစံးပဲ၊
ဖိလုာ်ဘဲပြီကပီယု၊
လုာ်တနံပုာ်ယုခဲ
တဘျီဘျီကတိဆံးလီအိပ်လီအသးဒီးစံးပဲ၊
နီစုတကံသ့အစု၊ နီကမံမုာ်တဝါဘု
နီစုတကံသ့အစု၊ စီဘုဘုကဲထိပ်လာဟု
တဘျီဘျီပိပ်ခွါတဖၣ်စုာ်ကီးစံးပဲ၊
ပုဂါဖိပ်လာကျိပ်လာစု၊ ယဲယဖိပ်လာလှဲတဖျာ
တံတအိပ်ထါန့စီဆု၊ စီအိပ်ဘုဆုအိပ်လုာ်ကွာ

ဘဲလာအကဲထိပ်လှဲတနဲတနဲ မုတမုာ် တဖျာတဖျာန့ဒ်သိးအသုတထိပ်တံတ
ဂုဒီးပုစုအီလာမုာ်ထံးသိးကစဲဘူး၊ ကဆုပဲအဂီန့လီ၊ လှဲလာတံမာ
န့အီအဆိကတံအံအလွဲမုာ်အဝါလီ၊ တံမုာ်သးလီကွာအလွဲလာအဂါဒ်
အသူ၊ အဂီ၊ အလါအဲး၊ အလါဟုတဖၣ်ဒီးမန့သ့အဖံး၊ သ့ဂံ၊ ထူး
သယိသ့တဖၣ်ဒီးစုလီအီဒီးလိယုကွာလှဲန့လီ၊

တဘျီဘျီကံၣ်ယုကံၣ်တူၣ်မၤဂီၤဝဲလီၤ. ကံၣ်ယုကံၣ်တူၣ်မၤဂီၤဝဲမ့ၢ်အလဲဃာ်လုၣ်
လၢအဂီၤတတိၤတတိၤဝံၤထီၣ်ယုၣ်လီၤက့ၤအိၤဒီးအဝါအိၣ်ဖျါတတိၤတတိၤ,
အဂီၤအိၣ်ဖျါတတိၤတတိၤလီၤ. မ့ၢ်သးလီၤဝဲအလွဲၤအဂၤဒီးမၤဝဲဒ်န့ၣ်အသိးလီၤ.

ခိဖျိကျဲၣ်အံၤအယိတၢ်မၤန့ၢ်ဘဲဆူလုၣ်ဒီးတၢ်ထါက့ၤအိၤဒ်တၢ်ကူတၢ်ကၤအသိး
လီၤ. တၢ်ထါတၢ်ကူတၢ်သိးအိၣ်ဒီးဝဲလၢသတိၢ်တကလုာ်လီၤ. လီၤဆီဒ်တၢ်
ဘဲဂီၤ, ဘဲဝါ, ဘဲသူ, ဘဲဖိတဖၣ်, ကဲၤခၢၣ်ကဲၤဘါဖိတဖၣ်မ့ၢ်ပှၤဘုၣ်သတိၢ်
မိၢ်ပှၤအယိအခိၣ်ဖၢၣ်, အဖျိၣ်ခံ, အဆုၣ်ပျိၢ်, အနံၣ်တဖၣ်ထါဝဲလၢသတိၢ် မ့တမ့ၢ်
ထါဃါယုၣ်ဝဲလၢသတိၢ်ဒီးလုၣ်လီၤ. ပသးပှၢ်စံးဝဲ,

ဘဲသူဒိၣ်ဟဲလီၤလၢဘဲ
ဘဲဂီၤဒိၣ်ဟဲလီၤလၢဘဲ
ကဟၣ်နၢ်ဟူကဟၣ်ဂဲၤ
ဒိၣ်ကွံၤနၢ်ဟူဒိၣ်ကွံၤဂဲၤ
နီၢ်စုတရၤခိၣ်တနဲၤ
တလုၢ်ဘၣ်ဘဲအိၣ်တကဲ

၂. ပကူပသီးအကါဒိန်

ပပှၤကလုာ်ကညိဖိတကလုာ်အံၤစးထီၣ်လၢပဟဲန့ၣ်လီၤဆူကီၢ်ပယီၤအံၤတူၤ
မုၢ်မဆါတနံၤအံၤအိၣ်လံအနံၣ် ၂၀၀၀ အဘျဲၣ်ဘူးထီၣ်ဆူအနံၣ် ၃၀၀၀ လံ
အယိပကူပသီးလၢအယံအလၢပွဲၤဒီးအသူးအသုၣ်, အလုာ်အပွၤဒီးအခိပညိ
အဒိၣ်အယိတဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်ပတသ့ၣ်ညါလၢဘၣ်. လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤပပှၤပပှၤစံး
ဟံၣ်,

ဖိလံၤမုၢ်ခွါထံၣ်တၢ်အါ
တၢ်မုၢ်လဲၤအီၤဆူပှၤကျါ
မဲးယွၤလီၤထံၣ်ထံးအိၣ်ယံၤ
မံၤမိၢ်န့ၢ်ဟူထဲအမံၤ
ဆုကံၣ်ယုမ့ၢ်တထံၣ်က့ၤ
တၢ်မုၢ်ထံမူခိၣ်တဂ့ၤ

ပမ့ၢ်တလူၤယုသ့ၣ်ညါက့ၤပကူပသီးပတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတဖၣ်ဘၣ်ဒီးပကန့ၢ်ဟူ
ထဲအမံၤဒီးပကလီၤဘျါကွံာ်လၢပှၤကျါန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိပဘၣ်သ့ၣ်
နီၣ်ထီၣ်တိလၢ,

ပှၤကူၣ်သ့ယုက့ၤအထံး
ဟံၣ်ဒိၣ်ဟံၣ်ကဲမိၢ်ပၢ်ဖံ
တၢ်အဲၣ်ထူထံးဖျါကပီၤ
ကဲဒိၣ်ကဲထီၣ်မိၢ်
ထူထံးအိၣ်မူနသ့ၣ်ညါ
နတလီၤဘျါလၢပှၤကျါ

လာတာယုကွပထူပထံးပတ်ဆဲးတၢ်လၢအကျါတၢ်လၢပဂ့ၤဟ်ဒိၣ်ဟ်ကဲအ
ကျါပကူပသိးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အကျါဒိၣ်တမံၤလီၤ. အဂ့ၢ်ဒ်အံၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤပ
ကျိၣ်ကလီၤမၤယၣ်ယၣ်လံၤလၢပတကတိၤအီၤလၢဟံၣ်လၢယီၤဘၣ်အယီၤလီၤ.
လီၤဆီဒ်တၢ်ပဖိပလံၤလၢမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤတဖၣ်တအဲၣ်ကတိၤပကျိၣ်ပကျၢ်
ဘၣ်အယီၤအိၣ်တၢ်ဒ်ဒ်ပှၤကလုာ်တကလုာ်အသိးပကဘၣ်အဲၣ်ပကူပသိး, ပ
ဘၣ်ကၤအီၤ, ပဘၣ်ယုသ့ၣ်ညါအဂ့ၢ်အပီၤလီၤ.

ထီၣ်, လံၣ်, ဒုၣ်, ညၣ်, ချဲး, တရူး

ဂုၢ်သ့ၣ်, ဒးဘီ, တၢ်, ပအူး

မၤဒ်အထါဒီးအဆု

ဂ့ၤဒ်အီၤအဆုကံၣ်ယု

လဲၤဒ်အကျဲပှၤတတၢ

ကျဲၣ်ကျိၣ်ယုတလီၤဘၢ

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, တၢ်ဖိတၢ်ယၢ်ဒ်လဲၣ်အိၣ်ဒီးအဖံးဒီးအကုဒ်ဝဲအယီၤပှၤသ့ၣ်ညါ
အီၤသ့ၣ်လီၤ. ပဝဲဒ်ပှၤကညီတကလုာ်အံၤပအိၣ်ဒီးပကူပသိးလၢအယံၤလၢမး
တဖၣ်လၢပကသ့ပၤယၢ်အီၤ, နၢ်ပၢ်အီၤ, ဟ်ကဲအီၤအဂီၢ်လီၤ. ဖဲပကူပကၤ
ထီၣ်ပတ်ကူတၢ်သိးတဘျီယီၤတၢ်သ့ၣ်ညါပှၤလၢပမ့ၢ်ကညီဖိန့ၣ်လီၤ.

ပမ့ၢ်ပပှၢ်စံးဝဲ, ပှၤကညီအလံာ်လီၤမၤ

အိၣ်တၢ်ဒ်လၢလုာ်လၢထါ

ပှၤကညီအလံာ်တအိၣ်

အိၣ်တၢ်လၢလုာ်လီၤထါလီၤ

မ့ၢ်လၢပလံာ်လီၤမၤအယီၤပသးပှၤတဖၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤလိာ်ဖိမၤလိာ်လံၤဘၣ်ယး
ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တမံၤမံၤဒီးမၤဝဲလၢလုာ်လၢထါ, မ့တမ့ၢ် မၤဝဲလၢလုာ်လီၤထါလီၤလီၤ.
မၤဝဲလၢမ့ၢ်လုာ်ထါန့ၣ်မ့ၢ်အဒိဝဲလၢထါတကျးတကျး (စၢ်ဝဲလၢထါတယုာ်
တယုာ်) လီၤ. နိယတၢ်ကွဲးလံာ်ဖိအံၤအပူၤယကျဲးစးဒၤန့ၣ်ယုာ်ပမ့ၢ်ပှၢ်အထါ

အယုဒဖိတ်တဖန်ဒ်သီးပတ်ဆိကမိန်၊ ပတ်ထံကလာပွဲဒိန်၊ ကထူးန့ပသး
ကမၤအါထီၣ်ပတ်သ့ၣ်ညါအဂီၢ်အသီးလီၤ။ နီန့ၣ်အသီးပမံၤပပှၢ်တဖန်တၢ်
လၢအအဲၣ်ဒီးမၤလိာ်ဖိလံၤတဖန်ကဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးကပလီၢ်ပဒီအသးအဂီၢ်တၢ်
ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖန်န့ၣ်၊ ထါဝဲလၢထၢၣ်၊ ခိၣ်ဖၢၣ်၊ ဆ့ပျီၢ်၊ ဆ့လါအလီၤလီၤ။

တဘျီယသံကွၢ်ဖံသးပှၢ်အသးပှၢ်အနံၣ် ၈၀၊ ထါထံၣ်အနံၣ် ၅၀ ဃၣ်ဃၣ်၊
ဘၣ်ဃးဒီးဘျဲဆ့ပျီၢ်ကံၣ်ဃုကံၣ်ဝုၤအူဝဲအဖိတ်တဖန်အမံၤ၊ တမံၤစဲတမံၤလၢအ
ကဆူးကတူၤဒီးအဝဲစ့ၢ်ကီးတဲဘၣ်ယၤတမံၤစဲတမံၤဝံၤအကတၢ်တဲယၤဒ်အံၤ၊
ပှၤလၢအဖးလံာ်ဆိဝဲဘၣ်တဖန်မ့ၢ်ကွၢ်လီၤတၢ်ဆ့ပျီၢ်အံၤဒီးဖးဝဲသ့လီၤ။

လၢတၢ်န့ၣ်အယိပကူပသီးတဖန်အကါဒိန်ဝဲလၢပကသ့ၣ်ညါက့ၤပထူပထံး
ပတ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်တဖန်၊ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢမိၢ်ပၢ်ဖံဖုအဲၣ်ဒီးတဲပှၤတဖန်
လီၤ။

၃. ပကူပကလေးသုညါ

(က) ဟိမုန်ဆုကအါကလုာ်

ပကူပကလေးအမုာ်ဆုပျိုဆုလါ၊ ဆုဘၢာ်၊ ဆုဘျဲာ်၊ ဆုမိၢ်ဝါ၊ နံာ်၊ ထဲကူ၊ ဖျိုာ်ခဲဲလၢာ်ပကိးစ့ကိးအီၤလၢဆုမိၢ်စီၤမိၢ်လီၤ. လၢဆုမိၢ်စီၤမိၢ်အကျါဒ်ပယု သုညါန့ၢ်ဝဲတနီၤအဂ့ၢ်န့ၢ်ယကကွဲးဖျါအီၤဒ်အဖိလၢာ်အံၤအသိးလီၤ.

၁. ဆုမိၢ်ဝါ (ဆုသိးစူၤ)

ဖိသုာ်ဟိမုန်လၢအတမုာ်ကနီၤဒီးဘၢာ်တဖၣ်ကၤဝဲဆုမိၢ်ဝါန့ၢ်တၢ်ကိးအီၤလၢ ဆုသိးစူၤဆုသိးစူၤလီၤ. ထါဝဲလၢလုာ်အဝါဒီးဝါဒီဘျဲာ်လီၤ. တၢ်ထါန့ၢ်အီၤဒ် ဒ်ဒီးထီဝဲအယိကၤဘၢာ်ဝဲကလုာ်ကလၢလီၤ. အထီတခိတုၤလၢအခိာ်ဒုကိာ် လီၤ. တလိာ်အကူနံာ်၊ ဖျိုာ်ခဲဲ. ကၤဆုဖိလၢအဖိလၢလၢဘၢာ်. ဆုမိၢ်ဝါန့ၢ် ဆးဝဲအကိာ်ဒီးအစုအံာ်အံာ်လၢအတြိာ်ဒ်အခိာ်ဒီးအစုမိၢ်န့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်ဒ်သိး ကဘၢာ်ကဘၢာ်ဝဲဂ့ၢ်ဂ့ၢ်အဂီၢ်လီၤ.

ဖဲမုၢ်ကနီၤထီၣ်တဖဲးဒီးတနီၤန့ၣ်ထီၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ဒီၣ်အဂီၢ်, လၢဆုမိၢ်ဝါအကိၢ်, အစု, အယီၤဒုဒီးဆုအခိၣ်ထံးလီၤ. ဆုမိၢ်ဝါန့ၣ်ပိၢ်မုၢ်ဆံး, ပိၢ်မုၢ်သးစၢ်, ပိၢ်မုၢ်လီၤဃီ (မုၢ်ကနီၤပှၢ်) တဖၣ်သီးဝဲလီၤ. ဆုမိၢ်ဝါအခိၣ်ညိမ့ၢ်အတၢ်အိၣ်မူတဘၣ်ဒွံးဘၣ်ဒွါဒီးပိၢ်တၢ်ပိၢ်ခွါဒီးဘၣ်ဒီးမ့ၢ်တၢ်စိတၢ်ဆုံအပနီၣ်လီၤ.

လၢပျၢၤန့ၣ်ပမ့ၢ်ပမ့ၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ထါဆုမိၢ်ဝါတဘျီဂၤ, ဆုမိၢ်သူဂၤ, ဆုပျီၢ်ဂၤမ့ၢ်တယၢ်တြး, မ့ၢ်တကျၢ်ဘၣ်ဒီးတထါဝဲအသိတဘျီဘၣ်. ယသ့ၣ်နီၣ်ဖံးသးပှၢ်တဂၤတဲဝဲ, “ပဖိသၣ်အခါပမိၢ်ထါန့ၢ်ပှၢ်ဆုမိၢ်ဝါန့ၣ်လုၣ်သ့ၤဒီးကျၢၤဂၤမး, မ့ၢ်တယၢ်တြးန့ၣ်တထါဝဲအသိတဘျီဘၣ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၣ်သီးကယၢ်တြးဒီးပကကၤဘၣ်အသိတဘျီအဂီၢ်ဖဲပဆုတုအခါပဘျးလီၤဖဲပသးလၢကျၢ်အလီၤဒီးပလံၣ်လုၣ်ပသးယၢ်ခီယၢ်ခီလီၤ.

တၢ်သံကွၢ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢဖဲအလုၣ်ထံအဆၢကတီၢ်န့ၣ်မၤဝဲဒ်လဲၣ်လီၤ. ဖဲအလုၣ်ထံန့ၣ်လဲၤန့ၣ်ဆူထံကျိၣ်ပူၤန့ၣ်ထုးထီၣ်အဆုတဆိတဆိဒီးတုၤအတုၤလၢထံ

ယိပ်ပူဒီးဖျာထိပ်ဝဲအဆုလအခိန်လိဝံဆုန်နီလုင်ထံလီၤ. ဖဲအဟဲက့ၤ ထိန်က့ၤအခါစွဲၤကိးထူးလီၤက့ၤဆုအံၤတဆိတဆိဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်တုၤလၢအ ဟးထိန်ဆုခိတစုလီၤ.

ပိာ်မုာ်တဖၣ်တုၤအဆိဟံၣ်ဆိယိဝံဒီးလၢတၢ်ဒုးအိန်ဖိသၣ်န့ၣ်ကညိအဂီၢ်အါတ က့ၢ်ကၤက့ၤဝဲဆုလၢအဖုၣ်, ဆုလၢအအိန်ဒီးအလွဲၢ်အသူ, အလါအဲးတဖၣ်လၢ အထိတုၤလၢအခံၣ်ကိးဒီးကူဝဲန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညိဆုမိၢ်သူအကျါတၢ်စးထိန်ဆး က့ၤအီၤအဆိကတၢ်မ့ၢ်ဆုဘၣ်လီၤ.

ဖဲပုၤကညိတဖၣ်ထိန်လီၤဒုးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ဖုံလီၤစွဲၤကိးဘၣ်ချံတ ဖၣ်လၢဒုးပူၤလီၤ. ဘၣ်မုာ်တဖၣ်မဲထိန်ဝဲတကရူၢ်တကရူၢ်လီၤ. ဘၣ်အိန်ဝဲခံ ကလုာ်လီၤ. တကလုာ်န့ၣ်အသၣ်ဖျၢၣ်သလၢဒီးမ့ၢ်ဘၣ်မုာ်လီၤ. အဂၤတက လုာ်န့ၣ်အသၣ်ပြီဒီးထီလီၤ. ဒီးမ့ၢ်ဘၣ်ခွါလီၤ.

ဘၣ်ချံလၢအဆးတဖၣ်တၢ်ဖိအိန်အီၤဒီးတၢ်ဖိစွဲၤကိးအီၤလၢသံးလီၤ. ပုၤ အဲကလံးဖိကိးဝဲလၢ (Barley) ဒီးတၢ်ဖိအီၤဒီးတၢ်ခုၣ်ထံစွဲၤကိးလီၤ. ဘၣ်ခွါ အါတက့ၢ်မ့ၢ်အဝါဒီးအချံတဆးဘၣ်. အါတက့ၢ်မ့ၢ်အသိန်လီၤ. မ့ၢ်ဘၣ်မုာ် န့ၣ်အဘျၣ်ဝါတနီၤဒီးအဘျၣ်အလွဲၢ်အဝါယးဒီးတနီၤအလွဲၢ်သူစွဲၤကိးလီၤ.

တုၤကူးဘုကူးဟုဝံဒီးပကညိတဖၣ်ခူၣ်က့ၤဝဲခုၣ်တၢ်နွဲၣ်တၢ်, ကျိက့ၤဝဲန့ၣ်သိ, ကျိက့ၤဘၣ်မုာ်တဖၣ်ဒီးလိယုလိယာ်ဝဲလီၤ. ပိာ်မုာ်ပိာ်မၤတဖၣ်ဖဲအမၤချူးမၤ ဒးန့ၣ်ဆးဘျၣ်က့ၤဘၣ်ချံတဖၣ်လၢဆုမိၢ်သူအလီၤလီၤ. ဆုဘၣ်န့ၣ်ဒ်အဆးဝဲ (design, pattern) အသိးန့ၣ်ကိးဝဲအမံၤလီၤ.

ဒ်သိးပကသုဉ်ညါဘၣ်တၢ်ဆးဆ့ဘၣ်တဖၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်ယကကွဲးဖျါထီၣ်လၢအဖျါဒ်လၢလၢအံၤအသိးလီၤ.

ဆ့ကျိၣ်ဒး - ဆ့ကျိၣ်ဒးမ့ၢ်ဆးဘျဲၣ်ဆ့လၢဘၣ်န့ၣ်ကဝီၤကျိၤဒီဘျဲၣ်ညါဒ်ပလီၤအခံၤကီၢ်အသိး

ဆ့တူၢ်တၢ်ဒါ - ဆ့တူၢ်တၢ်ဒါမ့ၢ်ဆးဘျဲၣ်ဆ့လၢဘၣ်န့ၣ်ဒ်တူၢ်တၢ်အဖီအသိးဖးဒုးတြၢ်လီၤ.

ဆ့ရွဲၤတူၢ် - ဆ့ရွဲၤတူၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဆးဘျဲၣ်ဆ့လၢဘၣ်န့ၣ်ကျဲၤဝဲတံၢ်သဘျဲၣ်ဒီလၢအဒီၣ်တူၢ်တခါဒီးကိးဝဲလၢဆ့ရွဲၤတူၢ်လီၤ.

ဆ့သဝံးဖိ - ဆးဘျဲၣ်ဆ့လၢဘၣ်အိၣ်ဒီးကဝီၤဖိန့ၣ်ကဲၣ်ဒီၤထံသဝံးအသးကံၢ်ပူၤလၢအကဝီၤ

ဆ့တုၢ်ထီၣ်ဆ့ကီၤလီၤ - မ့ၢ်တုၢ်ဝဲဘၣ်လၢလုၣ်အလီၤဝံၤတုၢ်ထီၣ်က့ၤလၢဆ့ဘျဲၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤစ့ၤလီၤစ့ၤလီၤ.

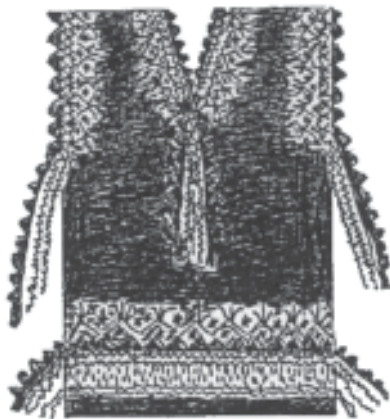
ဆ့လုၢ် - ဆ့လုၢ်မ့ၢ်ဆးဘျဲၣ်ဝဲအိၣ်ဒီးအသကျိၣ်ပူၤဒ်လုၢ်အသိး

ဆ့ကံၢ်ယု - ဆ့ကံၢ်ယုန့ၣ်တအိၣ်လၢအဂ့ၢ်အပီၢ်ဘၣ်. ဆးဝဲအပြဲတနီၤအသ့တနီၤ, အဝါတနီၤအဂီၢ်တနီၤလီၤ.

ဆ့ဘၣ်အိၣ်ဒီးဝဲအါမးဒ်ခ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လဲၣ်လိာ်အသးအသိးဆးဘျဲၣ်ဝဲဒီးအမံၤအသၣ်တအိၣ်လၢဒ်ပမ့ၢ်ပပုၢ်အဆၢကတီၢ်ဘၣ်. တနီၤဆးဝဲဒ်ဖိတဖိးတဖိးအသိး, တနီၤဆးဘျဲၣ်ဝဲဒ်မ့ၢ်ဟဲထီၣ်အိၣ်ဒီးအယဲၤအသိး, တနီၤဆးတံၢ်ပျဲဝဲဒီးအိၣ်ဒီးဝဲအါမးလီၤ.

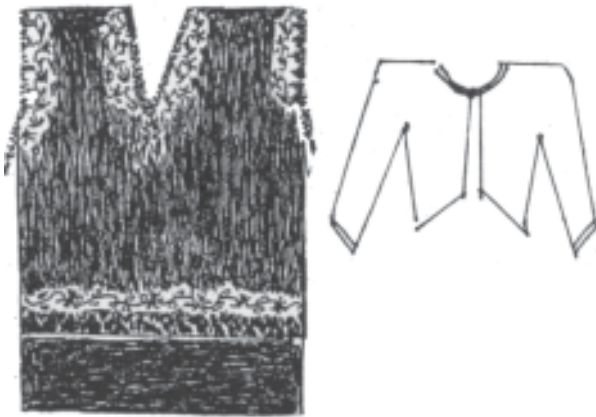
တၢ်လၢပဂ့ၤဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးဒီးဟံၣ်ကဖၢလၢပသးမ့ၢ်ဝဲပုၤဆးတၢ်လၢညါတဖၣ်တမ့ၢ်ပုၤအိၣ်လၢပူၤဝဲၣ်ပူၤ, တမ့ၢ်ပုၤသ့လံာ်သ့လံာ်, တမ့ၢ်ပုၤတုၤထံတုၤခိဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ဆးဝဲသ့မးလုၤထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်တနဲးနဲးလီၤ.

အလီအိန်လၢပကသုၣ်က့ၤဘၢၣ်သၣ်အါအါဒီးထူးထီၣ်ရၤလီၤဘၢၣ်ချံတဖၣ်ဒ်
သိးပှၤလၢအအဲၣ်ဒီးဆးက့ၤဝဲဆ့ဘၢၣ်ဒ်အသးလီၤဝဲအိအသိးကဆးဝဲ, က
ကၢဝဲဒီးကမ့ၢ်တၢ်ပၤယၢ်က့ၤပတၢ်ကူတၢ်သိးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတမံၤလီၤ.

တုၤပိာ်မုၢ်သးပှၤလၢအဟူးတုၢ်လံတဖၣ်ထါဝဲအဆ့န့ၣ်ဒီးထါထီထီၣ်ဝဲတုၤအ
ခိၣ်လွၢ်ခိၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်အသးစၢ်ဒီးတဖၣ်ထါဝဲအဆ့န့ၣ်ဖုၣ်တဖၣ်လီၤ. တနီၤ
ထါဝဲဘၢအယီၤဒီးဒီးတနီၤထါဝဲတုၤလၢအခံကီၢ်လီၤ. ထါဝဲလၢလုၣ်အသူဒီး
ဘ့ၣ်, တနီၤထါဝဲလၢလုၣ်အလါအဲးတနီၤထါပၤယုၣ်ဝဲလုၣ်အသူဒီးအလါအဲး
လီၤ. ပိာ်မုၢ်သးပှၤတဖၣ်ထါဝဲအဆ့န့ၣ်တဆးဘ့ၣ်လၢဝဲဘၢၣ်. ကၢဒၣ်ဝဲအသူ
လဲလဲ, အလါအဲးလဲလဲဒ်န့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်အသးစၢ်ဒီးတဖၣ်ဆးဘ့ၣ်ဝဲလၢဘၢၣ်ချံ.
တနီၤနီၤဆးဘ့ၣ်ဒၣ်ဝဲလၢလုၣ်ဘီလုၣ်ဂီၤ, လုၣ်အလွဲၢ်အကလုာ်လီၤ. လၢဆ့
ဘ့ၣ်တဖၣ်အကျါယအဲၣ်ဒီးကွဲးဖျါဆ့ဘ့ၣ်လၢဘ့မိၤပှၤပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤတဖၣ်ဆး
က့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ. လၢပမ့ၢ်ပပှၤအစၢ်န့ၣ်ထါန့ၣ်ဝဲဆ့လါဒီးဆးဘ့ၣ်က့ၤဝဲလီၤ. မ့မ့ၢ်ခဲ
အံၤအါတက့ၢ်ပှၤန့ၣ်ဝဲတၢ်ကံးညၢ်အသူဒီးဆးဘ့ၣ်ဝဲလီၤ. ခဲအံၤဆ့ဘ့ၣ်ဒ်အံၤအ
သိးတၢ်ထါအီၤလၢစးဒီးအပှၤမ့ၢ်လၢအကထီဒီးစံးဝဲလၢအဟဲလၢကစၢ်ခိၣ်လီၤ.

ဆုလါအံလါအကိာ်ဒီးအစုဒီးအယီၤဒုန့ၣ်ဆးဝဲတံာ်တၢ်ပျၢ်ကစၢ်တဖျၢၣ်တဖျၢၣ်
 အသိးလီၤ. ဆးဝဲတံာ်တၢ်ပျၢ်န့ၣ်ဒ်ထီၣ်ချ့ၣ်အမၢ်အသိးလီၤ. လၢကစၢ်ဝဲအံၤအစီ
 ခိၣ်န့ၣ်ဆးဝဲဒ်ဘုမၢ်ဘုစၤအသိးသၢဘိလီၤ. အကပၤခံဘိဆးဝဲဒ်ဘုလၢၣ်အသိး
 ဒီးအချၢၣ်သးတဘိဆးဝဲဒ်ဘုပျီၣ်အသိးလီၤ. တနီၤနီၤအကပၤခံဘိဆးဝဲဒ်ဘု
 စၤအသိးဒီးအချၢၣ်သးတဘိဆးဝဲဒ်ဘုပျီၣ်ထီၣ်အသိးလီၤ. တနီၤနီၤဆးဝဲဒ်
 နဆးလီၤထီၣ်ချ့ၣ်မၢ်သၢဘိအသိးလီၤ. လၢတံာ်တၢ်ပျၢ်တပျၢ်ဒီးတပျၢ်အဘၢၣ်စၢၤ
 န့ၣ်ဆးဝဲဒ်ကျိၣ်မၢ်ဖံးအသိး မ့တမ့ၢ် ဒ်ဆီဖိအခိၣ်လီၤအသိးလီၤ. လၢခံတခိဆး
 ကံၣ်ဃုကံၣ်ဝုၤဝဲလီၤ. အတံာ်လၢခံခိတုၤလၢဆုလါအခံမၢ်ဂ့ၤ, အကိာ်တုၤလၢ
 အယီၤဒုမၢ်ဂ့ၤဆးဝဲဒ်ညၣ်အယံအသိးလီၤ. လၢဆုလါအံၤအလီၤဆးဘျီဝဲအ
 ဖိတဖၣ်မ့ၢ်တံာ်ဟ်ဖျါအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤအကျဲ, အတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အ
 တၢ်ဆးတၢ်လၢဒီးတၢ်လုၢ်ဒိၣ်ပျၢ်ဒိၣ်တဖၣ်လီၤ.

ပကူပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤတဖၣ်အဆုမိာ်သူန့ၣ်ထီတုၤလၢအကံၣ်ဒုၣ်, ဘၢအခံကီၢ်လီၤ.
 အစုအကိာ်ဒီးလၢအခံတခိဆးဝဲတၢ်ဒိၣ်အံၣ်အံၣ်ဖိလီၤ. တနီၤနီၤတထီထီၣ်ဝဲ
 တၢ်ဒိၣ်, အညီဘၣ်. မ့မ့ၢ်တခိဆးတၢ်သဘျီလုၢ်ဂီၤဒုပျၢ်တံာ်တၢ်ဒိၣ်အသိးလီၤ.

တဆးကံၣ်ယုကံၣ်ဝုၤဝဲဆုလါအံၤဘၣ်. မ့ၣ်လါအစု, အကိၣ်ဒီးလါအခံၣ်န့ၣ်ဆးဝဲဒ်တၢ်အမုၢ်ဒီးအစိးယုၣ်ဒီးအလၢၣ်ဒီးအဖီပြီၣ်လီၤ.

လါဆုလါအဖီခိၣ်န့ၣ်ဆးန့ၣ်ဝဲဆုကၤအစုထီ, အမိၢ်ပုၢ်ဖုၣ်ဖုၣ်အဝါတဘျီဒီးကၤထီၣ်ဝဲလါဆုလါအဖီခိၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်ပကူဆးဝဲ ဆုလါအဖီန့ၣ်လီၤကံၣ်ဒ် (ကနုတ်ပန်း) အသိးလီၤ. လါကျဲတဘိလီၤကံၣ်ဒ်လုၢ်သၣ်, ဒံသၣ်, အမုၢ်လါအအိၣ်ဒီးအကမျါ, အဖီဘိဘိဖိအယိဒုးသ့ၣ်နီၣ်ပှၤလါအိၣ်လုၢ်ကွၢ်လုၢ်ချံ, အိၣ်ဒ်ကွၢ်ဒ်ချံလီၤ.

ဘဲအသဝီလါအအိၣ်ဘူးဒီးပကူကီၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးကၤဝဲဆုလါဖးထီၣ်အံၤအသိးလီၤ.

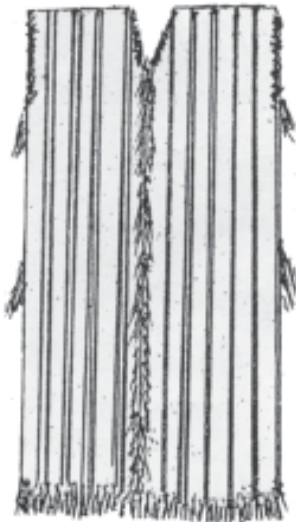

ပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မၤတဖၣ်တုၤအဆိဟံၣ်ဆီယီဝံၤန့ၣ်ထါကၤဝဲဆုမိၢ်သူဆုလါ, ဆုအူတဖၣ်လီၤ. လီၤဆီဒ်တၢ်ပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မၤလၢကီၢ်ဆီထံး, လၢဒိၣ်ချၢၣ်လွံၢ်ထူၣ်တုၤဘျိုးဒဲၣ်တဖၣ်ထါဝဲဆုမိၢ်သူ, ဆုအူတဖၣ်လီၤ.

ဆွမ်းသုတနီၤဟံးအသုလဲလဲ မ့တမ့ၢ် အလါအဲးလဲလဲဒီးကၢၤဝဲလီၤ. တနီၤနီၤ ဆွမ်းသုန့ၣ်အဖံဘၣ်ခိၣ်တုၤလၢအတံၢ်လၢန့ၣ်ဆးဝဲတံၢ်တိၤပျတဘိတဘိဒီး တနီၤနီၤန့ၣ်ဟံးတုၤဝဲအသုလီၤ. တနီၤနီၤထီၣ်အဂီၢ်ဒီးအသုဒီးလၢအသုတပျိၢ် န့ၣ်ထီၣ်ကံၣ်ယုကံၣ်ဝုၤဝဲအုၣ်အဖီလီၤ. ကံၣ်ဝဲတဖၣ်အမံၤမ့ၢ်ဒ်ယကကွဲးဖျါလၢ တံၢ်ကံၣ်ခိၣ်ဖျါၣ်အမံၤအသုဒီးကံၣ်ဝဲဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

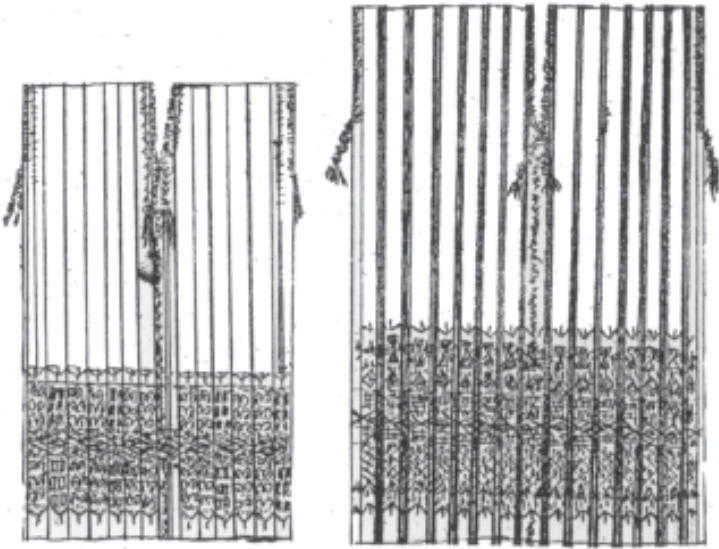
ဆွမ်းသုတနီၤလၢအကိၢ်တုၤလၢအတံၢ်လၢဒီးအခံန့ၣ်ဟံးတုၤဝဲအသုဒီးအခၢၣ် သးန့ၣ်ကံၣ်ယုကံၣ်ဝုၤဝဲဒီးအုၣ်အဖီလီၤ. အူန့ၢ်ခွဲးန့ၢ်ဝဲအကံၣ်အဝုၤလၢလုၣ်အ ဂီၢ်, အဘီ, အလါဒီးသိဆူၣ်အလွဲၢ်အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်ဖျါယံလၢဒိၣ်မးလီၤ.

ကိၢ်မ့ၢ်တြီၤအဆွမ်းသုဒီးအဆုအူတဖၣ်ဖျါယံလၢဂ့ၢ်န့ၢ်တံၢ်လီၤအဂၤတဖၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ကိၢ်ဆိထံးအဆွမ်းသုန့ၣ်အဖံဘၣ်ခိၣ်တုၤလၢအတံၢ်လၢန့ၣ်ဆးဝဲတံၢ်တိၤ ပျလၢအဘီ, အဂီၢ်လီၤ. လုၣ်လၢအထီၣ်န့ၣ်ဟံးတုၤဝဲဒ်အနွံအသိးလီၤ. ဆွမ်း သုလၢတံၢ်ဆးအီၤလၢဘၢၣ်န့ၣ်ပကိကစၢ်ခိၣ်ဆးဝဲဂ့ၢ်န့ၢ်တံၢ်လီၤအဂၤတဖၣ်လီၤ.

ဆွမ်းဝါလၢအတိၤပျဲဝဲလၢအလါ, အဂီၢ်, အလါ အဲးဒီးအထီတခီတုၤလၢခံကိၢ်န့ၣ်ကညိပျိၢ်မုၢ် ထီၣ်လၢအအိၣ်ဝဲဆိးဝဲလၢယိၣ်ဝၣ်ယိၣ်ထၣ်တုၤ လၢတိၢ်နီၢ်ကစၢ်တဖၣ်ကၢၤဝဲလီၤ. ဆွမ်းတံၢ်ထီၣ် အီၤလၢစဲးဖိကဟၣ်ညိဝဲအယိလၢဖၣ်အၣ်, မိၣ် လမ့ၣ်မူတၢၤ, ပသံၣ် တဖၣ်ထီၣ်အါအါကလံာ် ဒီးရၢလီၤဝဲလၢထးလၢလၢအယိကိၢ်ပယိၤဒီ ဘၣ်ကညိမုၢ်ဖိတဖၣ်ကၢၤဝဲလီၤ. ခဲအံၤလၢအ ဝါအလီၤန့ၣ်တံၢ်ထီၣ်အီၤအလွဲၢ်အဘီ, အဂီၢ်, အ လါအဲးတဖၣ်ဒီးပုၤကၢၤအီၤလီၤ.

ဘုံဆုပျို

ကိုးတီအူန့ၣ်ပှၤအမဲရကၤမံးရှၢၣ်တဖၣ်ကိးဝဲလၢ (The Karen Heart Land) ဇီးမံးရှၢၣ်နရံၣ်ကိးဝဲအသိးပကထံၣ်ဘၣ်ကညီတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအါမံၤအကျါ တၢ်ကူတၢ်သိးအိၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်လီၤ. နီၤကညီန့ၣ်ထၢလၢအအိၣ်အဆိး လၢတီအူတဖၣ်အသိးဘုံ, မိၤပှၤ, ပကူ, မိၤန့ၣ်ပှၤ, ကဲၤခၢၣ်ကဲၤဘါတဖၣ်အိၣ် ဇီးအဆုပျိုဆုလၢလီၤလီၤဆီဆီနီၤအန့ၣ်အထၢအသိးလီၤ.

ပှၤဟီၣ်ခါကၤဝဲဆုပျိုန့ၣ်ပမ့ၢ်နီၤဖးအီၤအညီကတၢ်မ့ၢ်နီၤကညီန့ၣ်ထၢအိၣ်ဝဲအသိး လီၤ. ဘုံဆုပျို, ပကူဆုပျို, မိၤန့ၣ်ပှၤဆုပျို, ကိးမုၢ်တြီၤဆုပျိုသ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. ဘုံဆုပျိုန့ၣ်တသဝီဇီးတသဝီထါဝဲလီၤဆီလိာ်အသးတစးတစးလီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ပမ့ၢ်နီၤဖးက့ၤအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်အိၣ်ဝဲခံကလုာ်လီၤ. တကလုာ်မ့ၢ်ဘုံလၢ အအိၣ်အဆိးလၢဒုလိာ်မုၢ်န့ၣ်တဖၣ်အဆုပျိုလီၤ.

ဒုလိပ်မုာ်ထီၣ်အဆုၣ်ပျီၣ်န့ၣ်အဝါဒီးအထီတခီတုၤလၢအခံၣ်လီၤ. အပျီၣ်အိၣ်ဝဲန့ၣ်
ဘိဒီးအပျီၣ်တဘိတဘိအလွဲၤန့ၣ်ကအိၣ်ထဲသိးစုဆၣ်လီၤ. အပျီၣ်အလွဲၤမုာ်အ
လုးလီၤ. လၢဆုၣ်ပျီၣ်အခံၣ်ကံၣ်ဝဲအူဝဲအဖီလီၤ. ကံၣ်ယုၤကံၣ်ဝဲလၢတၢ်ထီၣ်
တြဲးဒီး, တၢ်ဝါသိလၢၣ်, တၢ်ဒံချံၣ်ညၣ်မဲာ်ချံ, ညၣ်အသးဒံၣ်, ကပီယုၤ, တၢ်ကိး
လုၤဒီးအိၣ်ဒီးဝဲအါမးလၢပကိးက့ၤအမံၤတဘၣ်ဘၣ်လီၤ. အကိာ်ဒီးအစုန့ၣ်
ထါတံာ်ဝဲလၢသိဆူၣ်အဂီၤ, အဘီ, အလါဒီးအဝါလီၤ. သိဆူၣ်လၢအထါဝဲ
န့ၣ်ဟံၣ်တုၤဝဲအန့ၣ်ဒီးတနီၤနီၤအန့ၣ်အံၤစၢ်ဖိၣ်ဖျါၣ်သလၢၣ်က့ၤဝဲတဖျါၣ်တဖျါၣ်
လီၤ. လၢကိာ်လီၤန့ၣ်ထါဝဲနးခံၣ်ဘၣ်လီၤ.

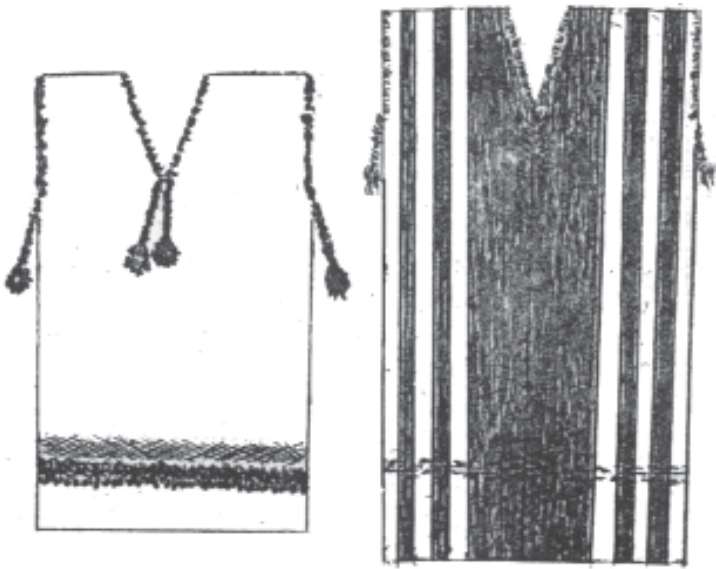
ဒုလိပ်မုာ်န့ၣ်အဆုၣ်ပျီၣ်န့ၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဒီးဒုလိပ်မုာ်ထီၣ်အဆုၣ်ပျီၣ်လီၤ. အပျီၣ်အိၣ်န့ၣ်ဘိဒီး
အပျီၣ်တဘိတဘိအလဲၤန့ၣ်အိၣ်တစုမုာ်ဒိၣ်လီၤ. အပျီၣ်အလွဲၤမုာ်အဂီၤလီၤ. ဖိ
သၣ်အဆုၣ်ပျီၣ် မ့တမုာ် ဆုၣ်ပျီၣ်တနီၤထါဝဲအပျီၣ်ထဲယဲာ်ဘိဒီးကိးဝဲလၢဆုၣ်ပျီၣ်စါလီၤ.

လၢဆုၣ်ပျီၣ်အကိာ်ဒီးအစုန့ၣ်ထါတုၤဝဲလၢသိဆူၣ်ဒီးသိဆူၣ်လၢအလီၤစၢ်အန့ၣ်အ
သိးန့ၣ်စၢ်ဖျါၣ်သလၢၣ်က့ၤဝဲလီၤ. မ့မုာ်လၢအခံၣ်တခီထါဝဲဒီးဒုလိပ်မုာ်ထီၣ်ထါဝဲ
အသိးဒီးအါထီၣ်ဝဲမဲာ်တးလဲးအနီၤလီၤ. စံးဝဲတဘျီန့ၣ်ပမ့ၢ်ပုၤကွၢ်သိးဒီးမဲာ်တး
လဲးတဖၣ်လီၤ. လၢအခံၣ်ကံၣ်ယုၤကံၣ်ဝဲ, အူဝဲအဖီဒီးမဲာ်သက့ၤအသိးဒီးညၣ်အ
သိး, ညၣ်အမဲာ်ချံအသိးလီၤ. ဆုၣ်ပျီၣ်တဖၣ်မၤဝဲအကိာ်ဖးလဲးဒီးဖဲအလဲၤအက့ၤ
အဖံးအမၤအခါထုးထီၣ်ဝဲအစုတခီလၢအကိာ်အံၤလီၤ. လၢအခံၣ်ကံၣ်ယုၤကံၣ်ဝဲ
ဝဲအခါၣ်သးလီၤလီၤန့ၣ်ကံၣ်ဒိၣ်တူၢ်ဝဲထဲသိးစုမုာ်ခံၣ်ဘိလီၤ.

ပုၤဘဲဖိတဖၣ်ဟံၣ်ဒိၣ်ဟံၣ်ကဲညၣ်ဒိၣ်မးမုာ်လၢအတၢ်စံၣ်ယဲၤအိၣ်ဝဲလၢတဘျီန့ၣ်
ယုၤဒိၣ်ဟ့ၣ်အီၤဘုချံလၢအသၣ်ထီၣ်တန့ၣ်သၢဘျီဘၣ်ဆၣ်မုာ်လၢအတၢ်ဟံၣ်ကဲ
ဝဲ, တကတီၤဝဲဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်အယိဘုချံလုၤအိၣ်ခူသ့ၣ်အီၤလီၤ. လူၤယုၤက့ၤဘုချံ
ဘၣ်ဆၣ်တထံၣ်ဝဲဘၣ်. မုာ်လၢညၣ်ကဒိဒုးန့ၣ်က့ၤအီၤအယိထံၣ်က့ၤဝဲဘုချံဒီး

စံးဘျူးစံးဖိုင်ဝဲညဉ်ကဒီးဒီးကျးလီၤန့ၢ်ဝဲစ့ညဉ်တဘျဉ်လၢအမၢ်ခံလီၤ. ဘုတခီဆိၣ်ယိၣ်ဝဲညဉ်လၢပှၤမ့ၢ်အိၣ်ယၤတမိ, ပှၤကဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးနၤတမိလီၤ. ပှၤဘဲဖိတဖၣ်ကိးနံၣ်ဒီးဖဲနံၣ်ထီၣ်သီန့ၣ်ပျီၣ်ထီၣ်ဝဲဟီၣ်ဘျဉ်ဒီးဟီၣ်ဘျဉ်အလီၤန့ၣ်ထွဲညဉ်ယံးဒီးအစိးနီၤန့ၣ်ထွဲဝဲညဉ်အမၢ်ခံအသိးလီၤ. လၢအဆုလၢအဆုပျီၣ်တဖၣ်အလီၤန့ၣ်ထီၣ်ဆးဝဲ ညဉ်မၢ်ချံ, ညဉ်သဒံၣ်, ညဉ်မၢ်ခံတဖၣ်လီၤ.

ဘဲမိပှၤအဆုပျီၣ်န့ၣ်ထီၣ်တုၤလၢအခိၣ်လုၢ်ခိၣ်ဒီးအခံတခီတအူဝဲအဖီဘၣ်. တကံၣ်လုၢ်ကံၣ်ဝဲဘၣ်. ကံၣ်ဒိၣ်တူၣ်ဒၣ်ဝဲထဲတဘိဇိၤလီၤ. အပျီၣ်အိၣ်နွံဘိ, အပျီၣ်အလံၢ်တခီစုမုၢ်ဒိၣ်တဘိဒီးအပျီၣ်အလွဲၢ်မ့ၢ်အဂီၤလုး (ဆီသွံၣ်) လီၤ.

ကၤဘါအဆုပျီၣ်န့ၣ်အထီၣ်တုၤခိၣ်လုၢ်ခိၣ်ဒီးအပျီၣ်မ့ၢ်အဂီၤလီၤ. လၢအခါၣ်သးတခီထီၣ်အပျီၣ်န့ၣ်ဖးလံၢ်ဒီးအပျီၣ်အအံၣ်တုၤလၢအစုၣ်ခိၣ်ထိးလီၤ. တနီၤနီၤထီၣ်အခါၣ်သးဒီးအကပၤန့ၣ်လၢအဂီၤဒီးတထီၣ်အပျီၣ်တဘိတဘိလၢဘၣ်.

လၢအခံတခီကံၣ်ဒိၣ်တူၣ်ဝဲလီၤ. လၢအကိၣ်ဒီးလၢအစုန့ၣ်ထါတံၣ်ဝဲလၢသိဆူၣ်
အဂီၤအဘီ, အလါဒီးသိဆူၣ်လၢအအိၣ်တၢ်ဒ်အနွံအသိးန့ၣ်စၢဖျါၣ်သလၢၣ်
ဝဲလီၤ.

ပကူဆုပျီၣ်တနီၤအူဝဲအဖီဒီးဘၣ်လၢလုၣ်အဝါ, ကံၣ်ဝဲလၢလုၣ်အဝါအယိတဘျီ
ဘျီပမ့ၢ်တဟ်သ့ၣ်ဟ်သးဘၣ်ဒီးပတထံၣ်တၢ်အူတၢ်ကံၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်လီၤ.

မိၤန့ၣ်ပုၤဆုပျီၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ကၤအီၤလၢပကိက
စၢ်ခိၣ်ကညိဖိတဖၣ်, ကီၢ်ဆီထံး, ချၢၣ်လွံၢ်
ထူၣ်, ကီၢ်မုၢ်တြီၤ, နူသထူၣ်တုၤလၢဒဝဲဘျး
န့ၣ်လီၤ. ဆုပျီၣ်အံၤထီဝဲတုၤလၢခိၣ်န့ၣ်ခံ
လီၤ. စးထီၣ်လၢခိၣ်လုၢ်ခိၣ်တုၤလၢခိၣ်န့ၣ်ခံ
န့ၣ်ထါကံၣ်ယုကံၣ်ဝဲလၢလုၣ်အဂီၤလီၤ.

မ့ၢ်လၢထါဝဲလၢလုၣ်ဂီၤခဲလၢ်အယိတဘျီဘျီ
တၢ်အူအီၤတၢ်ကံၣ်အီၤတဖၣ်ပတထံၣ်အီၤဘၣ်
လီၤ. တၢ်စံးဝဲတၢ်ကံၣ်ယုကံၣ်ဝဲလၢအီၤလၢတၢ်
ထီၣ်ဒိၣ်စၢ်, တၢ်မဲၢ်ကွီၤ, တၢ်ဒိကိမဲၢ်ချံ, တၢ်
ကွီၤယုဒီးအိၣ်ဒီးအါမးလၢပကိးက့ၤအီၤတ
ဘၣ်လၢဘၣ်လီၤ.

လၢအကိၣ်ဒီးအစုန့ၣ်မၤန့ၢ်ဝဲလုၣ်အဂီၤ, အဝါအလါဒီးဖျုဝဲဒ်ပျံၤအသိးဒီးဆး
တံၢ်က့ၤဝဲလီၤ. လုၣ်လၢအအိၣ်တၢ်န့ၣ်ဟ်ဝဲဒ်အနွံအသိးလီၤ.

၄. ကီရ်မုာ်တြီဆုပျီ

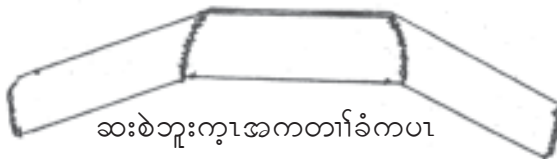
ကီရ်မုာ်တြီဆုပျီန့ၣ်အဂီၤဒီးဘုၣ်ဒီးတိၤပျဲလၢအဝါတဘိစးထီၣ်လၢအဖံဘၣ်
ခိၣ်ပာ်လၢဆုပျီအခိၣ်ထံးလီၤ. ဆုပျီတနီၤနီၤကံၣ်ဃုဲစးထီၣ်လၢအသးနီၤပာ်
တုၤလၢဆုခိၣ်ထံးလၢလုၣ်အဂီၤလီၤ. မုာ်လၢကံၣ်ဃုဲလၢလုၣ်အဂီၤအယိပမုာ်
တဟ်သူၣ်ဟ်သးဘၣ်ဒီးပတထံၣ်ဘၣ်. လုၣ်လၢအကံၣ်ဃုဲအဘျီၣ်န့ၣ်ဟ်တုာ်ဝဲ
အနွံအသိးလီၤ. လၢအကီာ်ဒီးအစုန့ၣ်ပိၤန့ၣ်လုၣ်မ့တမ့ၢ်သိဆူၣ်အဂီၤဒီးအဘိ
ဒီးဆးကွၢ်လီၤ.

(ဂ) ပမံၤပပုာ်ဆုကလၢ

တၢ်ကံးညၢ်အထိၤသၢပျီ

ဆးစဲဘူးကွၢ်အကတၢ်ခံကပၤ

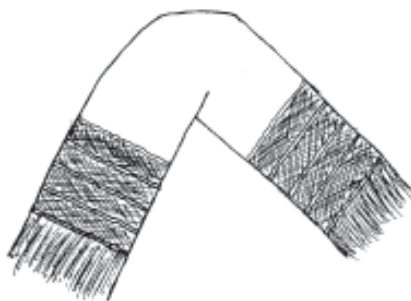
မှ်မဆါတနံညါအံၤကီၢ်မှ်တြီၤဆုပျီၣ်အံၤတၢ်ထါအီၤလၢစးညီၣ်အယိၣ်လၢဝှ်ဖၣ်အၣ်, မိၣ်လၢမွဲ, မူတၢၤ, ပသံၣ်တဖၣ်ထါဝဲဒီးရၤလီၤဝဲလၢကီၢ်ပယိၣ်ဒီးဘၣ်အယိၣ်တညီၣ်ဖိအါဒ်အါဂၤကၤဘၣ်ဝဲကညီဆုပျီၣ်အံၤလီၤ.

ပှၤကညီအဆုပျီၣ်ဆုလၢတဖၣ်ပမ့ၢ်ကွၢ်ဒီးအိၣ်ဝဲအစုတုၤလၢဖံဘၣ်ခိၣ်အယိၣ်တၢ်ကိၢ်အဆၢကတီၢ်ဒီးမှ်အဆုကၤအကလၢအိၣ်ခါတအိၣ်ခါန့ၣ်မှ်တၢ်သံကွၢ်လီၤ. ပကညီအဆုကၤလၢမ့ၢ်ဒၣ်စုဖျိၣ်ဖးထီလီၤ. ထါန့ၣ်ဝဲတၢ်ကံးညၣ်ဖးထီတဘၣ်တရံၤယၣ်ယၣ်, အလံာ်တခါတပျံၤယၣ်ယၣ်လီၤ. ဆးစဲဘူးက့ၤဝဲလၢအကတၢ်ခံကပၤစးထီၣ်လၢအထိးနါတုၤလၢအတံာ်လၢလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဖျိၣ်န့ၣ်ဝဲအစုခံဒီးအခါၣ်သးတၢ်ကံးညၣ်န့ၣ်မၤဘၢအချၢယံလီၤ. ကၤထီၣ်က့ၤအဆုမိၢ်သူ, ဆုမိၢ်ဝါ, ဆုပျီၣ်လၢအဖိခိၣ်လီၤ.

ဃ. ခုခါလဲလိာ်ပကူသီး

စးထီၣ်လၢ (ယက်ကန်းစင်) အိၣ်ထီၣ်န့ၣ်တၢ်ထါန့ၣ်တၢ်ကံးညၣ်ဒ်ကညီဆုကၤအလွၢ်, အပျီၣ်, အကံၣ်ဒီးဆးက့ၤအီၤဒ် (Coat, Shirt, Waist-coat) တဖၣ်ဒီးပိာ်ခွါတဖၣ်ကူသီးဝဲလီၤ.

c. ခိၣ်ဖျါအကလုာ်ကလုာ်

ကညီဖိအကူအသီးအကျါခိပ်ဖျာ်မုာ်တၢ်ဃံတၢ်လၢ, တၢ်ကဟုကညီ, တၢ်လၢ
တၢ်ဂ့ၤတမံၤလီၤ. ခိပ်ဖျာ်အိပ်အကလုာ်ကလုာ်ဒီးနီၤကညီဖိတဖၣ်အတၢ်အိပ်
တၢ်ဆိး, အတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤလီၤဆိလီၤအသးအသီးအခိပ်ဖျာ်လီၤဆိလီၤအ
သးတစးတစးလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပမုာ်နီၤဖးအကလုာ်န့ၣ်ပကထံၣ်ဘၣ်ဒ်အဖီလၢ
အသီးလီၤ.

ခိပ်ဖျာ်ဝါ - ခိပ်ဖျာ်ဝါန့ၣ်တၢ်ထါအီၤအဝါလဲလဲဒီးတၢ်မုာ်ကံၣ်အီၤဒၣ်လဲာ်ကံၣ်
အီၤလၢလုာ်အဝါလီၤ.

ခိပ်ဖျာ်ဂီၤ - ခိပ်ဖျာ်ဂီၤန့ၣ်တၢ်ထါအီၤလၢလုာ်အဂီၤလဲလဲဒီးတၢ်မုာ်ကံၣ်အီၤ
ဒၣ်လဲာ်ကံၣ်အီၤလၢလုာ်အဂီၤလီၤ.

ခိပ်ဖျာ်တၢ်ကွဲ - ခိပ်ဖျာ်ဝါ, ခိပ်ဖျာ်ဂီၤအလီၤတၢ်ကံၣ်အီၤလၢအဝါတဘိတ
ဘိပြဲကဒံၤလီၤ.

ခိပ်ဖျာ်ကံၣ်ကိာ်လၢ - ခိပ်ဖျာ်ကံၣ်ကိာ်လၢမုာ်ခိပ်ဖျာ်လၢတၢ်ထါဒိပ်တူာ်ဒိပ်
ယီၤအီၤလၢအဝါနီၣ်ညါတခီဒီးအဂီၤစုညါတခီလီၤ.

ခိပ်ဖျာ်ကံၣ် - ခိပ်ဖျာ်ကံၣ်အိပ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်အယိဒ်တၢ်ကံၣ်အီၤအသီး
တၢ်ယုာ်န့ၣ်စ့ၢ်ကီးအမံၤလီၤ.

တၢ်ကံၣ်လၢတၢ်ထါကံၣ်အီၤလၢခိပ်ဖျာ်အလီၤတဖၣ်တၢ်ကံၣ်စ့ၢ်ကီးအီၤလၢဆု
ပျီၤဆုလၢအလီၤဒီးလၢနံၣ်အလီၤစ့ၢ်ကီးလီၤ. ပမံၤပပုၤလၢပျီၤတဖၣ်မုာ်ပုၤနၢၤ
လုာ်နၢၤဆုၤအယိခိပ်ဖျာ်ကံၣ်တဖၣ်ထါဝဲအကလုာ်ကလုာ်လီၤ. ဟိာ်မုာ်ဟိာ်မၤ
တဖၣ်စ့ၢ်ကီးဒ်သီးကထါထုာ်ကကံၣ်တၢ်သ့အဂီၤအမိာ်တဖၣ်သိၣ်လိအီၤအယိ
ပုၤမၤထါဒီးစံးဝဲ,

နမိာ်ဖျါနၢၤလၢတဘံ
သ့တၢ်ကံၣ်လၢနနီၢ်ဆံး

တၢ်ကံၣ်တၢ်ဝုၤ, တၢ်အူအဖီတဖၣ်ဘၣ်သူဝဲနဲနွံဆိတုၤလၢသၢဆံခံဆိလီၤ. ပိာ်
မုၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်ဟ်ဖျါတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်ဝံသးစူၤ, တၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး
န့ၣ်ဘၣ်ထါဝဲကီၢ်ခဲ, ယံယံလၢလၢ, လီၤဘျးလီၤတီၤ, တဘျီဘျီပိာ်မုၢ်လၢ
နီၢ်ခိက့ၢ်ဂီၤတယံတလၢကဲၣ်ဆိးတဖၣ်တၢ်မၤအီၤလၢထါဒီးစံးဝဲ,

ခိၣ်ဘိၣ်တဒိၣ်ကီၢ်အဲး

ခိၣ်ဘိၣ်ဆံးထဲဆီအ့ၣ်ဝဲ

ပိာ်မုၢ်လၢတၢ်မၤအီၤလၢထါဒ်အံၤသ့တဖၣ်ထါလုၣ်ထါထၣ်, ခုဖံးခုးမၤအယံ
တဲဆာဝဲ,

ခိၣ်ဘိၣ်ဒိၣ်တန့ၢ်အပ္ပၤ

စုခံမိမၤတၢ်မ့ၢ်သ့

န့ၣ်အပ္ပၤခဲလၢၣ်ခဲဆ့

ဘၣ်ဃးဒီးခိၣ်ဖၢၣ်ကံၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်ယကကွဲးဖျါထီၣ်အမံၤဒီးဘၣ်တၢ်ကံၣ်အီၤ
ဒ်လဲၣ်လီၤ.

ခိၣ်ဖၢၣ်တၢ်ဆၢၣ်

တၢ်ဆီဖိစံၣ်

တၢ်ကိးလုၢ်

တၢ်ကိးလုၢ်ဆီလဲ

တၢ်စၢ်ကိၣ်ဖိ

တၢ်ကပီၤဒၢ

တၢ်မၢ်ဖျါၣ်

တၢ်ဆီခိၣ်ဆီခိၣ်

ကံၣ်ဝဲခိၣ်ဖၢၣ်န့ၣ်ဒ်သိးဆၢၣ်အက့ၢ်အဂီၤ

ကံၣ်ဝဲလီၤကဲၣ်လၢဆီဖိစံၣ်လီၤ.

ကံၣ်ဝဲလီၤကဲၣ်လၢကိးလုၢ်သ့တကလုၢ်အလၣ်
တၢ်ရဲၣ်အသး

ကံၣ်ဖိးဝဲဒ်ပဆီထီၣ်လၢၢ်ဆီအသိး

ကံၣ်ဝဲလီၤကဲၣ်လၢပလံာ်လုၢ်ကိၣ်ဖိဂီၤတစဲးစဲးဒီး
အခိၣ်စူခံစူ

ကံၣ်ဝဲလီၤကဲၣ်လၢကပီၤဆးထီၣ်အဒၢ

ကံၣ်ဝဲဒ်အမဲာ်သက့ၢ်အသိး

ကံၣ်ဖးဒုဝဲဒ်ဆီအခိၣ်အသိး

တၢ်မဲၣ်ဖျၢၣ်ဘိးထီၣ်	ကံၣ်လီၤကံၣ်လၢပမဲၣ်ကွီၤဒီးအဃၢၤဘိးထီၣ်ထူၣ် အသးဒီးအဖိတခိခံဘိ
ကံၣ်ယုကပြီၢ်တီၢ်	ကံၣ်အဖျၢၣ်လၢအဘိတဖျၢၣ်တဖျၢၣ်ထဲစုဆၣ်ခိၣ် နါစ့ၤတဘိၣ်ဖျိၣ်တဘိၣ်ဖျိၣ်
ကံၣ်တၢ်ပျၢၣ်	ကံၣ်တၢ်ပျၢၣ်တၢ်ပျၢၣ်န့ၣ်ကံၣ်ဝဲလၢအဒိၣ်ဃီၤအလုၣ် တဘိတဘိ
ကံၣ်ဆဲးတပိၣ်	ကံၣ်လၢအဂီၤတဖျၢၣ်တဖျၢၣ်ဒီးဘ့ၣ်ညါ
ကံၣ်တပယွဲၢ်တပယွဲၢ်	ကံၣ်လၢအဘိတနီၤ, အသူတနီၤ, ထဲသိးစုမုၢ်ယုၣ်, ထဲသိးစုမုၢ်ဒိၣ်ဒီးအထီအိၣ်တဖံး, အိၣ်တစိးဒီးကံၣ် ဒိၣ်တူၣ်တနီၤ, ကံၣ်ဆၢထၢၣ်တနီၤ.
ကံၣ်စံၣ်ဘဲ	ကံၣ်စံၣ်ဘျၢၣ်ကံၣ်စံၣ်ဘဲမုၢ်ခိၣ်ဖၢၣ်သူကံၣ်ယုလၢ အ ဝါပြီၢ်ကဒံၣ်ဒိၣ်ထီၣ်လွံၢ်အကိၢ်အသိး
ကံၣ်ကဝီၤ	မုၢ်ခိၣ်ဖၢၣ်သတိၢ်ကံၣ်ဝဲအဖျၢၣ်ဝးတရံးလၢအဂီၤ မုၢ်ဂ့ၤ, အဘိမုၢ်ဂ့ၤ, အသူမုၢ်ဂ့ၤ
တၢ်ကပိၤ	ကံၣ်ဝဲခံကထၢဒီးလီၤကံၣ်လၢတၢ်သၣ်ကပိၤဖိးဘၢ ချံကံၣ်ယုအဂ့ၢ်အပီၢ်တအိၣ်, ကံၣ်တဖျၢၣ်ဖျၢၣ်လၢ အဝါမုၢ်ဂ့ၤ, အဂီၤမုၢ်ဂ့ၤ, ပြီမုၢ်ဂ့ၤ, သွါမုၢ်ဂ့ၤ

ခိၣ်ဖၢၣ်ကံၣ်တဖၣ်အါတက့ၢ်တၢ်ထါအီၤအလဲၢ်တထါဘျဲၣ်ဒီးတနီၤန့ၣ်အလဲၢ်အိၣ် ဝဲတပျၢၢ်ဘျဲၣ်လီၤ. မ့မုၢ်အထီတခီအါတက့ၢ်ကအိၣ်ဝဲခံပျၢၢ်တထါသၢပျၢၢ်လီၤ. ခိၣ် ဖၢၣ်ခဲလၢကံၣ်တၢ်ထါအီၤန့ၣ်အစိးနါလုၣ်န့ၣ်တၢ်ဟံတုၢ်အီၤအနွံအသိးလီၤ. ခိၣ် ဖၢၣ်ကံၣ်တဖၣ်အါတက့ၢ်တၢ်ထါကံၣ်အီၤလၢအစိးနါခံကပၤဒီးအခၢၣ်သးဟံ တုၢ်ဝဲအဝါ, အဂီၤလဲလဲလီၤ.

ဒ်ယဟ်ဖျါတၢ်လံအသိးပကညီအကူအသိးတဖၣ်အိၣ်ဒီးအခိပညီအခိအယိတဖၣ်အသိးပိၢ်မုၢ်ပိၢ်မၤတဖၣ်ထါဝဲကံၣ်ဝဲခိၣ်ဖၢၣ်န့ၣ်ဒ်သိးပိၢ်ခွါတဖၣ်လၢအ

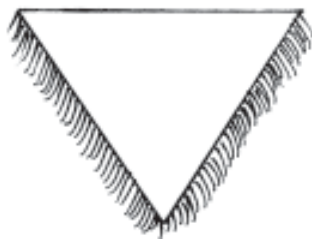
ဖျဉ်အီတဖျဉ်ကသးတိဒီးအီ၊ ကပလီပဒီးအသး၊ ကသ့ဉ်နီဉ်အီအဂီလီ၊
အဒိ၊ ကံဉ်ဝဲလၢတၢ်ဒံချံ၊ တၢ်ဝဉ်သိလဉ်၊ ကလီဖံးကွီအသး၊ တဖျဉ်မ့ၢ်ဒံသိး
ကသ့ဉ်နီဉ်အီဉ်လူၢ်ကွၢ်လူၢ်ချံ၊ အီဉ်ဒံကွၢ်ဒံချံ

နသးမ့ၢ်တိဒိထီဉ်ကံဉ်ဘီ - ကအဲဉ်နၢၤဒိနီဉ်သိမိ၊ ခူဉ်နီဉ်လုစံးသၢသးစူ၊ ခူဉ်
က့ၤမ့ၢ်အ့ၤလၢတၢ်ပူၤသ့ဉ်တဖျဉ်န့ဉ်လီၤ။

တနီၤနီၤမ့ၢ်တၢ်ဟ်ဖျါအတၢ်ဟဲလီၤစၢၤလီၤသ့ဉ်တၢ်အီဉ်တၢ်ဆိးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ
တၢ်ဖံးအီဉ်မၤအီဉ်တဖျဉ်လီၤ။ တနီၤနီၤစ့ၢ်ကိးမ့ၢ်တၢ်ဟ်ဖျါတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတ
ဖျဉ်၊ တၢ်လုၢ်ဒိဉ်ပွၤဒိဉ်တဖျဉ်လီၤ။ ခိဉ်ဖျဉ်တနီၤထါဃုဉ်ဒုဉ်လဲၣ်လၢတၢ်မံၤလၢ၊
တၢ်လုၢ်တၢ်ယီၤအဆူဉ်လီၤ။

ခိဉ်ဖျဉ်ဝါသၢနၢၤလွံၢ်နၢၤ

ပှၤကညီတဖျဉ်မ့ၢ်ပှၤလၢအဖံးမၤတၢ်လၢစုးပူၤသံဉ်ပူၤ၊ ဘဉ်ဃုာ်ထီဉ်ဃုာ်လီၤ
လၢအသးသမူကပူၤဖျဲးအဂီၢ်ဘဉ်ပဒုဉ်အသး၊ ပလီၢ်ပဒီးအသးတဘီယုၢ်ယီၤအ
ယီၤဖျဉ်အခိဉ်လီၤ။ ဒံသိးအခိဉ်ဘိဉ်အသုတဘျးလၢသ့ဉ်ဒုဉ်န့ဉ်ဒီးထါဝဲခိဉ်
ဖျဉ်တနီၤအီဉ်လွံၢ်နၢၤဒီးတနီၤသၢနၢၤစ့ၢ်ကိးလီၤ။

ခိပ်ဖျာဝါလွှာ်နာ်အံၤချံးကွၢ်သးနာ်ဒီးမ့ၢ်ဖျာဝါန့ၣ်စၢ်တံၢ်လၢအခိၣ်လီၤခံ၊
အကိၣ်ကျၢၤထံးန့ၣ်လီၤ. တဘျီဘျီဘိၣ်ထီၣ်စ့ၤထီၣ်တၢ်လၢအပူၤဒီးစၢ်တံၢ်ကွၢ်
အနာ်တဖၣ်ဒီးဆွံၣ်ဝဲဝဲဒီးယိးဝဲလၢအဖံၣ်ခိၣ်လီၤလီၤ. အသးနာ်တဖၣ်
ဖဲအခိၣ်လၢခးပူၤသံၣ်ပူၤအခါန့ၣ်ဖျာဝါဒီးဆဲးကိၣ်ယီၤဖိဂီၤဖိဘီလၢအခိၣ်ဖျာ
ဝါအဖိလၢအနာ်ကုဖိခိၣ်လီၤ.

(၈) တၢ်အနွံအဒိၣ်ဘၣ်ပလီၤ

ပကညီအကူအသိးတဖၣ်, အခိၣ်ဖျာ, အထၢၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးအနွံဒီးအဒိၣ်
လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ပၢ်ဖျါအတၢ်ဟဲလီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်တမံၤဒီးမ့ၢ်တၢ်ပၢ်ဖျါတၢ်တိတၢ်
လီၤ, တၢ်စိတၢ်ဆ့ၢ်, တၢ်တဘၣ်ဒွံးဘၣ်ဒွါလၢတၢ်တယံတလၢဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
လီၤ. ဖဲပိၣ်မုၢ်ဂ့ၤပိၣ်ခါဂ့ၤမ့ၢ်မၤတၢ်, လဲၤတၢ်ကွၢ်တၢ်လၢတဘၣ်ကျဲၤဧၤကပူၤဧၤ
ဘၣ်ဒီးတၢ်အနွံအဒိၣ်တဖၣ်ပၢ်ဖျါဝဲလီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤမၤအိၣ်လိာ်အသးလၢ
ထါဒီးစံးဝဲ,

ယဆိမိၣ်ဖိအိၣ်သဘျု

ဖီကိၣ်ခံဘျးလၢဂ့ၢ်ဒု

ယဆိမိၣ်ဖိအိၣ်သဘျု

ဖိအိၣ်ဒီးအဆူၣ်အဒု

ပိၣ်မုၢ်ဖိတဖၣ်တခါ မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ဒီးတူၢ်တန့ၢ်ခိၣ်တကဲဘၣ်အယိစံးဝဲ

ယအိၣ်ဒုၣ်ယတၢ်ဂ့ၤဂ့ၤ

ယဆိးဒုၣ်ယတၢ်ဂ့ၤဂ့ၤ

ပုၤလူၤပုၤဘၢယတဘု

ပုၤဒုပုၤဘၢယတဘု

ပၢၣ်တလၢၣ်ဖိမိၢ်သိးဆု

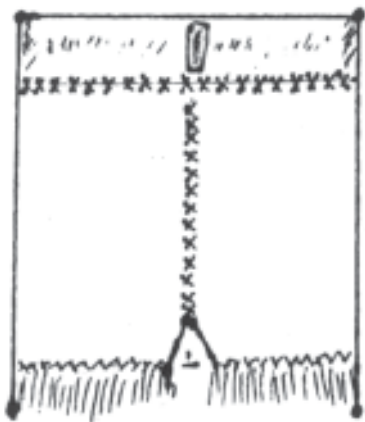
အိၣ်သုတစံးတၢ်ဒ်န့ၣ်

လၢတၢ်န့ၣ်အယိပကညီဖိအကူအသိးတဖၣ်အိၣ်ဒီးအနွံန့ၣ်အခိၣ်ပညီအိၣ်ဝဲလီၤ.

(ဆ) ဟိန္ဒူထဲကုဒီးဖျိန်ခံ

ကညီဟိန္ဒူလၢအကၢဆုပျိုဖးထီတုၤလၢခိၣ်နၢၣ်ခံတဖၣ်တလိၣ်အကူထဲကူ၊ တလိၣ်အကူဖျိန်ခံဘၣ်. မ့မ့ကညီဟိန္ဒူလၢအကၢဆုပျိုတုၤလၢအခံကီၢ်တဖၣ်လိၣ်ဝဲလၢကဘၣ်ကူဖျိန်ခံလီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်က့ၤကညီဖိလၢအမ့ၢ်ပှၤတီအူဖိဒီး ကီၢ်မ့ၢ်တြီၤဖိတဖၣ်မ့ၢ်ပှၤကူဖျိန်ခံတဖၣ်လီၤ.

ဖျိန်ခံအဖုၣ်

ထါဝဲတၢ်ကံးညၢၣ်ခံဘျဲဒီးဆးစဲဘူးက့ၤဝဲလီၤ. လၢအနွံအိၣ်တခါဆးစဲဘူးက့ၤလၢအခၢၣ်သးဟ်တ့ၢ်ဝဲအတြီၤအခိၣ်, အကံၣ်ဒုၣ်လီၤ.

လၢအယီၤဒုတခါကံးချဲးလီၤက့ၤဝဲနီၤစုမ့ၢ်သၢဘိဒီးဆးတံၢ်က့ၤအီၤလီၤ. အခိၣ်အထီတုၤခိၣ်လုၢ်ခိၣ်လီၤ. ဝဲအလဲၤက့ၤဖံးမၤအခါကူဝဲဖျိန်ခံအံၤလီၤ.

လၢအယီၤဒုလၢအကံးချဲးလီၤဝဲအပူၤန့ၣ်ဒၢန့ၣ်ယီၤသကိး မ့တမ့ၢ် ပျံၤဒီးစၢယၢ်က့ၤဝဲလၢအမံၤညါတခါလီၤ.

ဖျိန်ခံ (အခိၣ်ထီ)

ဖျိန်ခံအခိၣ်ထီအံၤအါတက့ၢ်မ့ၢ်ဒုၣ်အသူလီၤ. ဘၣ်ထါဝဲတၢ်ကံးယၢ်အလံာ်တနီၤ, အအံၣ်တနီၤဝံၤမးဆးစဲဘူးက့ၤဝဲလီၤ. တုၤစးဖိကဟ်တၢ်ကံးညၢၣ်တဖၣ်ဟဲတုၤဒီးတံၢ်ဝဲဒီးဆးက့ၤဝဲလီၤ. ဖျိန်ခံအံၤမၤအသးဒ်ယီၤဖျိန်ခံအသိးလီၤ. ဝဲအအိၣ်လၢဟံၣ်လၢပီလဲၤတံၢ်တဖျါ, လဲၤဘျုးထူဘါယုၤ, လဲၤမူးလဲၤဝဲအခါကူဝဲလီၤ.

တဒိဝါ (ကဒိဝါ)

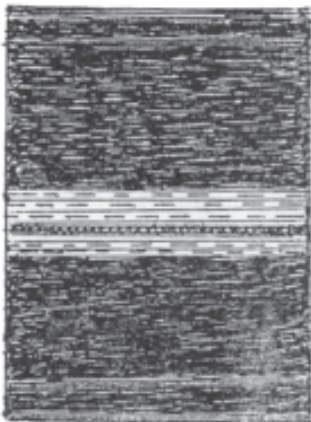
တဒိဝါမှိုထဲကူအဝါဒီဘွန်လီ၊ လာပိာ်ခွါတဖန်ကကလံ၊ကလဲအသးအဂီၢ်မှိုဂှ၊ လာကကူဝဲအဂီၢ်မှိုဂှ၊ထါဝဲတံကံးညာ်ဒ်ယုာ်တံ၊ပျအသးလာအဒိၣ်ယီ၊ အသးဝံးဆးစဲဘူးက့၊ဝဲလီ၊ တဒိဝါအခိၣ်ထံး၊ အခါၣ်သးဒီးအခိၣ်ဒီတဖန်ထါဝဲအတယံးခံဘိလီ၊

ထဲကူ

ထဲကူမှိုထါန့ၣ်ဝဲတံကံးညာ်၊ တံ၊ပျဝဲလာအဂီၢ်ဒီးဆးစဲဘူးက့၊ဝဲ (နှစ်နံစပ်) လီ၊ တု၊တံထါထုာ်တဖန်အိၣ်ထီၣ်ဒီးတံထါအီ၊တခါၣ်ယီလီ၊

ခဲအံးဖိကဟုာ်တဖန်ထါဝဲညီအယိထါက့၊ဝဲအလွဲအကလုာ်ကလုာ်ဒီးရ၊လီ၊ လာကီၢ်ပယီ၊ဒီဘွန်အယိကညီဖိတဖန်ကူဘၣ်ဝဲတကးဘၣ်ပှ၊ထူလံးဖိအဂါတဖန်ဒီးကလုာ်ဂါတဖန်ကူဝဲမုာ်မးလီ၊ ကညီဖိအလွဲမှိုတံအဂီၢ်အယိမံပကဟ်သ့ၣ်ဟ်သးဒ်သးပတံသးဒူသုတလီ၊မံတဂ့၊အဂီၢ်လီ၊

(၅) ဟိမုာ်အိၣ်ဆိးဒီးအနံၣ်

ဘၣ်ယးဒီးနံၣ်န့ၣ်ဒ်ပှ၊ကညီတဖန်အန့ၣ်အထါအိၣ်ဆိးလီၢ်ကျဲအသးထါကူဝဲနံၣ်လီ၊ နံၣ်တဖန်န့ၣ်ထါဝဲခံခါၣ်ဒီးဆးစဲဘူးက့၊ဝဲလီ၊ လာပမံ၊ပပှ၊အစါန့ၣ်တဆးစဲဘူးက့၊ဝဲဘၣ်၊ ဟိမုာ်တဖန်အိၣ်ဒီးယီၢ်ဒိၣ်ပျံးကိးဂါဒီးဆွံန့ၣ်လဲယီၢ်ဒီးယီၢ်ဒိၣ်ပျံးအကဆူးဝံးမ၊ဘံၣ်မ၊ဘာဝဲလာအမဲာ်ညါတခီလီ၊

နံာ်ကျိဝါ

နံာ်ကျိဝါမ့ၢ်ထါဝဲအသုဒ္ဓါးအခါးသးထါဝဲအဝါကျိဝါဝဲတဘိတဘိဒီးအခါးသး
ခဲခါအံၤဆးစဲဘူးက့ၤဝဲလၢအကျိဝါအသးတခါန့ၣ်လီၤ. နံာ်အံၤအါတက့ၢ်ကီၢ်
တီအူပကူပိာ်မုာ်တဖၣ်ဒီးဘဲဖိလၢအအိၣ်ဘူးဒီးပကူတဖၣ်ကူဝဲလီၤ. မ့မ့ၢ်ဘဲ
ဖိတဖၣ်ကျိဝါဝဲန့ၣ်ကံာ်ယုကံာ်တူဝဲလၢအဂီၤလီၤ. အခါးသးကျိဝါဝဲအံၤက
အိၣ်ဝဲတထါဒီးလွံၢ်စုမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

နံာ်ရၣ်

နံာ်ရၣ်

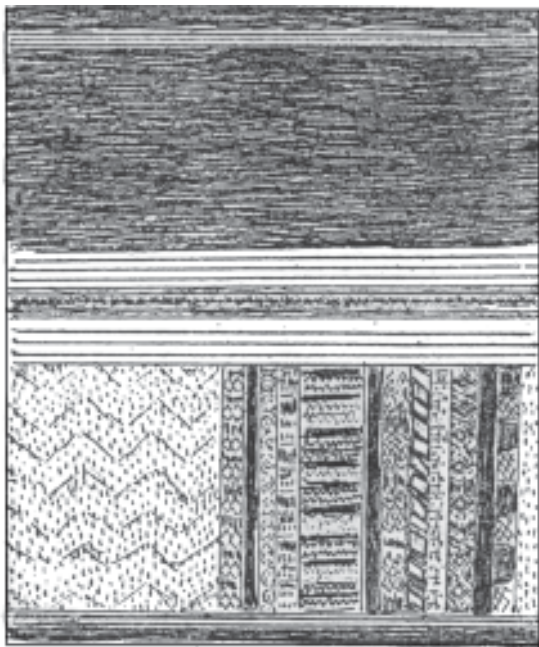
နံာ်ကံာ် (နံာ်စိရၣ်)

နံာ်ရၣ်မ့ၢ်အသုဒ္ဓါးဘၣ်ဘၣ်ဆၣ်အခါးသးကျိဘိဝဲတဘိကျိဂီၤဝဲတဘိလီၤ. ထါ
ဝဲခဲခါဒီးဆးစဲဘူးက့ၤဝဲလီၤ. ကျိဘိကျိဂီၤဝဲန့ၣ်ကအိၣ်တပျၢ်ယၣ်ယၣ်လီၤ.
ပုၤလၢအကူနံာ်အံၤအါကတၢ်မ့ၢ်ဝဲကဲၤခါးဖိဒီးဘဲဖိတဖၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ဘဲမိၤပုၤတ
ဖၣ်တကျိဂီၤကျိဘိဝဲဘၣ်. ထါဂီၤဝဲအခါးသးအံၤလၢသတိၢ်လီၤ.

နံနံကံနံ(နံနံစိရံ)

နံနံကံနံမှီနံနံဒီဘုဂ်ညါနံနံကံနံဒီတူဂ်ဝဲတကျါတကျါဒီယိဖိမိအသိးမှီဂု၊
ဒီဆာဂ်လၢသိးမှီဂုဒီးအလွဲမှီအဂီ၊ မ့တမှီ အသူဒီးဒီသးလီဝဲအလွဲအသိး
ထါဝဲလီ၊ ထါဝဲခံခာဂ်ဝဲဆးစဲဘူးက့ဝဲလီ၊ လၢအကံနံဝဲလုဂ်နံနံမၤဝဲလၢ
လုဂ်အဘိမှီဂု၊ အလါမှီဂု၊ အဝါမှီဂုလီ၊ နံနံအံလၢပုၤတီအူဖိတဖၣ်
အကျါပုၤလၢအကူဝဲအါကတၢၢ်မှီကဲၤဘါဒီးဘွဲဖိတဖၣ်လီ၊ ကဲၤဘါကိးဝဲလၢ
နံနံစိရံဒီးဘွဲဖိကိးဒၣ်လၢနံနံကံနံလီ၊ ကဲၤဘါဖိမှီဂု၊ ဘွဲဖိတဖၣ်မှီဂုလၢ
ဖိစါဖုစါနံနံထါဝဲလၢသတိလီ၊

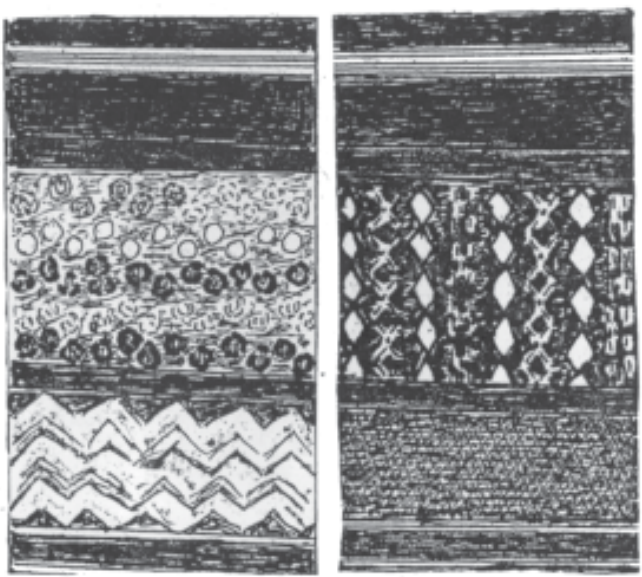
နံနံကံနံခံ (ဘုဒုလိာ်မှီထီဂ်)

နံၣ်ကံၣ်ခံၣ်တၢ်ထါအိၤခံၣ်ဒီးတခါၣ်န့ၣ်တၢ်ထါတၢ်ကျိၣ်တကပၤတၢ်ထါသ
လံၤအကပၤတခါလီၤ. ကျိၣ်ဝါၣ်လွံၣ်ဘိၣ်ကျိၣ်ဂီၤလွံၣ်ဘိၣ်လီၤ. အခါၣ်အဝဲအံၤဟံၣ်
လၢအဖီခိၣ်တခါလီၤ. အတခါၣ်န့ၣ်ထါဝဲတၢ်ကျိၣ်ဝါၣ်လွံၣ်ဘိၣ်ဝံၤထါကံၣ်ထါဝဲ
ကံၣ်ဝဲတပျီၣ်တပျီၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်တိၤပျၢ်န့ၣ်ဟံၣ်ဝဲဖးလဲၣ်ဒီးတၢ်ကံၣ်အကတဖၣ်
ခံၣ်သၢခါန့ၣ်ဟံၣ်တၢ်ဝဲအသူတပျီၣ်တပျီၣ်လီၤ. ထါကံၣ်ဝဲလၢတၢ်တိၤပျၢ်, ဒုၣ်မဲၣ်
ချံ, တၢ်ဆွဲၣ်သး, တၢ်သဝံးဖိ, တၢ်ဒံချံ, တၢ်ဝၣ်သိလၣ်, စီးကပူၤ, တၢ်ကိး
လွံၣ်ဒီးအိၣ်ဒီးအါမးလၢပကိးက့ၤအိၤတဘၣ်လၢၤဘၣ်လီၤ. နံၣ်ခံၣ်အံၤဆး
စဲဘူးဝဲလီၤ.

နံၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ထါအိၤလၢဘဲဖိလၢဒုလိၣ်မုၢ်ထီၣ်တဖၣ်ဒီးမုၢ်လၢတၢ်ကံၣ်တၢ်အူ
အိၤကီၢ်ခဲခဲအယိခဲအံၤပုၤထါသ့တအိၣ်လၢၤဘၣ်အိၣ်တၢ်ဒုၣ်စ့ၤဂၤမိၤလီၤ.

ကီၢ်မုၢ်တြီၤအနံၣ်

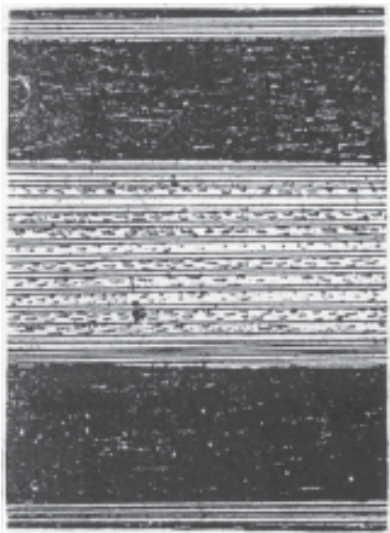
နံၣ်အံၤထီၣ်သၢခၢၣ်ဒီးဆးစဲဘူးက့ၤဝဲလီၤ. နံၣ်တနီၤထီၣ်ဒဲခံၣ်လီၤ. နံၣ်တဖၣ်အါတက့ၢ်ထီၣ်လၢလုၣ်အဂီၤဒီးအူအဖီ, ကံၣ်ယုကံၣ်ဝုၤဝဲဒ်ပယၢၤထီၣ်တၢ်ကံၣ်တၢ်ဝုၤတဖၣ်အမံၤအသၢၣ်အသီးလီၤ. တနီၤန့ၣ်ထီၣ်ဒဲခံၣ်ဒီးအဖီခိၣ်တခၢၣ်န့ၣ်ထီၣ်ကံၣ်ဝဲဒ်ထီၣ်ပှၢ်အမဲၢ်အသီးဒီးအတခၢၣ်န့ၣ်ကံၣ်တၢ်ပျဲဝဲလီၤ.

မိၤန့ၢ်ပှၢ်အနံၣ်

မိၤန့ၢ်ပှၢ်လၢအအိၣ်လၢပကိၢ်အကစၢ်ခိၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, အိၣ်လၢတီၢ်အူမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤစိး, တုၤလၢကီၢ်မ့ၢ်တြီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကီၢ်ဆီထံး, ချၢၣ်လွံၢ်ထူၣ်, နူသထူၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, အဆုဘၢၣ်, ဆုမိၢ်သူ, ဆုအူတဖၣ်ထီၣ်, ဆးဝဲ, အူဝဲယံၤယံၤလၢလၢကီၢ်ခဲခဲဝဲမ့ၢ်အနံၣ်တခီအါတက့ၢ်ထီၣ်ဒဲအသူလဲလဲ, မ့တမ့ၢ် အလါအဲးအဂီၤဒီးကူဝဲလီၤ. တနီၤနီၤလၢအသးစၢ်ဒီးတဖၣ်နံၣ်အလွဲၢ်အသူ မ့တမ့ၢ်အဂီၤန့ၣ်ထီၣ်တၢ်ပျဲဝဲလၢအလုး, အဂီၤယဲးတဘိတဘိဒီးတနီၤထီၣ်တၢ်ကူဝဲစ့ၢ်ကီးလီၤ. တနီၤနီၤကံၣ်ဝဲအူဝဲအဖီဘၣ်ဆၣ်ဖျါတဂ့ၤထဲသီးကီၢ်မ့ၢ်တြီၤအနံၣ်ဘၣ်.

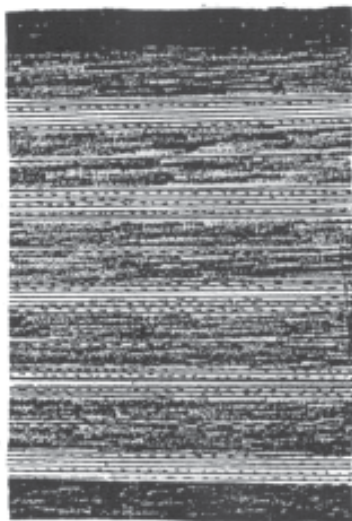
ယိပ်ထပ်ယိပ်ဝှံအနံ

နံအံကညီဖိလအအိအဆိးလ၊
ယိပ်လိာ်ကျိထပ်, ဝးဝးတုလတီနီ
ကစါခိာ်တဖာ်ကူဝဲလီ. ထါဝဲအဂီ
ဒီဘုာ်ဒီးလအခါးသးန့ထါဒီာ်တူာ်
ဝဲလအဝါ, အလါ, အဘီတကျိတ
ကျိလီ. လအဝါ, အလါ, အဘီအ
ကျိအံကံာ်ဝဲလလုာ်ဒ်အလွာ်အိာ်ဝဲ
အသိးအယိပ်မုာ်တဟ်သ့ဟ်သးဘာ်
ဒီးပတထံာ်ဘာ်. ခဲအံမိာ်လမ့ာ်, ဖာ်
အာ်, မူတါ, ကီာ်ပသံာ်တဖာ်ထါဝဲ
အါမးဒီးမုာ်လတါထါအီလအစးဖိက
ဟာ်ညီအယိထုးထီာ်ရါလီ.နံအံ
ဆူကီာ်ပယိဒီဘုာ်လီ.

နံမာ်

နံမာ်န့ပုကူအါတက့ာ်လအျါလိာ်ကျိ
ထံထပ်စ့တကပလီ. လအညါပုထါလ
သတိာ်ဒီးပကွာ်ဂုမးလီ. ပမ့ာ်ပပုာ်လ
ပျါတဖာ်ထါဝဲလနဲမုာ်တဆိဒီးအတိ
အိာ်ဝဲတဆဲယုာ်, အမာ်အိာ်ယုာ်, အ
တယံအိာ်သဆဲလွာ်ဘိလီ. အါတက့ာ်
တါထါအီလလုာ်အဂီဒီးအတိတဖာ်
ထါဝဲလအဘီမုာ်ဂု, အဂီလုးမုာ်ဂု, အ
လါ, အလါအဲးမုာ်ဂုလီ. ခဲအံလကီာ်
ပသံာ်မိမုးတခါထါဝဲအါမးလီ.

(ည) နှုတ်ထာနွဲ့ခီကလေးသီ

ပမုံပပှ်အထါတယု်စံးဝဲ

၁. မိ်တူင်လၢပျၢလီၤနွဲ့ခီ
ပၢ်ကီၤလၢပျၢလီၤနွဲ့ခီ
လီၤလၢနီၣ်ဘိကျိၣ်တခီ
လီၤလၢစီၤပကူတနီၤ
လီၤဖးယု်ဟဲဝၣ်ကလီၤ
ကီၢ်တမုၢ်ယွၤထီၣ်ယွၤလီၤ
၂. လၢပျၢမိ်ဖိတန့ၣ်ဃီ
လၢပျၢပၢ်ဖိတန့ၣ်ဃီ
လီၤလၢနီၣ်ပဒဲးတန့ၣ်
လီၤလၢမိၤန့ၢ်ပှၤတန့ၣ်
လၢမုံၤဒီးပှၤစိၣ်ဖး
အိၣ်ဂုၤဂီၤလၢအံၤလၢဘး
၃. မိ်စၢၤလၢပျၢတထၢဃီ
ပၢ်စၢၤလၢပျၢတထၢဃီ
လီၤလၢနီၣ်ပအၣ်တထၢ
လီၤလၢခွဲၣ်ဝုၤဝီၤခံထၢ
ဝၣ်ကလီၤယု်ဟဲလီၤဖး
ကီၢ်ဟးဂီၤလီၤမုၢ်လီၤဖး

ဒ်ပမုံပပှ်အထါတယု်အတၢ်ဟ်ဖျါအသိးပဝဲကညီဖိတဖၣ်ပမုၢ်မိ်စၢၤလၢပျၢတထၢဃီပၢ်စၢၤလၢပျၢတထၢဃီအဃိလၢထံးလၢသီပတၢ်ကူတၢ်သိးကမုၢ်ဒၣ်တၢ်ဒ်သိးသိးလီၤ. ခီဖျါလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်တရံးအသး, တၢ်တုၤအိၣ်လိာ်သးတညီဘၣ်အဃိပတၢ်ကူတၢ်သိးတဖၣ်တၢ်ကံၣ်ဃုကံၣ်ဝုၤတၢ်အူအဖိတဖၣ်လီၤဆီလိာ်ကုၤအသးတစဲးတစဲးလီၤ.

အဒိမိန့်ပုၤအန့ၣ်အထၢလၢပကိကစၢ်ခိၣ်တဖၣ်ဒီးမိန့်ပုၤလၢတီအူမ့ၢ်ထီၣ်က
လံၤထံးတဖၣ်, ကီၢ်ဆိထံး, လၢ်ဒိၣ်, ကီၢ်မုၢ်တြီၤဆူၣ်သထူၣ်မိၣ်လမ့ၣ်တုၤဘျံး
ဒဲၣ်တဖၣ်အဆူၣ်ပျီၤမ့ၢ်အဝါဖးထီၣ်ဒီးအခိၣ်လၢ်ခိၣ်တုၤလၢအစးန့ၣ်အဂီၤလီၤ.
ပိာ်မုၢ်တဖၣ်ဆးဆ့ဘၢၣ်, ဆ့မိၢ်သူ, ဆ့အူတဖၣ်အက့ၢ်အဂီၤသိးသိးလီၤ.
နီၢ်ပဒဲးအဖိအလံၤလၢအမ့ၢ်မိၢ်ထံးလၢမုၢ်ထီၣ်တဖၣ်တုၤလၢတီနီၢ်ကစၢ်ခိၣ်တ
ဖၣ်ကၤဆူၣ်ပျီၤဒီးကီၢ်မုၢ်တြီၤဆူၣ်ပျီၤ, ဒီးမိန့်ပုၤဆူၣ်ပျီၤအသိးလီၤ.

စီၤဝုၤဝီၤအဖိအလံၤလၢအအိၣ်လၢထံထၣ်စူတုၤလၢအစ့ၣ်, ပွဲၣ်, သၣ်ယၣ်
ဝတံၣ်တဖၣ်ကၤဝဲဆူၣ်ပျီၤဒီးကီၢ်မုၢ်တြီၤဆူၣ်ပျီၤတနီၤ, ဒီးမိန့်ပုၤဆူၣ်ပျီၤတနီၤလီၤ.
ပိာ်မုၢ်တဖၣ်ဆးဘျဲၣ်ဝဲဆူၣ်လၢဖိဖိတဖၣ်ဒီးကူဝဲန့ၣ်အါတက့ၢ်န့ၣ်မဲၣ်လီၤ.
သရၣ်မုၢ်မ့ၣ်ဝရံၣ်ကီၣ်ကွဲးပျါဝဲအဖံအဖုလၢထံထၣ်စူတခီအကူအသိးန့ၣ်အဖု
သးပုၤအဆူၣ်ပျီၤဖးထီၣ်ခဲဘျဲၣ်အကျါတဘျဲၣ်န့ၣ်ဒီးသိးမိန့်ပုၤအဆူၣ်ပျီၤဝါဖးထီ
ဘၣ်ဆၣ်အခိၣ်ထံးန့ၣ်တၢ်ဆးအီၤထီၣ်ပုၤမိၢ်အသိးလီၤ. မ့မ့ၢ်ဖဲသးပုၤအဆူၣ်မိၢ်
သူန့ၣ်မၤအသးဒီးမိန့်ပုၤအဆူၣ်ဘၢၣ်အသိးဘၣ်ဆၣ်တဆးဝဲလၢဘၢၣ်အချံ
ဘၣ်ထါဝဲဆူၣ်န့ၣ်ကံၣ်သဘဲဂ့ၤမးလီၤ.

ဒ်ပနၢ်ပၢ်ပဝဲကိးဂၤအသိးထံထၣ်စူမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်ပျါထီၣ်အသီအယိပသးလီၤပ
သးတဆိဘၣ်ဆိလီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိပကူပသိးတဖၣ်လၢထံးလၢသီန့ၣ်က
မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်ဒ်သိးသိးဘၣ်ဆၣ်ခီဖျိန့ၣ်လၢတၢ်ဆၢကတီၢ်တရံးအသးအယိဒ်ပတၢ်
လဲၤခီဖျိဒီးပတၢ်အဲၣ်ဒီးအသိးပထါအီၤပဆးအီၤလီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိအလီၢ်
အိၣ်ဝဲလၢပကထီၣ်က့ၤတၢ်က့ၤထံတၢ်ခီဒ်ထါဖိတယုၢ်အံၤစံးဝဲအသိးလီၤ.

လၢပျါပန့ၣ်န့ၣ်ခီ	န့ၣ်န့ၣ်ခီတခိၣ်ယိ
ထီၣ်က့ၤတၢ်က့ၤထံတၢ်ခီ	ထီၣ်က့ၤတၢ်က့ၤပၤပၤဟၢခီ
ထီၣ်က့ၤအဆၢမ့ၢ်ဘၣ်လံ	ပန့ၣ်ခီချၢၣ်ထီၣ်ဘံ

၄. ကယာကယဲဂျပဝဲ

ပသးပှ်စံးဝဲ, ကုဂုၤထီၣ်လၢယုၣ်လၢဟီး
 နီၣ်ဂုၤထီၣ်လၢသံၣ်လၢဖိ

ကညီၣ်ဟီၣ်မုၢ်ဟီၣ်မၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂုၤ, ဟီၣ်ခါတဖၣ်မ့ၢ်ဂုၤလၢတၢ်မၤသံမၤလၢထီၣ်သး
အဂီၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ကယာကယဲအသးအကလုာ်ကလုာ်လီၤ. ပပှၤကညီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်
ပှၤအဲၣ်တၢ်တီၢ်တၢ်လီၤတၢ်ဂုၤတၢ်ဝါအယိထူၤဒီးစ့န့ၣ်ပၢ်ဒိၣ်ဝဲစ့လီၤ. (ကဗျာ
ဆရာဦးကြံၣ်) ယၤထီၣ်ပှၤကညီၣ်အမ့ၢ် (တောင်မီးခင်) ပှၤအဲၣ်ဖဲးခုးဆူး
ခုး (တောင်ငွေခင်) ပှၤအဲၣ်ယၤဖဲစ့, ထံဖျံၣ်စ့, ပသးစ့, ခိၣ်ကျိၤစ့, ယီၤတ
ကိးစ့, ခိၣ်ကျိၤစ့သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. လၢပသးတၢ်အကျါတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤပၢ်ယုာ်
စ့ၢ်ကိးအယိအလီၢ်အိၣ်လၢပကသ့ၣ်ညါက့ၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.

(၁)ခိၣ်ကျိၤအကလုာ်ကလုာ်

ခိၣ်ကျိၤစ့

ခိၣ်ကျိၤစ့န့ၣ်ဟီၣ်ဝဲဘၣ်သလၣ်ဟံးဝဲအက္ခိၤဒီးသိးကတယၢ်မၤလၢထီၣ်မၤအိၣ်လီၤဝဲ
ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခိၣ်ကံၢ်ဖဲဘံ

ခိၣ်ကံၢ်ဘဲဖဲန့ၣ်မ့ၢ်ပှၤဟီၣ်စ့ဘူသလါနီၣ်စ့မုၢ်ဒိၣ်ဒီးအထိတခီအိၣ်ခံပျၢ်ဒီးက္ခိၤဝဲတ
ကူၢ်ဒီးအအိၣ်တၢ်န့ၣ်ကျိၤလၢအခိၣ်ဘိၣ်ထံးလီၤ.

ပှၤလၢအမၤသ့အိၣ်ဘၣ်တဖၣ်မၤဝဲခိၣ်ကျိၤစ့ဒီးတနီၤမၤဝဲလၢဖဲဘံလီၤ. လၢ
တၢ်ဂ့ၢ်အံၤမၤဝဲထါဒီးစံး

စီတခွါကျီခိင်ကံစု
ဟ်အမာ်ခဲလၢ်ခဲဆု
တဘျီဘျီမုၢ်ကနီၤဖိၣ်သၣ်ခွါတဖၣ်မၤအိၣ်လိာ်အသးလၢထီၣ်ဒီးစံးဝဲ
လဲၤတၢ်ခံၤခိၣ်ကျီၤစု
နပုၤဒါကဲယပုၤဒု
ယဟ်တုၤယခိၣ်ကျီၤစု
နကွၢ်လၢခံကွၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ
ပုၤလၢအတၢ်တအိၣ်တယၤတဖၣ်မၤထီၣ်ဒီးစံးဝဲ
ခိၣ်တဒိၣ်ဖဲဘံတဘီ
အဲၣ်ပုၤဖိပုၤမိၤသးလီ
ဖဲဘံဟ်ဖဲဘံတဘီ
နီၢ်ခိးဖဲဘံဟ်အသိ

(၁) ခိၣ်စၢ

ပုၤလၢအတၢ်တအိၣ်တဖၣ်မၤဝဲခိၣ်စၢလၢလုၣ်ဖျါလီၤ. မုၢ်ကနီၤတဖၣ်လုၢ်ဝဲခိၣ်
စၢလၢလုၣ်ဂီၤလုၣ်ဘီဒီးဖိၣ်သၣ်ခွါတဖၣ်ဘံထီၣ်ဝဲလၢအခိၣ်ဘိၣ်ထံးလီၤ.

(၂) သံၣ်ကျီၤစု

သံၣ်ကျီၤစုန့ၣ်မ့ၢ်မၤန့ၢ်သံၣ်လၢစုဒီးကျီၤဝဲတတ်ဧါလီၤ. ဖဲအခွံခိၣ်ခွံန့ၢ်ဝံၤဆှံး
လီၤဝဲလၢအခိၣ်ဘိၣ်အခိၣ်ထံးလီၤ.

(၃) နၢ်ဝဲၤနၢ်ဖိ(နၢ်ဒီး)

လၢတၢ်မၤလံၤမၤလၢထီၣ်သးအဂီၢ်ဟ်မုၢ်တဖၣ်မၤန့ၢ်ဝဲနၢ်ဒီးစုကွီၤလီၤ. တနီၤမၤ
ထူၣ်ဖျါဝဲစုညၣ်ဒီးဒုးစဲဘူးဝဲလၢနၢ်ဒီးအလီၤလီၤ. တနီၤနီၤဟ်န့ၢ်စုဒီးထးသွဲအ
သိး, နီၣ်ချံအသိးဒီးဒုးစဲဘူးဝဲလၢနၢ်ဒီးအလီၤလီၤစူၣ်လီၤဝဲလီၤ.

ပှၤလၢအတၢ်တအိၣ်တယၢၤဘၣ်တဖၣ်မၤန့ၣ်လုၣ်ဂီၤလုၣ်ဝါဒီးဒၢန့ၣ်ဝဲလၢအနၢ်
အပူၤလီၤ. တနီၤမၤစ့ၢ်ကိးဝဲလၢကျူးဒီးလီၤ. (ကျူးဒီးအဂ့ၢ်န့ၣ်ယကွဲးဖျါလၢ
ဖဲအကလုာ်ကလုာ်အပူၤလီၤ.)

(၄) ဖဲအကလုာ်ကလုာ်

လၢတၢ်ကယၢၤကယဲအကျါမုၢ်ကနီၤဖိတဖၣ်အါတက့ၢ်လံာ်ဖဲအကလုာ်ကလုာ်
လီၤ. လၢဖဲအကလုာ်ကလုာ်အကျါဖဲစ့န့ၣ်ပိာ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.
တဘျီဘျီလံာ်ဖဲတစ့ၢ်န့ၣ်ယဲၤပျံၤဘၣ်. ထါတကျးစးဝဲ

လါဖိထီၣ်သီတခွဲးဒဲး

နီၢ်လံာ်ဖဲစ့အမဲာ်ဆဲး

လါဖိထီၣ်သီအနိးစူ

နီၢ်ဒိၣ်ထီၣ်သီအမံၤဟူ

ဖဲအိၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဖဲထူ, ဖဲစ့, ဖဲဘံ, ဖဲဘၢၣ်, ဖဲမ့ၤယု, ဖဲလုာ်, ဖဲကျူးဒီး,
ဖဲချိာ်ကုဒီးကအိၣ်ဒီးဝဲလၢပတသ့ၣ်ညါဘၣ်လီၤ.

ဖဲစ့ထးသွဲ

ဖဲစ့ထးသွဲန့ၣ်ပိာ်န့ၣ်ဝဲစ့ဒ်ထးသွဲအသိးလီၤ.

ဖဲစ့ဖျါၣ်

ဖဲစ့ဖျါၣ်န့ၣ်မၤန့ၣ်စ့ဖျါၣ်ဒ်တၢ်ဂီၤအံၤအသိးဒီးတၢ်န့ၣ်ဝဲစ့ဖျါၣ်
တဖၣ်လၢပျံၤဖးထီလီၤ.

ဖစုဒံချုံ

ပိတ်စုဒံသီးဒံချုံတဖျဉ်တဖျဉ်ဝံးဒီးဒူးစဲဘူးဝဲလာစုကွီဆံးဆံးဖိတဖျဉ်ဒီးတဖျဉ်အကဆူးလီၤ.

ဖဘာၣ်

ဖဘာၣ်န့ၣ်မ့ၢ်အတုၢ်န့ၢ်ဘာၣ်ချုံတဖၣ်လီၤ.

ဖကျူးဒံး

ကျူးမ့ၢ်တၢ်ဖိဃၢ်တကလုာ်လီၤ. တၢ်ကိးစ့ၢ်ကိးအီၤလၢခိၣ်ပီၤအ့ၤလီၤ. ပယီၤကိးလၢ (ရွှေပိုးကောင်) လီၤ. တၢ်လၢကျူးန့ၣ်အဒံးလၢဟ့ၣ်ကတြၢ်ဒုၣ်ဒီးထဲစုမ့ၢ်စုဆၣ်လီၤ. အိၣ်ဝဲခံကလုာ်လၢဟ့ၣ်ဒီးအဂီၢ်လီၤ. ဖကျူးဒံးန့ၣ်တုၢ်န့ၢ်ဝဲဘာၣ်ချုံခံဖျဉ်သၢဖျဉ်ဝံးတုၢ်န့ၢ်ဝဲကျူးဒံးတဘျုး, တုၢ်ကဒီးဝဲဘာၣ်ချုံခံဖျဉ်သၢဖျဉ်ဝံးတုၢ်န့ၢ်ဝဲကျူးဒံးတဘျုးလီၤ. လၢဖဲသၣ်အဂီၢ်တုၢ်ဝဲကျူးဒံးခံဘျုးတဘျီယီၤလီၤ.

ဖလုၣ်

ပိတ်မုၢ်သးစၢ်တနီၤနီၤဟံးန့ၢ်လုၣ်ဂီၢ်လုၣ်ဘီဒီးမၤကိၣ်လိၣ်ဝဲတဖျဉ်ဘၣ်တဖျဉ်တနီၤနီၤစၢ်ဝဲဒံဖိဖိတဖိးတဖိးအသိးဒီးဒူးကဲထီၣ်ဝဲဒံဖဲသၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တမၤဝဲလၢလုၣ်ဘၣ်ဒီးမၤဝဲလၢသိဆူၣ်အလွဲၢ်အဂီၢ်, အလၢ, အဘီတဖၣ်ဒီးတုၢ်က့ၤဝဲလၢပျံၤန့ၣ်လီၤ.

ဖချိန်ကု

ကညီလၢအအိၣ်ဘူးလၢပီၣ်လဲၣ်နံၤတဖၣ်ဖဲထံထီၣ်ဝံၤထံလီၤက့ၤန့ၣ်ထၢန့ၣ်ဝဲ
ချိၣ်ဘီ၊ ချိၣ်ဂီၤဖိ၊ ချိၣ်ကံၣ်ယုၤဖိတဖၣ်ဒီးတုၢ်ဝဲဒ်ဖဲအသိးလီၤ။

ဖဘံ

တၢ်လၢဖဲဘံန့ၣ်ပပုၤကလုာ်ဟ်လုာ်ဟ်ပုၤအီၤအါန့ၣ်ထူတက့ၢ်လီၤ။ တၢ်ကတိၤ
ဒီးမိၢ်ဖါစံးဝဲ, “ကျိၣ်အိၣ်စ့အိၣ်ဖဲဘံအိၣ်ထူအိၣ်လီၤ။” ကျိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ပပုၤကလုာ်
အတၢ်လုၢ်ဒိၣ်ပုၤဒိၣ်တမံၤဒီးတၢ်ဟ်အီၤဒ်အသးသမူအိၣ်အယိတၢ်ကိးအီၤလၢ
ကျိၣ်တဖၣ်လီၤ။ လၢဖဲစိၤဖုစိၤကစၢ်ခိၣ်တဖၣ်ကျိၣ်အိၣ်အါမးလီၤ။ မ့ၢ်လၢကျိၣ်
အိၣ်အယိစ့ညၣ်တဖၣ်အိၣ်အါဝဲတုၤပုၤဘၣ်အန့ၣ်အီၤလၢကတံၤအပူၤဒီးန့ၣ်လီၤ
အီၤလီၤ။ လၢခံကျိၣ်တဖၣ်တၢ်ဟဲပုၤအီၤအပူၤဂ့ၤမးဒီးပုၤတသ့ၣ်ညါကျိၣ်အ
လုၢ်အပူၤဘၣ်အယိပုၤဆါကွံာ်ကျိၣ်တဖၣ်လီၤ။ စးထီၣ်ဖဲကျိၣ်တအိၣ်လၢဘၣ်
န့ၣ်တၢ်ဖှိၣ်တၢ်ယာ်တုၤအိၣ်ပုၤအယိပုၤထုးထီၣ်ဆါစ့ညၣ်တဖၣ်တုၤအလၢာ်က
ဒီးဒီးခဲအံၤကဲထီၣ်တၢ်ကအုကစွါလၢတၢ်ဝံၣ်တၢ်ကကံၤလီၤ။

ဖဲဘံစ့ၢ်ကိးအိၣ်လၢကညီဖိအိၣ်ဆိးအလီၢ်တၢ်လီၢ်သၢတီၤလီၤ။ တၢ်လၢဖဲဘံန့ၣ်
အိၣ်လၢအပူၤဒီးဟဲထီၣ်လၢအဝံၣ်ပူၤန့ၣ်ကိးမ့ၢ်ဂီၤဒဲးလီၤ။ ဖဲဘံန့ၣ်အဖျါၣ်
သ့ၤထံသိးဒီးမိၢ်ဂံာ်သၣ်ယၣ်ယၣ်ဒီးအလွဲၢ်န့ၣ်ဘိပုၤလီၤ။ ပမ့ၢ်ပပုၤစံးဝဲဖဲဘံမ့ၢ်
အိၣ်ဝးကဆိအစုဒီးပမ့ၢ်သးလိကဆိပလဲလိာ်လၢကဆိန့ၣ်တဘျီယီလီၤ။

ဖဲဘံဟဲထီၣ်လၢအဝံၣ်ဖိတဘိအဘိအသိးဒီးတၢ်ဒိၣ်တၢ်အီၤတလိၣ်တလိၣ်ဖိ,
ဒီးမ့ၢ်လၢအပူၤအိၣ်အယိတၢ်တုၤအီၤလၢလုၢ်န့ၣ်ဝဲလီၤ။ တၢ်စံးဝဲပုၤလၢအက
တိၤတၢ်တိတိလီၤလီၤ, မၤတၢ်တိတိလီၤလီၤမးဒီးလဲၤယုဝဲဖဲဘံန့ၣ်ထံၣ်န့ၣ်ဝဲလီၤ။
လၢတၢ်န့ၣ်အယိပုၤဂုၤကျဲးစးယုဘၣ်ဆၣ်တၢ်တထံၣ်န့ၣ်အီၤဘၣ်အယိမၤထါ
ဒီးစံးဝဲ

ဖဲဘံသၣ်စဲၤလၢမ့ၢ်န့ၣ်
သၣ်ဖဲဘံစဲၤလၢမ့ၢ်န့ၣ်
ဒီးကသ့ၣ်လဲၤအိၤတတုၤ
ဒီးကဆိလဲၤအိၤတတုၤ
နီၢ်ဒီးစိလဲၤအိၤမ့ၢ်တုၤ
ဖဲဘံသၣ်လီၤဆ့ၣ်လီၤဆ့
ဖဲဘံန့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်သုၤအိၤထဲတၢ်ကယၢကယဲ, တၢ်လုၢ်ဒိၣ်ပွၤဒိၣ်မိၤဘၣ်. အဘျး
အိၣ်ဝဲအါမးလီၤ.

ဖဲဘံလၢပကိၢ်လီၤအဘျး

တၢ်စံးဝဲပမ့ၢ်တီၢ်မ့ၢ်လီၤ, ပတၢ်အိၣ်မူမ့ၢ်ကဆိန့ၣ်ပမ့ၢ်လံာ်ဖဲဘံဒီးပမ့ၢ်ဟး, မ့ၢ်လီၤ
လၢပှၤထူလီၤတၢ်, စ့လီၤတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပှၤန့ၣ်လီၤဃာ်ဒၣ်လဲာ်ပထံၣ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်
ဟံလီၤအိၤလၢထူကမူၣ်အိၣ်အလီၢ်န့ၣ်ထူတဖၣ်ဟဲဘျးအိၤလီၤ. မ့ၢ်ထူလၢ
အဘၣ်မ့ၢ်အူဝံၤ (အထညၣ်ပျက်) တဖၣ်အဝဲတအိၣ်ဝဲလၢၤဘၣ်.

ဖဲဘံမ့ၢ်အိၣ်လၢဟံၣ်ပူၤန့ၣ်ဟံၣ်မုၢ်ဟံၣ်ခုၣ်ဒီးတၢ်ဆါအအၢအသီတဖၣ်တ
ဟဲမၤဘျးပှၤဘၣ်. ဖဲဘံမ့ၢ်အိၣ်န့ၣ်ပမၤထီၣ်အိၣ်ထီၣ်ဒီးပတၢ်အိၣ်တၢ်ယၢၤလီၤ.
ဖဲဘံန့ၣ်မၤနၢၤတၢ်တရဲတခး, တလီၢ်နီၤထံ, တၢ်မ့ၢ်တၢ်ပျီၢ်, တၢ်အၢတၢ်သီတ
ဖၣ်လီၤ. ဖဲဘံန့ၣ်ဂ့ၤစ့ၢ်ကိးလၢကသံၣ်ကသီလီၤ. ပှၤမ့ၢ်ဘၣ်ရဲၢ်သံရဲၢ်ကိးန့ၣ်ပှၤ
စုၣ်ဒုးအိၤအိၤဖဲဘံအထံဒီးရဲၢ်သံရဲၢ်ကိးဟးဂီၤကွံာ်လီၤ. တၢ်သါတကုးအတၢ်ဆါ
စ့ၢ်ကိးပစုၣ်ဒုးအိၤအိၤဖဲဘံအထံဒီးဘျီဝဲလီၤ.

ပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤလၢညါတဖၣ်တုာ်ဝဲဖဲဘံဖးထီဒီးလံာ်ဝဲတဝီတဝီလီၤ. တနီၤနီၤတုာ်
ဝဲဖၣ်ဖုၣ်ဒီးလံာ်ဝဲလွံၢ်ပျံၤယဲၢ်ပျံၤလီၤ.

ဖဲအိၣ်ဒီးဝဲအါမးလၢကညီဖိတဖၣ်အဲၣ်ဝဲဒီးလံာ်ဝဲလီၤ. လၢကီၤလၢသူဖးဒိၣ်ဖး
ထီၣ်ကၢဆုကၢအသးဒိၣ်ဖးထီၣ်တဖၣ်ဟဲဆါဝဲဖဲဂီၤမၤအသးဒီးဖဲဘံအသးဒီးပှၤ
ကညီတဖၣ်ပှၤဝဲဒီးလံာ်ဝဲလီၤ. ပှၤကညီအဲၣ်လံာ်ဝဲဖဲန့ၣ်မၤဝဲလၢထါဒီးစံးဝဲ

ထံတဂ့ၤထံအလီၤလံၤ

ဖဲတဂ့ၤဖဲအလီၤလံၤ

မ့ၢ်စူးကွံာ်လၢတူၤနၢၣ်ထံး

ပှၤစူးကွံာ်လၢတူၤနၢၣ်ထံး

လံာ်သ့လံာ်သ့အီၤလၢထံ

ဂ့ၤန့ၢ်အသိပၢၢ်လၢခံ

(၅) ထံဖုံၣ်

ကညီမုၢ်ဖိတဖၣ်အါတက့ၢ်သးဝဲထံဖုံၣ်စ့လီၤ. ထံဖုံၣ်စ့အိၣ်ဝဲအဘၣ်, အဖျါၣ်,
အပြီ, အသွါအိၣ်အကလုာ်ကလုာ်လီၤ. ထံဖုံၣ်တနီၤန့ၣ်အိၣ်လၢအကွီၤအကွီၤ
ဘၣ်ဆၣ်တနီၤနီၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပိာ်န့ၢ်အိၣ်ဒီးအကိာ်ပူၤဒ်သးပှၤမ့ၢ်သးထီၣ်အီၤ
ဖဲစုဒုကိာ်န့ၣ်ကညီအဂီၢ်လီၤ. တလိာ်ပှၤဖျါၣ်လီၤအီၤလၢစုလၢစုခိၣ်တကပၤန့ၣ်
ဘၣ်. ပိာ်မုၢ်သးစၢ်တဖၣ်သးထံဖုံၣ်အဘိအါမးလီၤ. ထံဖုံၣ်လၢထံဂၤကီၢ်ဂၤ
ဟဲစိာ်ဆါဝဲထံဖုံၣ်မ့ၢ်ယု (ကၢညီမး) အိၣ်ဒီးအလွဲအကလုာ်ကလုာ်စ့ၢ်ကီးသး
ဝဲလီၤ. သးဝဲထံဖုံၣ်စ့, ထံဖုံၣ်တိာ်ဘီ, တိာ်ဂီၤ, ထးဝါ, ထံဖုံၣ်မ့ၢ်ယုတဖၣ်ပှၤ
အစုဒုကိာ်လီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အယိဖဲအဝဲသ့ၣ်ဆုဘု, ဆုဟုမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဃၢဘုဃၢဟုမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖဲအဟး
လၢပှၤလၢကျါန့ၣ်တချုးနထံၣ်အကစၢ်န့ၣ်နနၢ်ဟူလၢဖဲစ့တဖၣ်, ထံဖုံၣ်တဖၣ်
သိၣ်ကြံၤသိၣ်ကြံၤ, သိၣ်စွံသိၣ်စွံမ့ၢ်တၢ်မၤမုၢ်အသးဒီးပှၤလၢအနၢ်ဟူတၢ်တဖၣ်အ
သးလီၤ.

ပုၤလၢအထံဖုံတအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ကတိၤဆံးလီၤအသးဒီးစံးဝဲ၊
တၢ်တအိၣ်လၢနီၢ်အစု
ပုၤဟဲဝဲၣ်ဟဲယသးအး

(၆) ယီၢ်တကိး

ကညီပိၣ်ခွါလၢအကူဖျိၣ်ခံတဖၣ်အိၣ်ဒီးယီၢ်တကိးလီၤ. ယီၢ်တကိးန့ၣ်ထါန့ၣ်
ဝဲတၢ်ကံးညၢၣ်နီၣ်စုမုၢ်သၢဘိဒီးပၣ်တၢ်လုၣ်ဖးထီ (အနွံ) လီၤ. အနွံအံၤဖျါက့ၤဝဲဒ်
ပျံၤတခီတဘိဒီးစၢယၢ်ဝဲလၢအယီၢ်ဒုလီၤ. တနီၤနီၤမၤဝဲလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဖံး
နီၣ်စုမုၢ်ခံဘိဒီးမၤထူၣ်ဖျိဝဲအပူၤတခီတပူၤဒီးစၢယၢ်ဝဲလၢပျံၤလီၤ. ဘဲအယီၢ်တကိး
န့ၣ်ထါဝဲလၢတၢ်ကံးညၢၣ်အဝါနီၣ်စုမုၢ်လွံၣ်ဘိဒီးဆးစဲဘူးက့ၤဝဲအကပၤခံခီလီၤ.
ဒၢန့ၣ်ဝဲစုညၣ်တဘျီတဘျီလၢယီၢ်တကိးအပူၤလီၤ.

ကညီလၢအမၤသ့အိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ပိၣ်န့ၣ်ဝဲစုညၣ်လၢယီၢ်တကိးလီၤ. အါတက့ၢ်
စကီၤစဘါအဖိအလံၤတဖၣ်အယီၢ်တကိးစုအိၣ်အယိတၢ်မၤအီၤလၢထါဒ်အံၤ
စကီၤအဖိစီၤရဲၣ်မိၤ
ယီၢ်တကိးစုဘျးလုၢ်လီၤ

ယီၢ်ဒိၣ်ပျံၤ

ကညီပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အနံၣ်အါတက့ၢ်အခါအံၣ်အယိတၢ်မုၢ်လၢညါတဖၣ်စၢအယီၢ်
ဒုလၢပျံၤတဘိဒီးတၢ်ကိးအီၤလၢယီၢ်ဒိၣ်ပျံၤလီၤ.

(၇) နိၣ်ကျိၤစု

ပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မၤတဖၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးနိၣ်ကျိၤစုလီၤ. မ့ၢ်လၢပိၣ်မုၢ်အနံၣ်တဖၣ်ဖျိ
အယိဖဲအကျိၢ်နိၣ်အခါတၢ်ယူးတၢ်ယၢ်အံၣ်အီၤအယိထါန့ၣ်ဝဲတၢ်ကံးညၢၣ်ဖးထီတ
ဘိဒီးဘံယၢ်ဝဲအခိၣ်ခံခီစ့ၢ်ကိးလီၤ.

(၈) ကညီဖိတ်ပီးတၢ်လီလၢတၢ်ထါလၢလုၢ်

ကညီဖိတ်ဖၣ်လၢကၤန့ၢ်တၢ်ဒီးစိၣ်ထီၣ်စိၣ်လီၤတၢ်အဂီၢ်ထါန့ၢ်ဝဲထါၣ်အဒိၣ်၊ အဆံးအကလုာ်ကလုာ်လီၤ. ထါၣ်တနီၤအူဝဲအဖိဂ့ၤမးလီၤ. ထါၣ်တနီၤထါဝဲဖးဒိၣ်လၢအကြိၢ်ဟုသးတနၢ်လီၤ. ထါဝဲယၣ်ထါန့ၢ်အစိးနီၤတကပၤဆးတံၢ်က့ၤဝဲဒီးဖဲအမံအခါဆွံန့ၢ်အခိၣ်ခံခီလၢအပူၤဒီးထူထီၣ်အသးလၢယၣ်ထါန့ၢ်လီၤ.

တၢ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲကညီဖိတ်ဖၣ်အတၢ်ကယၢကယဲပဲၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအီၤန့ၢ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤလၢခံ

ကစၢ်ယွၤအဘျးအဖှိၣ်အယိယကွဲးလံာ်ဖိတဘျီအံၤဝံၤဝဲဂ့ၤဂ့ၤလီၤ. ယအာၣ်
လီၤယတၢ်ကံၢ်စၢ်ဘါစၢ်လၢတမ့ၢ်တၢ်လၢတၢ်ပွဲၤဒီးဘၣ်. အဂီၢ်အံၤပကညီဖိတ
ဖၣ်အဆုဇိၤစိၤစိၤအိၣ်ဒီးအါမးလၢယဃုသ့ၣ်ညါတတုၤလီၤတီၤလီၤထီၣ်ဘး
ဘၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ်ကံၢ်တၢ်ဂ့ၤ, တၢ်အူအဖိတဖၣ်ယကိးတဘၣ်ဘၣ်.
အိၣ်ဝဲအါမးလၢပုၤဖးတၢ်ဖိကိးဝဲန့ၣ်ပၢၢ်ဝဲကအိၣ်စ့ၢ်ကိးအါမးလီၤ.

လၢတၢ်အဲၣ်ဘၣ်ပကညီတၢ်ကူတၢ်သိးအပူၤယဃုကညးပုၤမၤတၢ်ဖိလၢကဝံ
သးစူၤယၤတက့ၢ်. ပကညီအတၢ်ကူတၢ်သိးတဖၣ်အလွဲၤန့ၣ်ဖဲပမံၤပပုၤအစိၤ
တၢ်လၢအမၤန့ၢ်ဝဲညီမ့ၢ်အဂီၤ, အဘီ, အဝါ, အသူအယိတၢ်ကူတၢ်သိးတဖၣ်
အလွဲၤအါတက့ၢ်မ့ၢ်ဒ်တၢ်လၢအမၤန့ၢ်ဝဲညီတဖၣ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအယိပတၢ်
ကူတၢ်သိးအလွဲၤလၢအခိၣ်ထံးတဖၣ်စ့ၢ်ကိးမံၤပကဟ်သ့ၣ်ဟ်သးဒီးဟ်ကဲအီၤ
ပၢၤယၢ်အီၤစ့ၢ်ကိးတက့ၢ်.